

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jaka PRAŠNIKAR

**VPLIV ČEČENSKIH VOJN NA REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA
RUSKE FEDERACIJE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Jaka PRAŠNIKAR

Mentor : red. prof. dr. Anton BEBLER

Somentor: asist. mag. Klemen GROŠELJ

**VPLIV ČEČENSKIH VOJN NA REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA
RUSKE FEDERACIJE**

Diplomsko delo

Ljubljana 2007

VPLIV ČEČENSKIH VOJN NA REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA RUSKE FEDERACIJE

V Evropi je konec hladne vojne povzročil spremembo v mednarodnih odnosih ter premik od globalnega v lokalno zagotavljanje vojaške varnosti. Separatistične težnje narodov propadlih večnacionalnih komunističnih režimov so se največkrat manifestirale v obliki sodobnih lokalnih vojn. S tem problemom se je soočila tudi Ruska federacija, kjer je separatizem še vedno posebno izrazit na območju Čečenije. Zaostrovanje napetosti med Rusijo in čečenskimi uporniki je pripeljalo do vojaškega posega v Čečeniji. Rusija je bila v prvi čečenski vojni poražena, kar je bil dokaz in potrditev neustreznosti in nepripravljenosti oboroženih sil Ruske federacije za bojevanje v sodobnih lokalnih vojnah. V diplomski nalogi so na začetku predstavljene karakteristike sodobnih lokalnih vojn. Sledila je analiza neposrednih ruskih izkušenj iz čečenskih vojn in protiterorističnega delovanja ter analiza vzrokov za neuspeh, ki so bili podlaga za izvedbo reform obrambnega sistema Ruske federacije. Te so kot odgovor na negativne izkušnje najprej zajele zvrsti oboroženih sil, ki so bile v čečenskih vojnah najbolj izpostavljene.

Ključne besede: Ruske federacija, Čečenija, obrambni sistem, reforme, sodobne lokalne vojne

THE INFLUENCE OF CHECHEN WARS ON DEFENCE SYSTEM REFORM OF RUSSIAN FEDERATION

The end of Cold War in Europe caused changes in international relationships and shift from global to local ensurement of military security. Separative aspirations of nations in ex multinational communist regimes often manifested in modern local wars. Russian Federation also confronted that problem, which is still most explicit in Chechnya. Tensions between Russia and Chechen rebels strained, which consequently evolved in military intervention. In first Chechen war Russia was defeated. That was a proof and confirmation of Russian Federation defence forces' unsuitability and unreadiness to fight in modern local wars. At the beginning of this diploma characteristic of modern local wars are presented. This is followed by detailed description of direct Russian experiences from Chechen wars and antiterrorism struggle, as well as analysis of reasons of failure, which were the basis for realization of defence system reform of Russian Federation. As a response on negative experiences from wars, reforms first concentrated on military services, which were the most exposed in Chechen wars.

Keywords: Russian Federation, Chechnya, defence system, feform, modern local wars

KAZALO:

1. UVOD	7
2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR	9
2.1 Predmet in cilji analize	9
2.2 Uporabljene metode dela.....	9
2.3 Hipoteze	9
2.4 Opredelitev temeljnih pojmov.....	10
2.4.1 Vojna	10
2.4.2 Sodobna lokalna vojna	12
2.4.3 Obrambni sistem	14
3. SPREMEMBE FIZIOGNOMIJE OBOROŽENIH KONFLIKTOV in VOJN PO KONCU HLADNE VOJNE	15
4. SPREMENJENO VARNOSTNO OKOLJE RUSKE FEDERACIJE	19
4.1 Podatki o državi.....	19
4.2 Spremembe geostrateškega in varnostnega položaja RF	20
5. ČEČENIJA	24
5.1 Kronološki pregled konflikta	24
5.1.1 Prva čečenska vojna (1994 – 1996).....	25
5.1.2 Obdobje med vojnama	26
5.1.3 Druga čečenska vojna (1999 –).....	27
5.1.4 Boj proti terorizmu	28
5.2. Analiza vojaškega posredovanja	30
5.2.1 Prva čečenska vojna - napad na Grozni	30
5.2.2 Druga čečenska vojna.....	35
5.2.3 Čečenska taktika.....	40
5.2.4 Ruske izkušnje.....	41
6. REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA RUSKE FEDERACIJE	45
6.1 Pravna podlaga in zakonodaja razvoja oboroženih sil	45
6.1.1 Vojaška doktrina Ruske federacije.....	46

6.2	Sodobne grožnje ruski federaciji.....	51
6.3	Osnovna načela reform obrambnega sistema ruske federacije	53
6.4.	Obdobja reform obrambnega sistema ruske federacije	55
6.4.1	Prvo obdobje: avgust 1991– december 1993	55
6.4.2	Drugo obdobje: Prva čečenska vojna	56
6.4.3	Tretje obdobje: Obdobje med čečenskima vojnama	58
6.4.4	Četrto obdobje: Druga čečenska vojna.....	59
6.5	Terorizem in nove usmeritve.....	61
6.6	Reorganizacija.....	62
6.7.1	Osnovne strukturne spremembe	62
6.7.2	Vojaška okrožja.....	63
6.7.3	Zmanjševanja števila pripadnikov OS.....	64
6.7.4	Civilni nadzor oboroženih sil	64
6.7.6	Vojaška poraba.....	69
7.	VERIFIKACIJA HIPOTEZ in ZAKLJUČEK.....	73
8.	LITERATURA	77
8.1	Knjige in Zborniki.....	77
8.2	Raziskave in strokovni članki	81
8.3	Dokumenti.....	83
8.4	Internetni viri.....	83
9.	PRILOGE	86

SEZNAM KRATIC

CFE	Pogodba o konvencionalnem orožju v Evropi (ang. »Convencional Forces in Europe Treaty«)
CIA	Centralna obveščevalna agencija Združenih držav Amerike
CIS	Commonwealth of Independent States (Skupnost neodvisnih držav)
FAPSI	Zvezna agencija Ruske federacije vladnih zvez in informacij (ru. »Federal'noe agentstvo pravitelstvennoi svjazi I informatsii«)
FSB	Zvezna varnostna služba Ruske federacije (ru. »Federal'naja sluzhba bezopasnosti«)
MNZ (MVD)	Ministrstvo za notranje zadeve (ru. »Ministerstvo Vnutrennikh Del«)
MO	Ministrstvo za obrambo
NATO	Organizacija severnoatlantskega zavezništva
OGV	Enotna grupacija zveznih ruskih enot v Čečeniji (ru. »Objedinennaya gruppirovka voysk«)
OMON	Policijski odredi za posebne namene (ru. »Otryad Militsii Osobogo Naznacheniya«)
OS	Oborožene sile
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
OZN	Organizacija združenih narodov
RF	Ruska federacija
RPG	Protioklepno raketno orožje (ang. »Rocket propelled grenade«)
RV	Ruska vojska
SND	Skupnost neodvisnih držav
SOBR	Specialne odredi Ruske federacije za hitro posredovanje (ru. »Spetsial'nyye Otryady Bystrogo Reagirovaniya«)
SZ	Sovjetska zveza
VL	Vojaško letalstvo
ZDA	Združene države Amerike
ZRJ	Zvezna republika Jugoslavija
ZSSR	Zveza sovjetskih socialističnih republik

1. UVOD

Po drugi svetovni vojni sta v mednarodnem sistemu prevladovali dve velesili z nasprotujočimi si političnimi in družbeno-gospodarskimi podsistemi. Ideološko in geopolitično okolje med ZDA in Sovjetsko zvezo – kapitalizem proti komunizmu – je narekovalo lastnosti mednarodnega sistema. Mehanizem »hladne vojne« je povečal občutek ogroženosti od zunaj. Osredotočenost na zunanje grožnje je znotraj posamezne države predstavljala glavno povezovalno silo med državo in ostalimi enotami (Grizold, 2000: 86).

Konec hladne vojne v Evropi pa je sprožil premike v mednarodnih odnosih in globalnem sistemu, ki jih zaznamujejo predvsem razpad Varšavskega pakta ter propad komunističnih režimov v srednji in vzhodni Evropi. Omenjene spremembe pa so le navidezen preobrat k zmanjšanju napetosti v mednarodnih odnosih. Vezi, ki so do tedaj vezale narode v večnacionalnih okvirih so izgubile osnovo in tako omogočile izraz nezadovoljstva ter posledično eskalacijo kriz. Reforme, ki jih največkrat opisujemo kot »demokratske« so pomenile konec enopartijskih hegemonij, ki so dolga leta zavirala demokratično izražanje in delovanje prebivalstva, kar je posledično omogočilo izbruh emancipacijskih teženj različnih etničnih skupin.

Izmed številnih groženj nacionalni varnosti in teritorialni integriteti, ki jim je Rusija izpostavljena, najizraziteje izstopa separatizem. Separatistične tendence so še posebno izrazite na območju Severnega Kavkaza. Zaostrovanje konfliktov, ki izhajajo še iz sovjetskih časov, po drugi strani pa težnja Ruske federacije po ohranitvi integritete je pripeljala do vojaškega posega v Čečeniji. Ruska vojska je v okviru prevzema nadzora nad območjem Čečenije načrtovala hiter in enostaven vojaški poseg. Pri tem pa je pocenila čečenski odpor, zakaj čečenski uporniki so se ruskim silam nepričakovano uspešno uprli ter v prvi vrsti vojni prisilili Rusko federacijo k umiku svojih sil iz Čečenije. To je bil boleč udarec za oborožene sile Ruske federacije in ključni kazalec stvarnega stanja ruskih oboroženih sil. Ruska vojska je bila soočena z novim načinom vojskovanja na katerega ni bila pripravljena. Poraz Ruske federacije pri posredovanju v Afganistanu ter nato v prvi Čečenski vojni je tako označeval premik v razmišljanju od bipolarne varnostno-obrambne naravnosti oboroženih sil Ruske federacije k nujnosti uspešnega zagotavljanja vojaške varnosti na lokalno-regionalni ravni.

Vzporedno s prenosom težišča obrambne politike iz bipolarne oborožitvene tekme na lokalno-regionalno zagotavljanje miru in stabilnosti so bile pogojene tudi reforme obrambnega sistema Ruske federacije. Zaradi navedenih dejavnikov je bila Rusija soočena z nujnostjo prilagoditve obrambnega sistema spremenjenim razmeram. Tako bom na primeru

delovanja in izkušenj ruskih oboroženih sil v čečenskih vojnah skušal prikazati probleme s katerimi se je slednja soočala v času obeh vojn in v obdobju med njima ter kasnejšem obdobju, ki ga je zaznamovalo varnostno vprašanje 21. stoletja, terorizem. Skušal pa bom tudi prikazati, kakšen je bil vpliv obeh čečenskih vojn na reforme obrambnega sistema Ruske federacije in prepoznati dejavnike, ki so imeli najmočnejši vpliv pri reformah, ter ugotoviti ali se je ruski obrambni sistem v analiziranem obdobju uspel prilagoditi sodobnim varnostnim izzivom s katerimi se sooča.

2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Predmet in cilji analize

Predmet in cilj pričujoče diplomske naloge je prikazati vpliv obeh čečenskih vojn na reforme obrambnega sistema Ruske federacije. V diplomski nalogi bom skušal predstaviti:

1. širše ozadje in vzroke za čečenski vojni,
2. analizirati vojaške vidike čečenskih vojn,
3. reforme obrambnega sistema novonastale Ruske federacije, pogojene z njenim sodelovanjem v čečenskih vojnah ter
4. ugotoviti v kakšni meri so reforme obrambnega sistema RF uspele zadostiti sodobnim varnostnim izzivom.

2.2 Uporabljene metode dela

Uporabljena metodologija družboslovnega raziskovanja v diplomski nalogi bo vključevala opisno metodo, katera bo največ uporabljena pri opredelitvi temeljnih pojmov. Metodo analize vsebine primarnih (dokumenti, poročila) in sekundarnih virov (knjige, članki, internetni viri) bom uporabil pri opredelitvi vojaških vidikov obeh čečenskih vojn, ki so najbolj vplivala na kasnejše reforme obrambnega sistema Ruske federacije. Celotna naloga bo vključevala tudi zgodovinsko metodo pri analizi preteklih in polpreteklih dogajanj ter primerjalno metodo pridobljenih podatkov, ki bo ob pomembnem upoštevanju empiričnih podatkov sekundarne literature upoštevana predvsem v zaključnih fazah ugotavljanja vplivov izkušenj ruske vojske v čečenskih vojnah na kasnejše reforme obrambnega sistema Ruske federacije.

2.3 Hipoteze

Temeljna hipoteza:

Obe čečenski vojni sta močno vplivali na nadaljnji razvoj dela obrambnega sistema Ruske federacije.

Izvedene hipoteze:

- a.) *Izkušnje prve čečenske vojne so pospešile prestrukturiranje oboroženih sil Ruske federacije za delovanje v sodobnih lokalnih vojnah.*
- b.) *Izkušnje prve čečenske vojne so se odražale v delovanju ruske vojske v drugi čečenski vojni.*
- c.) *Čečenski vojni sta v okviru reform obrambnega sistema Ruske federacije v največji meri vplivali na reforme kopenske vojske in vojaškega letalstva.*

2.4 Opredelitev temeljnih pojmov

V pričujočem poglavju bom podrobneje opredelil temeljne pojme, ki so ključni za razumevanje vsebine diplomske naloge.

2.4.1 Vojna

Zaradi natančnejšega razumevanja termina vojne smatram, da moram najprej opredeliti širši okvir v katerega uvrščamo koncept vojne tj. oboroženi konflikt. Slednji je namreč širši konstitutivni predpogoj in okvir, ki pa v svoji končni in najintenzivnejši obliki lahko preraste v vojno. Natančnejša v rangiranju oboroženega konflikta, glede na njegovo intenzivnost, sta P. Wallensteen in K. Axell (1993: 322). Oborožen konflikt definirata kot spopad zaradi nasprotovanja glede oblasti in/ali ozemlja, kjer oborožene sile obeh strani, od katerih je vsaj ena vladna, povzročijo vsaj 25 žrtev. To osnovno definicijo sta razčlenila na podskupine na osnovi kriterija intenzivnosti oboroženega konflikta:

- a) **Manjši oboroženi konflikti** so tisti konflikti, ki skozi celotno njihovo trajanje povzročijo manj kot 1000 žrtev.
- b) **Oborožene konflikte srednje stopnje** opredeljujeta dva pogoja:
  - skozi celotno trajanje povzročijo več kot 1000 žrtev;
  - število žrtev v posameznem letu trajanja konflikta ne sme presegati števila 1000.
- c) **Vojne** dosežejo stopnjo intenzivnosti, ki ima za posledico več kot 1000 žrtev v posameznem letu konflikta.
- d) **Glavni oboroženi konflikti** so vsi konflikti, ki imajo za posledico več kot 1000 žrtev skozi celotno njihovo trajanje (P. Wallensteen in K. Axell 1993: 322).

Anton Bebler (1985: 18-24) definira vojno kot izredno izostren družbeni spopad, v katerem se družbene skupnosti (plemena, ljudstva, razredi, rasne, etnične, verske in druge skupnosti), gibanja, države in združenja kontinuirano in organizirano na vseh straneh bojujejo za uveljavitev svojih smotrov, ob pretežni uporabi množičnega oboroženega boja, ki po obsegu in posledicah bistveno presega druge oblike oboroženega nasilja, na isti ravni družbenega življenja in vojaške tehnologije.

Kot predmet konfliktologije (»spopadoslovja«) je vojna danes opredeljena kot eden iz množice instrumentov, ki se – kljub aktivnim prizadevanjem OZN, katerih rezultat je bila prepoved agresivnih vojn – žal še vedno uporabljajo za reševanje družbenih spopadov (kot drugi instrumenti se štejejo pogajanja, avtoritarne odločitve v obliki diktatov, grožnje, pritiski, pasivni ali aktivni umiki in uporaba oboroženih sil na od vojne nižji ravni. Spopad je pri tem opredeljen kot konfrontacija, do katere pride med udeleženci zaradi prikrivanja interesov (»pozicijska razlika«), povezanih z *nacionalnimi vrednotami* (varnost, dekolonizacija, neodvisnost, samoopredelitev, etnična, verska ali regionalna avtonomija), *materialni objekti* (ozemlje, meja, uporaba vodnih ali energetskih virov) ali pa *razporeditvijo moči* (boj za oblast v državi med političnimi strankami ali pa med državami ipd).

Tako je v najnovejši Mednarodni vojaški in obrambni enciklopediji (International Military and Defence Encyclopaedia – IMADE, UK/USA 1991) vojna definirana kot (oboroženi) spopad med večjimi politično organiziranimi družbenimi skupinami z antagonističnimi cilji, kot so klani, plemena ali večje skupine (rasne, razredne, etnične, verske ipd.), države ali zveze držav, pod pogojem, da so konfrontirane skupine »dovolj močne« (1), da so ustvarjene razmere, da spopad traja »določen čas« (2) in da ima »dovolj veliko intenzivnost« (3). Če ta trojni neizogiben pogoj ni izpolnjen, lahko govorimo o oboroženem spopadu in ne o vojni (Žabkar 2003:105).

Zanimivo je, da v sodobnih definicijah vojn ni niti ena od spremenljivk – ki se nanašajo na število udeležencev, kontinuiteto odvijanja in intenzivnost – predstavljena v količinski obliki (nikjer namreč ni določen že omenjeni količinski »prag« vsake od spremenljivk!). Pri drugih avtorjih zasledimo, da je edina spremenljivka, okoli katere je dosežen relativni konsenz, namreč da se oboroženi spopad šteje za vojno, če v njem v letu dni pade vsaj 1.000 ali več vojakov oziroma pripadnikov bojujočih se strani (isto 2003:105).

Lindgrenova oborožene konflikte deli, glede na kriterij glavnega problema v konfliktu, na tri skupine:

- **Mednarodni oboroženi konflikti** so konflikti med dvema (ali več) vladama, ki ena proti drugi uporabljata svoje sile,
- **državotvorni (ang. »state-formation«) oboroženi konflikti**, ki vključujejo minimalno eno vladno in eno nevladno stran, ki zahteva spremembo ustavnega položaja ozemlja¹,
- **notranji oboroženi konflikti** so konflikti, katerih cilj je prevzem oblasti in vključujejo minimalno eno vladno na eni in eno nevladno stran na drugi strani. Obstajata dve vrsti takšnih konfliktov:
  - konflikt s ciljem prevzema oblasti, vendar brez ambicij zamenjave političnega sistema;
  - konflikt s ciljem prevzema oblasti kakor tudi ciljem spremembe političnega sistema (Lindgren 1991: 13).

2.4.2 Sodobna² lokalna vojna

Lokalne vojne, so največkrat klasificirane kot oboroženi konflikti srednje stopnje in jih determinirajo omejene vojaške operacije. Kljub temu pa je lahko ta opredelitev težavna zaradi razlik vojaških potencialov držav, ki sodelujejo v vojni. Določena država lahko namreč zaradi prednosti premoči na različnih vojaških področjih dosega zastavljene cilje (v primerjavi z nasprotno stranjo) z omejeno uporabo oboroženih sil, medtem, ko je druga za isti cilj prisiljena uporabiti vsa razpoložljiva obrambna sredstva. To za določene države oziroma skupine v spopadu zadostuje, da ga klasificirajo kot oborožen konflikt visoke stopnje ali tudi vojno (Stoytchev 1998: 38).

---

¹ Zahteve se lahko nanašajo na ambicije po spremembi avtonomnega položaja znotraj obstoječe države, želje po odcepitvi v smeri ustanavljanja neodvisne države oz. želje po priključitvi drugi državi. To pomeni, da imamo na eni strani npr. nacionalno emancipacijo – težnjo po osamosvojitvi na osnovi samoodločbe kot kriterija – na drugi pa odpor proti temu – odločenost mednarodno priznane oblasti, da ohrani ozemeljsko celovitost države tudi z uporabo oboroženih sil. Če so te zahteve uresničene, povzročijo spremembe v strukturi mednarodnega sistema držav. Konflikti te vrste imajo lahko mednarodne kakor tudi notranje politične spremembe.

² Po SSKJ (Slovar slovenskega knjižnega jezika); sodoben – (1) nanašajoč se na novejši čas, na sedanost; ki glede na koga živi, obstaja v istem času, obdobju; (2) ki ima, vsebuje novejšo tehnično, strokovno pridobitve; (3) ki upošteva najnovejše norme svojega časa. Skladno z razumevanjem pomena besede »sodobno« je potrebno poudariti, da sodoben ne pomeni le časovne determinante, ampak tudi tehnološko-tehnični napredek, ki zaznamuje sedanje razmere, kot tudi upoštevanje miselno-vrednotnih norm aktualnega obdobja.

Po Žabkarju (2003: 105) lahko ugotovimo tudi, da je za večino *sodobnih vojn* in oboroženih spopadov iz tega obdobja značilno, da so v svojem razvoju večkrat prehajali iz oboroženih spopadov v vojno in obratno, tako da je ista konfrontacija imela nekaj časa podobo vojne, nekaj časa oboroženega spopada, v vmesnih obdobjih pa je pogosto prihajalo do mirovniških posredovanj mednarodne skupnosti. Oboroženi spopadi, ki potekajo v svetu v obdobju t.i. globalizacije, imajo splošno značilnost, da jih je večina notranjih (eng. »interstate armed conflict«). V njih se je v organizacijski domeni uporaba nasilja do določene mere »decentralizirala«, vzporedno s tem pa se je razširil njegov spekter. Vzporedno s tem se je tudi podaljševalo trajanje oboroženih spopadov. »Decentralizacija« je povezana z rastjo števila udeležencev v bojevanju, širjenje spektra (uporabe) nasilja pa je povezano s tem, da oboroženi boj pomeni le manjši del vsebine spopadov, kajti njihov največji del predstavljajo propagiranje sovraštva, množični pregoni in likvidacije civilnega prebivalstva, ropanja, uničevanje kulturnih spomenikov, ugrabitve, mučenja. Izsiljevanja in drugi zločini (Žabkar 2004: 286)³.

V novonastalih razmerah je nekdanje tveganje medblokovskega globalnega spopada z udeležbo mobiliziranih množic in vojaštva in z uporabo najsodobnejših orožij (vključno s strateškimi orožji za množično uničevanje) zamenjala množica lokalnih oboroženih spopadov z manjšim številom udeležencev, ki sicer ne predstavljajo tveganja da izbruhne tretja svetovna vojna, a so zaradi množičnosti in geografske razpršenosti kljub temu globalni fenomen. Mednje sodijo državljanske vojne, osamosvojitvene vojne (ko se posamezne nacije skušajo odcepiti od zveznih držav in formirati svoje države ali se priključiti drugim državam), (med)etični spopadi, verski spopadi, teroristične akcije, akcije urbane in ruralne gverile, regionalni spopadi in različne oblike množične represije, ki jih spremlja kršenje človekovih pravic (Žabkar 2004: 288).

---

³ Zmanjšanje (v vsebini vojne) tradicionalno visokega deleža oboroženega boja ob vzporednem večanju vloge množičnih medijev ter ob političnih, gospodarskih, ideoloških, psiholoških, informacijskih, pravnih in drugih spopadih je nekatere teoretike privedlo do sklepa, da je tradicionalen pojem »vojna« zaradi novih vsebin nasilja in spremenjenega deleža med njimi izgubil nekdanji pomen, oziroma da je danes postal zastarel. Ko ruski teoretik Konopatov opazuje širjenje spektra nasilja in zmanjševanje nekoč prevladujočega deleža oboroženega boja, uporablja izraz »nova vojna« (rus. novaja vojna), da z njim opiše razpad Sovjetske zveze. Podoben izraz »nova vojna« uporablja Mary Calder, da je vojne v obdobju globalizacije razlikovala od »starih vojn« (ang. »old wars«). Edward Luttwak pa je te vojne (po)imenoval »asimetrične vojne«, da jih je razlikoval od klasičnih vojn s prevlado oboroženega boja (Žabkar 2004: 286–287).

Poleg tega je nedržavne soudeležence v takšnih oboroženih spopadih veliko težje odvrniti od uporabe nasilja kot pa državna vodstva, saj se zaradi razpršene infrastrukture in ker so skriti med civilisti ne menijo za strateške konvencionalne in nekonvencionalne grožnje. Zato danes namesto nekdanje kategorije vojskovališča (ki je dokaj natančno opredeljevalo prostor potekanja vojaških operacij) zelo pogosto uporablja kategorija »krizno območje«, »območje kaosa« ipd, s čimer se pravzaprav želi poudariti, da gre za novo, širše pojmovanje prostora in spektra spopada, ki ne zajema le področja vojaške konfrontacije, ampak tudi politično, gospodarsko, diplomatsko, obveščevalno, informacijsko, psihološko sfero. (Žabkar 2004: 188-189). Po Manachinskyem (1998: 57) pa so lokalne vojne omejene v okviru določene geografske regije ali manjših področij znotraj državnega ozemlja. Vojaški konflikti, ki predstavljajo središče napetosti določene regije pa odločilno vplivajo na razmere mednarodnih odnosov.

2.4.3 Obrambni sistem

Obrambni sistem v sodobnih državah lahko v najširšem smislu opazujemo tudi kot del javne uprave. Pri tem gre za vojaške, organizacijsko-tehnično-tehnološke, kadrovske, normativne, materialno-finančne, znanstvene, izobraževalne, idejno-politične in druge dejavnosti, ki jih organizira in izvaja sodobna država za zagotavljanje zunanjega (vojaškega) vidika svoje varnosti (Grizold 1999:10).

Obrambni sistem lahko tako opredelimo kot celoto vojaških in nevojaških elementov (enot, ustanov, zmogljivosti, postopkov in norm) v nacionalno-varnostni strukturi, namenjeno za opravljanje obrambno zaščitnih funkcij družbe (Grizold 1999:40).

3. SPREMEMBE FIZIOGNOMIJE OBOROŽENIH KONFLIKTOV in VOJN PO KONCU HLADNE VOJNE

Z namenom, da bi dosledno ugotovili spremembe fiziognomije konfliktov, ki so se pojavili po razpadu bipolarnega ravnotežja je najprimerneje, kot ugotavlja Žabkar (2004: 293), uporabiti naslednje kriterije:

- a. intenzivnost, izražena v letnih izgubah oziroma s številom ljudi, ubitih v bojih;
- b. število spopadov s konkretno intenzivnostjo v posameznih letih;
- c. razporeditev konfliktov po celinah;
- d. trajanje konfliktov in
- e. kdo se je spopadal (t.j., ali so spopadi potekali med državami ali med oboroženimi skupinami znotraj države)⁴.

Tabela 3.1: Klasifikacija oboroženih spopadov z vidika intenzivnosti (1989 – 1995)

VRSTA SPOPADA	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	Povprečje na leto
Manjši spopadi	14 (0)	16 (2)	18 (4)	23 (5)	15 (4)	16 (2)	12 (2)	16,28
Srednji spopadi	14 (1)	14 (1)	13 (1)	12 (2)	17 (2)	19 (2)	17 (2)	15,14
<i>Vojne</i>	<i>19 (1)</i>	<i>19 (0)</i>	<i>20 (1)</i>	<i>20 (2)</i>	<i>14 (4)</i>	<i>7 (1)</i>	<i>6 (1)</i>	15
SKUPAJ	47 (2)	49 (3)	51 (6)	55 (9)	46 (10)	42 (5)	35 (5)	46,4
Zrušenje berlinskega zidu, razpad Varšavskega sporazuma, Preoblikovanje ZSSR v SND			Spopadi in vojne na območju Nekdanje Jugoslavije in ZSSR					

Vir: Žabkar, A. (2004): *Marsova dediščina - Metode in smeri razvoja*. Ljubljana: FDV, 432.

Tabela 3.1 je narejena na podlagi študije Petra Wallenstina in Karin Axell. Podatki v oklepajih kažejo število spopadov in vojn na tleh bivše Jugoslavije in ZSSR

Od leta 1989 do leta 1991 zasledimo najpogostejši tip konflikta v obliki vojne. Vsako leto je bilo namreč zabeleženih od 19-20 vojn (tabela št. 1). Delež vojn v letih od 1989 do leta 1992 je med vsemi konflikti je dosegel kar 40% delež. Leta 1993 pa je trend deleža vojn izmed vseh konfliktov začel padati in tako leta 1993 znašal 30%, leta 1994 in 1995 pa le še 17%. Empirične analize tako kažejo da se je delež vojn med konflikti močno zmanjšal, po drugi strani pa opazamo trend naraščanja konfliktov nizke intenzivnosti, v teh pa so zelo pomembno mesto zavzeli teroristični napadi na civilne cilje (Žabkar 2004: 294–295).

⁴ Tem kriterijem bi bilo treba pridružiti še vojaškotehnološke, saj se vojne in oboroženi spopadi med oboroženimi silami, oboroženimi s starejšim orožjem, bistveno razlikujejo od vojaških posegov velikih sil in razvitih držav, ki imajo na voljo satelitsko in računalniško podporo, močne zračne in pomorske sile ter samovodljive izstrelke visoke natančnosti (Žabkar 2004: 293–294).

Opazimo lahko tudi paradoks, da je v omenjenem obdobju opazen izbruh konfliktov v Evropi. Leta 1989 je bil delež konfliktov v Evropi v primerjavi s številom konfliktov po svetu simboličen in je dosegel le 2,8%. Leta 1990 je ta delež znašal 2,7%, leta 1991 spet 5,7%, leta 1992 že 12%, leta 1993 – 18%, leta 1994 še vedno 16%, leta 1995 pa 10%, leta 1996 samo 7,4 %, leta 1997 le še 4% in leta 1998 komaj 3,7%. Prvič po koncu druge svetovne vojne so se tudi v Evropi, in to prav v času, ko se je začelo njeno povezovanje, začeli vneti oboroženi spopadi, ki so bili spremljevalci razpada več-nacionalnih držav kot sta bivša SFRJ⁵ in Sovjetska zveza. Zmanjšanje skupnega števila spopadov v svetu gre delno pripisati tudi vse pogostejšemu posredovanju mirovniških sil OZN (Žabkar 2004:295).

Leta 2000 je bilo skupaj 25 glavnih oboroženih konfliktov v 23 državah sveta. Ta številka je neobičajno nizka, saj je bilo število oboroženih konfliktov te stopnje manjše le leta 1996 in 1997. Z devetimi konflikti sta ponovno pred vsemi ostalimi regijami prednjačili Afrika ter Azija. Azija je v tem pogledu ostala relativno konstantna, medtem ko je zadnjih 11 let to število v Afriki znatno variiralo. Večina konfliktov na območju Afrike je zadevala »vlado⁶«, medtem ko so imeli konflikti na območju Azije značaj separatističnih teženj po osvajanju teritorija. Splošno pa je bilo število nesoglasij glede »vladnih« in »teritorialnih« vprašanj približno enako (glej tabelo št. 3.2) (SIPRY Yearbook 2004). V 15-letnem obdobju 1990-2004 so bili zabeleženi le štirje meddržavni konflikti od 57 aktivnih. Ostalih 53 konfliktov se je odvijalo znotraj držav in je zadevalo ali nadzor nad »vlado« (29 konfliktov) ali nadzor nad ozemljem (24 konfliktov). V obdobju po hladni vojni so konflikti glede »oblike vladanja«, razen leta 1993 vedno prevladali nad konflikti, ki so zadevali teritorij (SIPRI Yearbook 2005: 121).

Tabela 3.2: Število glavnih oboroženih spopadov po regijah (1990-2003)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Afrika	11	11	7	7	6	5	3	4	11	11	9	7	6	4
Amerike	4	4	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3
Azija	13	11	12	10	10	11	10	9	9	9	9	9	9	8
Evropa	-	1	3	5	4	3	1	-	1	2	1	1	1	1
Bližnji vzhod	4	6	5	6	6	6	6	4	4	3	4	4	2	3
Skupaj	32	33	30	31	29	28	23	19	27	27	25	24	21	19

VIR: SIPRI Yearbook 2004.

⁵ Socialistična federativna republika Jugoslavija

⁶ Podatkovna baza UPPSALA s spremenljivko »vlada« opredeljuje konflikte, katerih vzrok leži v prizadevanjih vpletenih strani po spremembi določenega tipa političnega sistema, zamenjave osrednje oblasti ali spremembe vladne sestave (Uppsala Conflict Database 2006c).

Karakteristike sodobnih lokalnih vojn

Žabkar (2004: 292–293) je analiziral šest pomembnejših vojn⁷, ki so izbruhnile po razpadu sistema dvopolnega ravnotežja in so kljub različni geografski umeščenosti delile podobne značilnosti:

1. vse so imele omejene cilje, omejene geografske razsežnosti in omejeno število vojakov,
2. v njih se je pojavljalo veliko število udeležencev z različnimi cilji na koncu pa je prišlo do internacionalizacije v obliki vojaškega posega mednarodnih sil,
3. spopadi so utripali s spreminjajočo se intenzivnostjo, oboroženi boji v njih so bili občasni in brez jasno začrtane fronte, pri čemer so bile najbolj številne žrtve med civilnim prebivalstvom,
4. vzporedna uporaba najsodobnejša in najprimitivnejša orožja,
5. dolgotrajnost spopadov, intenzivnost nasilja pa je nihala med navideznim mirom, oboroženimi spopadi, vojno in mirovnimi operacijami, ki so jih spremljale (proti)teroristične akcije z množičnimi izgubami med civilnim prebivalstvom.

Ruska »bela knjiga« o oboroženih konfliktih v obdobju med 90-imi leti in začetku 21. stoletja izpostavlja naslednje njihove značilnosti (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 51):

- ni univerzalnega vzorca v tipih oboroženih konfliktov; sleherni, tako po obliki, kakor vzroku je bil drugačen;
- asimetričnost, ki se kaže v različnih stopnjah tehnične opremljenosti in kvalitativnega statusa oboroženih sil nasprotujočih si strani;
- vsi konflikti so se razvili na relativno omejenem prostoru, znotraj enega bojišča, kljub temu da so vključevali tudi enote in opremo nameščene zunaj tega prizorišča. Lokalni konflikti se odvijajo z visoko stopnjo intenzivnosti, v mnogo primerih pa so pripeljali do zrušitve državnega sistema ene od vpletenih strani, ki je v konfliktu sodelovala;

---

⁷ Analiza je zajemala prvo in drugo vojno zahodne koalicije proti Iraku, vojaški poseg Nata proti ZRJ, ameriško-britanski vojaški poseg v Afganistanu, vojno v Čečeniji ter pred tem vojne na območju nekdanje Jugoslavije.

- največji poudarek je bil na začetni fazi oboroženega konflikta ali vojne. Analize posledic oboroženih konfliktov so pokazale, da so začetne pobude operacij določile tudi njihov izkupiček;
- poglavitno vlogo so v začetnih obdobjih sodobnih vojn in oboroženih konfliktov nedvomno odigrala visoko-precizna orožja dolgega dosega v kombinaciji z vojnim letalstvom.

Na podlagi primerjave zgornjih značilnosti sodobnih vojn lahko ugotovim, da sodobne lokalne vojne, ki so izbruhnile po razpadu dvopolnega ravnotežja zaznamujejo neuniverzalnost, prostorska omejenost in asimetričnost. Ruska stran pri tem poudarja ključno začetno fazo operacij, visoko-precizna orožja ter visoko stopnjo intenzivnosti lokalnih konfliktov. Po drugi strani Žabkar (2004, 292-293) poudarja spreminjajočo se stopnjo intenzivnosti, veliko število udeležencev z različnimi cilji, množične izgube med civilnim prebivalstvom ter končen poseg mednarodnih sil.

4. SPREMENJENO VARNOSTNO OKOLJE RUSKE FEDERACIJE

Pomembno prelomnico v ruski zgodovini predstavlja razpad Varšavskega pakta. Ruska federacija je postala največja država naslednica Sovjetske zveze, s tem pa je bilo pomembno spremenjeno tudi njeno nacionalno-varnostno okolje. V nadaljevanju bom skušal prikazati spremembe, ki so z nacionalno-varnostnega vidika najpomembneje vplivale na kasnejše reforme obrambnega sistema.

4.1 Podatki o državi

Julija 2005 je Ruska federacija štela 143,420,309 prebivalcev (50 odstotkov prebivalstva USSR), njena površina meri 17,075.200 km² (76 odstotkov površine ZSSR), obalna črta pa je dolga 37,653 km (CIA World Factbook 200⁸). V sestavi oboroženih sil Ruske federacije je 1,037,000 aktivnih pripadnikov (od tega kopenska vojska 395,000, mornarica 142,000, zračne sile 170,000, strateške sile 80,000 ter poveljevanje in podpora 250,000), 415,000 pripadnikov paravojaških sil⁹ ter 20,000,000 pripadnikov rezerve¹⁰ (Military Balance 2005/2006, str. 158).

Po ustavi, ki je bila sprejeta na referendumu 12.12.1993, je Ruska federacija demokratična zvezna država, ki jo sestavljajo naslednji enakopravni subjekti: republike, kraji, oblasti, mesta zveznega pomena, avtonomne oblasti in avtonomna okrožja¹¹ (Grizold in Ferfila 2000: 84–85).

Po ustavi je oblast razdeljena na tri medsebojno neodvisne veje oblasti. Priznan je ideološki pluralizem in večstrankarski politični sistem. Ruska federacija je sekularna država,

---

⁸ Dostopno na <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/rs.html> (3. marec.2005).

⁹ Paravojaške sile Ministrstva za obrambo vključujejo železniške enote (54,000 pripadnikov) in posebne gradbene enote, po neposrednim predsedniškim nadzorom pa so zvezne obmejne enote (140,000). Ostale paravojaške enote so sile notranjega ministrstva (151,000), zvezna varnostna služba (enote Alfa, Beta, Zenit; 4,000), zvezna služba za zaščito (vključuje predsedniško stražo; 10,000-30,000) in Zvezna agencija vladnih zvez in informacij FAPSI (54,000) (Military Balance 2005: 110). Od leta 2003, ko je predsednik Putin centraliziral obveščevalni sistem RF je FAPSI prešla pod nadzorstvo FSB (Galeotti 2003:52–53).

¹⁰ Obveznosti pripadnikov rezervne sestave se izvršujejo do 50. leta (Military Balance 2005/2006, 158).

¹¹ V tem smislu je od skupno 89 federalnih enot 21 republik (16 avtonomnih republik, 4 avtonomne oblasti in od junija 1992 Republika Ingušetija), 1 avtonomna oblast, 49 administrativnih oblasti, 6 okrajev, 10 avtonomnih okrožij pod jurisdikcijo oblasti ali okrajev; mesti Moskva in St. Petersburg imata poseben upravni položaj (Grizold, Ferfila 2000: 84–85).

verske skupnosti pa so pred zakonom enake. Uradni jezik je ruščina. Ima dvodomni parlament: Svet federacije (zgornji dom, 178 sedežev) in kongres narodnih poslancev – Duma (spodnji dom, 450 sedežev). Vlada je izvršilno telo, ki ga sestavlja predsednik vlade, dva prva podpredsednika vlade (ki sta lahko hkrati tudi ministra za posamezno področje), do šest podpredsednikov vlade, ki so obenem ministri za posamezna področja, ter zvezni ministri. Predsednika Ruske federacije volijo na neposrednih volitvah, in sicer največ za dva štiriletna mandata (Grizold in Ferfila 2000: 85).

Čeprav sta po ustavi zvezna vlada in predsednik glavna nosilca izvršilne oblasti, pa ima dejansko oblast predsednik Rusije. Kot vodja države predstavlja Rusko federacijo znotraj in zunaj zvezne države, je nosilec nalog za zaščito suverenosti, samostojnosti in celovitosti RF ter zagotavlja usklajeno delovanje in sodelovanje vseh državnih organov (Grizold in Ferfila 2000: 85).

4.2 Spremembe geostrateškega in varnostnega položaja RF

Podobno kot v večini postsocialističnih držav Rusko federacijo – celo če upoštevamo vso njihovo individualnost opredeljujejo naslednje glavne značilnosti (Izmakov in Niemtsov v Dvojmoč-Kotnik 2002: 168):

1. težave pri prehodu na tržno gospodarstvo in propad uveljavljenih trgovinskih povezav,
2. naraščajoča brezposelnost in inflacija sta močno zmanjšali življenjski standard velikega dela prebivalstva ,
3. nestabilnost domačih političnih razmer in nepredvidljivost tendenc njihovega nadaljnjega razvoja,
4. notranjepolitična razklanost in neučinkovitost vlad, ki so brez ustreznega javnega nadzora,
5. pojavljanje tako ekstremno desnih kot ekstremno levih strank in gibanj v politični areni,
6. organiziran (mednarodni) kriminal in
7. nemoč in apatija ter dokajšnja odtujenost povprečnega državljana od nastajajočega političnega sistema.

Vse navedene okoliščine lahko (in kot je razvidno iz poznejših dogodkov tudi so) v prvi vrsti pripeljejo do ekonomskega kaosa, ta se lahko razvije v politično anarhijo, kar omogoča

dobro osnovo za notranjepolitične spopade in intervencionistične posege sosednjih držav. Vse skupaj se lahko razvije tudi v restavracijo avtoritarnih režimov, ki si bodo podporo zagotavljali z agresivnim, ksenofobičnim in militarističnim populizmom. V takšnih okoliščinah je ekspanzionizem običajno sredstvo za zadovoljevanje nacionalnih teženj in frustracij zatiranega naroda. Zunanje- in notranjepolitični ter ekonomski problemi so izjemno prepleteni in soodvisni, zato se pri eskalaciji enih vlade pogosto zatekajo k preizkušeni formuli odvratanja pozornosti od bistvenih problemov s takojšnjo aktualizacijo drugih. Ker se v postsocialističnih državah srečujejo s celo vrsto notranjih problemov, lahko pričakujemo, da bodo vlade tudi v prihodnje pozornost javnosti odvracale z zaostrovanjem meddržavnih nerešenih vprašanj, s čimer bodo hotele mobilizirati domačo javnost ter povečati identifikacijo in kohezivnost. Ker se vsaj do nekatere postsocialistične države spopadajo s problemi vzpostavljanja nacionalne identitete in konfliktnosti nacionalnih interesov novonastalih držav, se pri krepitvi svoje politične vloge izdatno naslanjajo na vojaško silo. Ob tem je treba opozoriti na možnost preraščanja politične, ekonomske in socialne krize v teh državah v državljansko vojno. Takšen razvoj dogodkov omogoča kompleksnost etnične in nacionalne strukture, premešanost nacionalnosti in spori glede meja (Brzezinski v Dvojmoč-Kotnik 2002: 168–169).

Z razpadom Sovjetske zveze in oblikovanjem novih meja je geostrateški položaj postal precej zapleten (Grizold, Ferfila, 2000: 89). V preteklosti so bile Sovjetska Zveza in njene zaveznice glede na sosednje države, zavezništva na zahodu, jugu ali vzhodu vojaško kakovostno močnejše. Edino moč Združenih držav je uravnovešala sovjetsko premoč na območju Evrazije. Sedaj in v bližnji prihodnosti bodo sosednje države posedovale – individualno ali v kombinaciji – vojaške enote, ki bodo primerljive oziroma močnejše od ruskih. Čeprav trenutno nobena od njih ni odprta sovražnica Rusije, to nikakor ni garancija za prihodnost. Kot nameček k ruski naraščajoči ekonomski podrejenosti, lahko to vojaško neravnotežje vpliva na vrsto dogodkov na post – Sovjetskem prostoru in končno na lastno rusko nacionalno varnost ¹²(Arbatov 1999: 198).

---

¹² Leta 1989 je imel Varšavski pakt trikrat več konvencionalnih sil v primerjavi z zvezo NATO kot leta 1999. Obvladoval je dvakrat večje prizorišče od NATA, posedoval dvakratno količino taktičnega jedrskega orožja ter primerljivo količino strateških jedrskih enot. V tistem času je bila Sovjetska Zveza glede konvencionalnih enot dvakrat močnejša kot vse evropske države članice zveze NAZO skupaj. Upoštevajoč faktorje kvalitativne narave, kot so urjenje, bojna pripravljenost, poveljevanje in nadzor, morala enot ter tehnična sofisticiranost orožja in opreme, pa to ravnotežje trenutno in bo v prihodnosti gotovo govorilo v prid NATA (Arbatov 1999:198)

Sovjetska vojska je štela okoli 4,000.000 pripadnikov. Po razpadu SZ je postalo jasno, da bo Rusija nasledila največji delež sil bivše SZ (glej tabelo št. 4.2.1) (Miller, 2004: 6). Tako se leta 1992 pa je Mednarodni inštitut za strateške študije ocenil število pripadnikov OS RF na 2,720.000 (Military Balance 1992/1993: 92).

Tabela 4.2.1: Rusko nasledstvo sovjetske vojaške opreme, 1992

Oprema	Sovjetska zveza	Rusija
Tanki	20,725	10,333
Artilerija	13,938	7,719
Oklepna bojna vozila	29,890	16,589
Bojna letala	6,611	4,161
Helikopterji	1,481	1,035
SKUPAJ	72,645	39,837

Vir: Miller, E Steven (2004): *Moscow's Military Power: Russia's Search for Security in an Age of Transition*. V Miller, E. Steven; Trenin, V. Dimitri (ur.): *The Russian Military: Power and Policy*. American Academy Studies in Global Security. Cambridge: MIT Press.

Ruska federacija, ki je prevzela vlogo pravne naslednice Sovjetske zveze, je dobila nove meje; v območju med novonastalo Rusko federacijo in državami, na katere je nekoč mejila SZ, je nastala množica novonastalih držav. Vzhodno od Urala so nastale države Kazahstan, Kirgizistan, Tadžikistan, Turkmenistan in Uzbekistan, zahodno pa Azerbajdžan, Armenija, Belorusija, Estonija, Gruzija, Latvija, Litva, Moldavija in Ukrajina. Nekdanjo oborožitveno tekmo ZSSR z ZDA so nadomestili novi varnostni problemi, ki se nanašajo na razmejitve Ruske federacije s sosedi, status ruskega prebivalstva zunaj meja RF, umik Rdeče armade iz nekdanjih članic Varšavskega sporazuma, definiranje odnosov znotraj Skupnosti neodvisnih držav itd (Žabkar 1994: 14).

V Rusiji živi približno 30 milijonov neruskega prebivalstva. Večina od 21 republik v sestavi RF zahteva gospodarsko in politično samostojnost v okviru SND, kar predstavlja nevarnost za ozemeljsko celovitost Rusije. Zmožnost Moskve za izvajanje nadzora na svojem obrobju se drastično zmanjšuje¹³, gospodarska kriza pa je še povečala težnje ruskih republik za pridobitev večje samostojnosti od središča. Navznoter Rusijo ogroža splošna družbena kriza. Očitne posledice so izjemen porast kriminala in oblikovanje ruske mafije ter stalna krepitev organiziranega kriminala v Rusiji, ki je začel nadomeščati legitimne dejavnosti države na področju gospodarstva in postal alternativa legalnemu sistemu. Ruska vojska je (bila) vpletena v državljansko vojno v Tadžikistanu (strah pred širjenjem muslimanskega

¹³ Republike ustanavljajo svoje parlamente, uvajajo svojo valuto, sprejemajo svoje zakone in ustanavljajo lastne oborožene sile (Grizold, Ferfila 2000: 89).

fundamentalizma v Rusijo), Gruziji in Moldaviji, v meddržavni spor med Armenijo in Azerbajdžanom ter v Čečeniji (Grizold in Ferfila 2000: 89–92).

Po letu 2000 je prevzel oblast Vladimir Putin ter uvedel model tako imenovanega *demokratskega centralizma* (Rogov, 2006). V imenu okrepitve države in njenih sposobnosti bojevanja proti terorizmu je predlagal temeljito revizijo demokratičnih dosežkov. Ukinil je neposredne parlamentarne in guvernerske volitve v zgornji dom parlamenta, prevzel nadzor nad obveščevalnimi službami ter prevzel Čečenijo pod osebni nadzor (Čibej, 2004a, Čibej, 2004b, Kramer 2005: 8).

5. ČEČENIJA

Od številnih groženj nacionalni varnosti, katerim je Rusija izpostavljena, izstopa separatizem, ki lahko povzroči transformacijo Ruske federacije v ohlapno konfederacijo oziroma celo njen razpad. Separatistične tendence so še posebno izrazite na območju Severnega Kavkaza, kjer najpogosteje delujejo pod pretvezo etničnih oziroma verskih gibanj. Eden od instrumentov, ki ga vodje separatističnih sil na Severnem Kavkazu najpogosteje izrabljajo so napetosti med preko trideset etničnimi skupinami in skupnostmi, katerih korenine največkrat sežejo v obdobja pred Sovjetsko zvezo. V sovjetskem obdobju so te napetosti še dodatno zaostrole masovne deportacije ter kasneje ponovna naselitev Čečenov, Ingušev, Karačev in Balkarov v novoustanovljene republike z dvojnimi in posledično potencialno bolj konfliktnimi nacionalnimi skrbništvom (Čačensko-Inguškem, Karačevo-Čerkeškim in Kabardinsko-Balkarskim), ter vsiljenimi administrativnimi mejami. Ko je začela Sovjetska zveza razpadati so nekateri od teh etničnih konfliktov prevzeli novo etno-nacionalistično dimenzijo, ki je krepila separatistične nazore. Dodaten impulz je prispevalo grenko nezadovoljstvo lokalnih prebivalcev z akutnim osiromašenjem, ki jih je pestil v post-sovjetskem obdobju. Tudi večina ostalih regij Ruske federacije se je soočala z globoko socialno-ekonomsko krizo, kljub temu pa je bil Severni Kavkaz najbolj prizadet¹⁴ (Chufrin 2000: 157–159).

5.1 Kronološki pregled konflikta

Za potrebe diplomske naloge in boljše razumevanje predmeta proučevanja sem konflikt v Čečeniji kronološko razdelil na štiri obdobja:

- Prva čečenska vojna (1994 – 1996)
- Obdobje med vojnami
- Druga čečenska vojna (1999 – konflikt še traja)
- Boj proti terorizmu.

---

¹⁴ Območje Severnega Kavkaza je bila najrevnejša regija v državi. Glede na razpoložljive podatke, je bruto regionalni produkt per capita v severnokavkaških republikah Adigeja, Dagestan, Ingušija in Severna Osetija leta 1996 znašal v povprečju eno tretjino oziroma manj v primerjavi z desetimi najbogatejšimi ruskimi republikami (Nicholson 1999).

5.1.1 Prva čečenska vojna (1994 – 1996)

Čečenija je bila v obdobju med leti 1936 in 1991 del združene Čečensko – Inguške avtonomne republike¹⁵ znotraj Sovjetske zveze. Vrhovni Sovjet Čečenije, ki je podpiral upor v Moskvi je bil s strani »nacionalne garde«, ki jo je malo pred tem ustanovil »Enotni kongres čečenskega ljudstva« (eng. »United Congress of Chechen People«) pod predsedstvom Džoharja Dudajeva, nasilno odstavljen 6. septembra 1991. 1. novembra je novoizvoljeni predsednik Dudajev izdal dekret o razglasitvi suverenosti Republike Čečenije. Čečenske volitve, z volilno udeležbo med 10 – 12% je Rusija, 2. novembra 1991, z resolucijo razglasila za nelegalne (Baranovsky 1995: 240). 25. decembra 1991 je bila Sovjetska zveza razpuščena in Rusija je postala neodvisna država. Bivšim sovjetskim republikam je bila priznana suverenost, medtem ko so avtonomne republike ostale pod okriljem republik (Ruske federacije ali ostalih) (UPPSALA Conflict Database 2006d). Čečenija ni podpisala Federalne pogodbe (ki je definirala status ruskih republik), leta 1992 je zavrnila udeležbo na ruskih parlamentarnih volitvah ter udeležbo na referendumu o novi ruski ustavi decembra 1993, ki je status Čečenije definirala kot eno od 21 sestavnih republik (Baranovsky 1995: 240).

Prvotna strategija Rusije je predvidela organizacijo in podporo opozicije Dudajevu, katerega naj bi brez večjih težav strmoglavil naglo ustanovljeni Začasni ljudski svet (avgust 1994), ki je užival znatno finančno, organizacijsko in vojaško podporo Rusije. Čeprav naj bi po trditvah opozicije obvladovali 7 od 11 administrativnih okrajev v republiki, je neustavljiva (večkrat preočitna) ruska podpora opoziciji pomagala Dudajevu do še večje podpore (isto str. 241).

Prva čečenska vojna se je začela 11. decembra 1994 z rusko invazijo, v kateri so sodelovale tri oklepne divizije. Cilj operacije je bil po Jelcinovih besedah razorožitev ilegalnih oboroženih skupin in vzpostavitev ustavnega reda. Po začetku invazije je sledilo močno obstreljevanje in bombardiranje glavnega mesta Grozni. Ruske sile so imele v začetnih mesecih nekaj uspeha, konec januarja 1995 so okupirale Grozni, spomladi pa še mesta Argun, Gudermes in Šali. Aprila 1996 je bil ubit Džohar Dudajev, ki je poosebljal čečenski boj za neodvisnost. Kljub temu je čečenskim upornikom po hudih bojih uspelo avgusta ponovno zavzeti Grozni, kar je bil hud udarec za Ruse (Eržen 2005: 34–35). Vojna je bila uradno

---

¹⁵ Po ruski ustavi, je bila Čečenija ena od 21 ruskih republik. Skupno je na območju Severnega Kavkaza sedem republik: Adigei, Čečenija, Dagestan, Inguštija, Kabardino-Barkar, Karačevo-Čirkaška in Severna Osetija.

končana avgusta 1996 s podpisom Kasavirtskega sporazuma¹⁶ med pooblaščenecem ruskega predsednika generalom Aleksandrom Lebedom in voditeljem čečenskih upornikov Mašadovom, premirje pa podpisano maja leta 1997 (Chufrin 2000: 162–163).

5.1.2 Obdobje med vojnama

Po umiku ruskih sil so bile v Čečeniji s pomočjo Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE) januarja 1997 izvedene predsedniške in parlamentarne volitve. Na predsedniških je zmagal Aslan Mašadov (Kramer 2005: 7). Kmalu se je socialna in ekonomska situacija v Čečeniji močno poslabšala. Življenjski standard večine populacije je padel pod prag revščine, kar je povzročilo hiter padec podpore vladi predsednika Aslana Mašadova, ki jo je do tedaj užival in je pogoj za učinkovito kontrolo politične in varnostne situacije v republiki (Chufrin 2000: 166). Vedno bolj se je začel širiti Vahabizem¹⁷, ki se je na Severnem Kavkazu izražala v odkritem vključevanju norm in pravil islamskega prava v pravno prakso vsakdanjega življenja. Čečenija je hitro izgubljala svoj sekularni status in postajala Islamska država. Ta proces je doživel vrhunec februarja 1999, ko je predsednik Aslan Mašadov¹⁸, podpisal dekret o suspendiranju zakonodajne funkcije čečenskega parlamenta in uvedel prehod na Šariatsko pravo (Kramer 2005: 7)¹⁹. Tekom leta 1999 je

---

¹⁶ Pogodba je definirala področja delovanja, ki naj bi jih podpisnici obojestransko udeleževali. Med drugim (boj proti trgovini z mamili, pranju denarja, ilegalnim trgovanjem z orožjem, ugrabitvam, itd.) je vsebovala tudi zavezo končne ureditve statusa Republike Čečenije. (Chufrin 2000, 162–163) Ta status naj bi se uredil do 31. decembra, 2001 (Trenin 2001: 181)

¹⁷ Vahabizem je radikalna oblika islama, ki se je po letu 1991 pojavila tudi na območju Severnega Kavkaza. Vahabizem je religiozno-politično gibanje sunitskih muslimanov. Razvilo se je sredi 18. stoletja v arabskih državah na podlagi naukov Mohameda ibn-Abdul Wahhab. Moderni vahabizem je politično izražanje islamskega fundamentalizma ter prepričevanja v njegovo vrhovno oblast nad islamom kot tudi razglašanje vrhovne oblasti samega islama nad družbo. Velik pomen ima ideja o sveti vojni oz. džihadu proti nevernikom (Kulikov 1999: 51).

¹⁸ Med leti 1989 in 1999 je bil Aslan Mašadov tarča večih terorističnih napadov (Kramer, 2005: 7).

¹⁹ To je omogočilo radikalnim islamistom, kot so Vahabiti, da v republiki delujejo dokaj odkrito in uporabljajo teritorij kot izhodiščno točko za delovanje po ostalih regijah. Vahabizem je bil na območju Čečenije dobro izoblikovana sila, kljub temu pa je bilo število podpornikov gibanja ocenjeno na največ 10 odstotkov prebivalcev Čečenije (Chufrin 2000: 166).

opozicija²⁰ Mašadova organizirala svoje oborožene sile in razširila neposredno kontrolo nad različnimi regijami, med drugim tudi nad predeli Groznega (Chufrin 2000: 156).

Zapletenost čečensko-ruskih odnosov, kot posledica neučinkovitega izvajanja določil Kasavirtskega sporazuma²¹, je nedvomno dodatno prispevala k poslabšanju varnostne situacije okoli Čečenije že v začetku leta 1999. Julija pa so federalne oblasti sprejele ukrepe povečanega varovanja na kavkaški avtocesti in železnici, ki povezuje Severni Kavkaz z Zakavkazjem ter glavni naftovod od Bakuja do Novorosijska²² (Trenin 2001: 182). Del omenjenega naftovoda, ki je potekal skozi čečensko ozemlje je po dogovoru iz leta 1997 varovala *Čečenska nacionalna garda* (ang. »*Chechen National Guard*«), ki pa naloge ni izpolnjevala. Posledično se je ruska vlada odločila, da dokončno zapre tranzit nafte preko čečenskega ozemlja in najde alternativne poti. To je za čečensko vlado pomenilo izgubo skoraj vsega zanesljivega vira dohodka. Kot odgovor na nastalo situacijo, so zvezne oblasti povišale stopnjo varnostne pripravljenosti na področju Severnega Kavkaza. Junija je enotam notranjega ministrstva in policije na bližnji meji z Dagestanom ukazana najvišja stopnja pripravljenosti. Ti ukrepi so bili posledica vdorov islamskih ekstremistov iz Čečenije v Dagestan, ki so avgusta 1999 prerasli v oborožene spopade med ruskimi federalnimi silami in čečenskimi gverilci, ki pa se do sedaj niso končali (Kramer 2005: 5).

5.1.3 Druga čečenska vojna (1999 –)

Zaradi vzajemnih pritiskov radikalnih islamistov in ruske vlade je postal položaj Mašadova nestabilen. Po avgustovskih vpadih radikalnih islamistov (pod vodstvom Hattaba

---

²⁰ Opozicijo sta vodila Šamil Basajev (protikandidat Mašadova na predsedniških volitvah januarja 1997) in Hattab (islamski ekstremist saudskega izvora) (Kramer 2005: 7). Prioritetni cilj opozicije je bil ustanovitev enotne islamske države na Severnem Kavkazu, ki bo obsegal Čečenijo, Dagestan, Ingušetijo, Kabardinsko – Balkarijo in Karačevo – Čerkazijo. Vključitev Dagestana je bila prioriteta, saj bi preko slednjega, celinsko-oklenjeni Čečeniji omogočili dostop do Kaspijskega morja (Chufrin 2000: 156).

²¹ Ruski predsednik Vladimir Putin je septembra 1999 Kasavirtski sporazum označil kot napako, predlagal učinkovito zapečatenje vseh administrativnih meja s Čečenijo ter uvedbo »posebnega ekonomskega režima«, preko katerega bo to izvajano.

²² Varnost tega naftovoda, ki meri 1411 km in del katerega poteka preko Čečenije, je za Rusijo zelo pomembna. Rusija se je prvič soočila s težavami glede cevovoda leta 1999, ko je bil v prvih šestih mesecih cevovod ustavljen za 95 dni, kar je povzročilo upravičene pritožbe s strani Azejbardžana. To je ohromilo sodelovanje med državama, ki je že tako bilo na spodnjem robu odkar so (v začetku 1999) potrdili alternativno oljno smer od Bakuja do Čejhana (Turčija) (Chufrin 1999: 220–221).

in Basajeva) na ozemlja Dagestana z namenom širjenja vahabizma na področju Kavkaza, so ruske oblasti ministrstvom za obrambo in za notranje zadeve ter Zvezni varnostni službi (FSB) izdala ukaz naj te vpade zatrejo, ki pa so jih te službe le s težavo uresničile. Avgusta in septembra istega leta je bilo v Moskvi več bombnih napadov, ki so povzročili skoraj 300 žrtev ter 2100 ranjenih. Okoliščine napadov niso bile nikoli ustrezno razjasnjene, kljub temu so ruske oblasti za napade obtožile Čečene. Ruski premier Vladimir Putin je konec septembra 1999 ruskim enotam ukazal ponovno zavzetje Čečenije z »vsemi nožnimi sredstvi« (Kramer 2005: 7).

Konflikt se je začel stopnjevati v oktobru in novembru 1999, ko so ruske enote zavzele severno Čečenijo, prešle reko Terek ter obkolile Grozni z zahoda, severa in vzhoda. Prišlo je do organiziranega upora, ki je povzročil mnogo žrtev²³ na obeh straneh ter enormno uničenje čečenskih mest, posebno Groznega, ki so ga ruske letalske in artilerijske enote skoraj popolno porušile (Kramer, 2005: 8). Ruske enote so Grozni zasedle 6. februarja 2000 (Chufrin 2000: 43).

5.1.4 Boj proti terorizmu

Putin si je, zaradi svojega prispevka v čečenski vojni, pridobil izjemno javno podporo in postal najpopularnejši ruski politik. Ko je ruski predsednik Boris Jelcin konec leta 1999 odstopil s položaja je za svojega namestnika imenoval Putina. Putinova podpora se je februarja 2000 še povišala, ko je večina čečenskih gverilcev zapustila Grozni in se umaknila na jug. Kljub temu so čečenski uporniki, tudi po evakuaciji iz Groznega, ruskim enotam še naprej zadajali težke izgube²⁴. Močno odmevni sta bili zasedi konec februarja ter začetku marca 2000, ki so jih čečenski gverilci izvedli le nekaj ur po tem ko je Vladimir Rušajlo,

---

²³ Enote Ruske federacije so med prodiranjem utrpeli povprečno 25 žrtev dnevno. Uporniške sile so med umikom v gorovja južno od Groznega utrpeli nekaj sto žrtev, neznano pa je koliko za bojevanje sposobnih upornikov je v tistem trenutku še ostalo. Ruski strokovnjaki so to število ocenili na 2000 – 7000, medtem ko je čečenski predsednik Aslan Mašadov izjavil, da je še 2000 upornikov prebeglo iz mesta v gorovja (Chufrin 2000: 43).

²⁴ Število žrtev vojne je bilo izjemno ne samo na strani čečenskih civilistov temveč tudi med pripadniki ruskih enot. Od avgusta 1999 do decembra 2002, je po uradnih podatkih izgubilo življenje 4,730 ruskih vojakov, 15,550 pa je bilo ranjenih (po neuradnih ocenah so te številke dva do trikrat višje). Naslednje večje izgube so bile zabeležene med leti 2003 in 2004. V prvi polovici 2003, je po podatkih ruskega generalštaba »vsak mesec umrlo najmanj 100 pripadnikov ruskih oboroženih sil«. Konec leta 2003 in leta 2004 je na ruski strani, kljub rahlemu upadu smrtnih žrtev, močno naraslo število poškodovanih (Kramer 2005: 9).

rusko notranje ministrstvo, razglasil »da se vojaška faza protiterorističnih operacij v Čečeniji zaključuje«. Zasede in drugi krvavi napadi²⁵ zoper ruske sile v začetku leta 2000 so bili tudi spodbuda nekaterim Putinovim nasprotnikom (na marčevskih volitvah 2000), naj začne pogajanja z Mašadovim in čečenskimi uporniki. Putin je namige očitno zavrnil in obljubil, da bo »pometel z uporniki in teroristi«. Zmaga na volitvah 26. marca pa je kazala tudi javno podporo Putinovi odločni politiki (Kramer, 2005: 8). Junija je predsednik Putin, zaradi vse pogostejših terorističnih napadov, Čečenijo prevzel pod svoj osebni nadzor in takoj imenoval upravitelja republike²⁶. Junija 2000 postane čečenski predsednik Ahmad-Haji Kadirov (Kramer 2005: 8). Januarja 2001 je bila oblikovana prorуска vlada (Pfetsch 2000: 11; 2001: 13–14). Novembra so se začela pogajanja med sprtimi stranmi, ki pa so propadla. Konec leta so se spopadi nadaljevali predvsem na južnih goratih območjih, čečenski bojovníki pa so za območja umika začeli uporabljati gruzijska mejna območja. S pretvezo, da iščejo čečenske gverilce je Rusija avgusta bombardirala gruzijske vasi in s tem močno ogrozila gruzijsko suverenost. 23. oktobra je več oboroženih čečenskih upornikov zavzelo gledališče v Moskvi, zajelo okoli 900 talcev in zahtevalo konec vojne v Čečeniji. Po tem dogodku je minister za obrambo Sergej Ivanov napovedal specialne operacije v vseh delih Čečenije (Pfetsch 2002: 11).

Kljub nasprotovanju OVSE in Sveta Evrope je bil 23. marca izveden referendum za sprejem nove ustave, ki bi Čečeniji zagotovil status predsedniške republike znotraj Ruske federacije. Kljub spremljajočim terorističnim (tudi samomorilskimi) napadom je bil referendum podprt s 96 odstotki. Uporniki so volitve označili kot nepoštene (Pfetsch 2003: 14). 9. maja 2004 je bil v bombnem napadu ubit proruski Čečenski predsednik Kadirov, odgovornost za napad pa je prevzel vodja Čečenskih upornikov Šamil Basajev ter zagrozil z nadaljnjimi terorističnimi napadi. Najhujši teroristični napad pa se je odvil 1. septembra 2004 v osnovni šoli v Beslanu (Severna Osetija), ko je skupina 30 upornikov zavzela šolo in okoli 1500 talcev. Kriza se je končala s približno 400 mrtvimi od tega 170 otroki (Pfetsch 2004: 13). Po tem ko Rusija ni uspela stabilizirati stanja na Kavkazu, je vodja separatistov Aslan Mašadov februarja leta 2005 pozval k premirju, vendar pa je bil marca lani ubit v napadu

---

²⁵ Uporniki so bili prešibki, da bi potisnili federalne enote nazaj, zato so širom južnega dela republike vsakodnevno uporabljali t.i. »udari in zbeži« (ang. »hit and run«) taktiko in s tem ruskim enotam zadali 10 – 20 žrtev tedensko (Chufrin 2000: 43).

²⁶ Komisija Združenih narodov za človekove pravice je objavila resolucijo proti ruskemu ravnanju v Čečeniji. Zaradi ravnanja v Čečeniji je Evropski svet aprila leta 2000 Rusiji odvzel glasovalno pravico, ki jo je slednja zopet pridobila januarja 2001 (Pfetsch 2000: 11; 2001: 14)

ruskih specialnih enot. Rusko notranje ministrstvo je kasneje v svojem poročilu navedlo, da se je število terorističnih napadov v zadnjih dveh letih v Čečeniji močno zmanjšalo medtem ko se je število napadov drugod na Severnem Kavkazu močno povečalo. 27. novembra 2005 so bile prvič po letu 1999 v Čečeniji parlamentarne volitve. Z 61 odstotki je zmagala stranka »Enotna Rusija«. OVSE zaradi nezmožnosti zagotovitve varnosti ni poslala svojih opazovalcev (Pfetsch 2005: 11–12).

5.2. Analiza vojaškega posredovanja

Spektakularen pohod vojske čečenske opozicije v Grozni – prestolnico Čečenije – organiziran 26. novembra 1994, je imel za posledico okoli 400 padlih ruskih vojakov, ki so jih zajeli pripadniki specialnih enot Čečenov (kot plačanci). To je v ruskem parlamentu, kakor tudi v javnem mnenju povzročilo val ogorčenja proti neodgovornim akcijam zveznih oblasti (Baranovsky 1995: 241)²⁷.

Rusija je 29. novembra 1994 predložila ultimat v katerem je zahtevala razorožitev »nelegalnih oboroženih formacij« v Čečeniji, medtem ko je istočasno pospeševala koncentracijo svojih oboroženih sil na bližnjih območjih. 1. decembra je Jelcin izdal dekret o končnem roku razorožitve čečenskih oboroženih formacij, ki je datiral 15. decembra. 9. decembra, pred iztekom ultimata, pa je vladi ukazal naj uporabi »vsa razpoložljiva sredstva« da razoroži ilegalne skupine v Čečeniji (Baranovsky 1995: 243).

5.2.1 Prva čečenska vojna - napad na Grozni

Načrt zasedbe glavnega mesta Čečenije, Groznega, ki naj bi ga osebno pregledal celo general Gračev je zajemal tri faze:

1. *faza* naj bi se začela 29. novembra 1994 in naj bi se končala 6. decembra 1994 (osem dni). Tekom tega tena bi ruske sile pripravile ter zavarovale območja kasnejših operacij, medtem, ko bi letalstvo ter bojni helikopterji v naprej zagotovili prevlado v zraku, druge enote pa bi se pripravile na elektronsko vojskovanje.
2. *faza* naj bi bila izpeljana v naslednjih treh dneh, od 7. - 9. decembra ko bi se ruske enote približale Groznej iz petih smeri in izvršile dvojno obkolitev – tako mesta

---

²⁷ Škandal so potencirala še nerodna zanikanja najvišjih uradnikov o vpletenosti ruske vojske v napadih na Grozni, ki so bila v nasprotju z dokazi o uporabi tankov, oklepnih vozil ter zračnih napadov na enote Dudajeva.

kakor republike v celoti – vseskozi ter v celoti pa naj bi izvajali zavarovanje komunikacij ter zagotavljali ustrezno izvidovanje.

3. *faza*, 10 – 14 decembra 1994: napad na Grozni, enote naj bi napredovale iz severnega in južnega dela mesta ter zasedle predsedniško palačo, vladna poslopja, televizijo, radio ter ostale pomembnejše ustanove. Ambiciozni načrt Gračeva je kmalu naletel na težave, ko so ruske sile pri pohodu na Grozni skozi Severni Kavkaz naletele na upor lokalnega prebivalstva. Ruske enote so se okoli Groznega namestile šele 26. decembra, načrtovana zapora mesta pa ni bila nikoli realizirana (Oliker 2001:9-10).

Ruske sile, ki so decembra 1994 napadle Grozni so bile v primerjavi s čečenskimi uporniki tehnološko in številčno v premoči (Cassidy 2003: 22). Gračev je torej v svojih načrtih očitno pričakoval omejen čečenski odpor, kar je bila nedvomno posledica slabe obveščenosti in površnega načrtovanja. Poveljniki niso bili naklonjeni zbiranju lastnih informacij temveč so se zanašali le na informacije izvidniških letal, katera niso primerna za izvidovanje nad urbanimi naselji, poleg tega pa jih je dodatno oviralo slabo vreme. Načrtovanje je v veliki meri zanemarilo tudi izkušnje lojalnih čečenskih sil (ki so vsebovale tudi nekaj ruskih enot), ki so skušale napasti Grozni že avgusta, oktobra ter novembra leta 1994²⁸. Namesto lahkega odpora, ki ga je pričakovala ruske vojska na silvestrski večer, je 6000 ruskih vojakov pričakala mnogo bolj izurjena vojska čečenskih upornikov, katerih število je nihalo med 1000 in 10.000. Uporniki so uživali tudi prednost obrambnega vojskovanja v urbanem okolju medtem ko so se ruski vojaki soočali z veliko težjo ofenzivno nalogo²⁹. Vojska, ki je prikorakala v Grozni ni bila ustrezno izurjena in pripravljena za urbano vojskovanje. Sestavljali so jo naborniki ter slučajno sklicane ad hoc enote, katerih redki pripadniki so imeli priložnost skupnega urjenja preden so bili napoteni v Grozni³⁰ (Oliker 2001: 14–15). Pomanjkanje pripravljenosti in neorganizirano medsebojno delovanje bojnih

---

²⁸ Nekaj tednov pred tem (novembra) so uporniki s protitankovskimi raketami obkolili ter porazili skupino tankov zavezniške čečenske enote.

²⁹ V nekaj urah so bile ruske enote ujete v ulicah, oklepniki uničeni s strani upornikov, ki so streljali z višjih ter nižjih nadstropij, težje dostopnim tankovskim projektilom.

³⁰ Terenskih vaj na stopnji divizije ruska vojska pred tem ni organizirala že od leta 1992. Primanjkovalo je izkušenih kadrov, enote so dobivale 30 – 40 odstotkov potrebnih zalog in niti ena enota ni bila ustrezno popolnjena.

enot je dodatno otežilo nesorazmerno veliko število generalov na območju konflikta³¹ (Seeley 2001: 309).

Ruska taktika

Ruska vojska je uporabljala taktiko t.i. »pajkove mreže«, ki je kombinacija koordiniranega prodora po glavnih vpadnicah in tradicionalnega pristopa. Mesto so razdelili na 15 sektorjev. V vsakem naj bi nato izvedli izvidovanje, odkrite utrjene točke čečenskih upornikov pa bi uničili z artilerijskim in letalskim delovanjem. Inženirske enote bi nato ob podpori minometnega in ostrostrelskega ognja vzpostavile prehode za ruske specialne sile, ki bi prodirale v center mesta ter zavzemale ključne točke. Končni rezultat bi bila »pajkova mreža« ruske kontrole preko celotnega mesta, ki naj bi močno omejila mobilnost čečenskih upornikov. Udarne enote Rusov naj bi nato z letalsko in artilerijsko podporo uničile preostale sile upornikov v posameznih kvadrantih mreže. Po začetnih uspehih Rusov so se boji pretvorili v tradicionalno metodo spopadov za vsako ulico in stavbo. Zaradi gverilske taktike čečenskih upornikov so morale ruske sile vsako križišče jemati kot potencialni prostor zasede, kar je zahtevalo tako čas kot številno živo silo, ki je morala pregledovati teren okoli križišč (Hajšek 2005, 30–31).

Istočasno pa operacije ruskih oboroženih enot ne moremo označiti le v okvirih vojaške učinkovitosti. Že v začetni fazi vojne so akcije neoboroženih civilistov, kot so blokade cest z ženskami in starejšimi, ruski vojski onemogočale izvajanje kakršnega koli ognjenega delovanja³². Zasedbo Groznega je bila tako rekoč brez uporabe artilerije, raket in bombardiranja nemogoča, je pa stranska škoda in civilne žrtve takšnih napadov dramatično vplivala na moralo vojakov (Seeley, 2001: 309). Slaba izurjenost ter koordinacija sta bila poglavitna razloga incidentov. Po nekaterih podatkih naj bi zaradi incidentov prijateljskega ognja v Čečeniji povzročili kar 60 odstotkov žrtev na ruski strani. Ruske motostrelske enote so bile še posebno v nevarnosti tako kot povzročitelj, kakor žrtev prijateljskega ognja. Slabo izurjeni pripadniki ruskih enot so v paniki največkrat streljali na »vse kar se premika« in tako bolj spravljali v nevarnost pripadnike lastnih kakor nasprotnih enot. Tudi oprema za nočno

---

³¹ V začetni fazi je v Mozdok, Severna Osetija (glavno poveljstvo operacij zoper Čečenijo) iz Moskve prispelo okoli 100 generalov.

³² 6. decembra so ruska letala na Grozni odvrгла letake, v katerih pozivajo civilno prebivalstvo naj zapusti mesto. Tisti bodo ostali pa bodo smatrali kot teroriste. Zaradi nasprotujočega mednarodnega odziva so te pozive označili v smislu napačne interpretacije (Seeley 2001: 309).

videnje, ki se je izkazala za neučinkovito v pogojih dima, ognja ter pare, je bila pogost razlog prijateljskega ognja. Po drugi strani pa so ruske infrardeče naprave za nočno videnje izpostavile svoje uporabnike s tem ko so jih uporniki zagledali skozi svoja pasivna očala za nočno videnje (Oliker 2001: 16).

Enote nameščene v Čečeniji so pripadale različnim ministrstvom ter organizacijam (MO, MNZ, FSB) ter so vključevale zračne, kopenske, padalske in *Spetsnaz* enote. Omenjena ministrstva ter organizacije pa so imele malo izkušenj pri medsebojnem delovanju, ki je bilo največkrat neučinkovito³³. Ker so bile komunikacijske metode ter oprema največkrat nekompatibilne je bilo informacije skoraj nemogoče učinkovito deliti, enote pa niso mogle sporočiti svojih lokacij zračni podpori. To je oviralo operacije ter povečalo napetosti med MO ter enotami MNZ³⁴. Zračno podporo so v veliki meri ovirali slabe vremenske razmere³⁵, zato so se ruske sile močno zanašale na bojno letalo Su-24M, ki je bilo učinkovito tudi v slabih vremenskih razmerah in ponoči³⁶. Glavna naloga bojnih letal Mig-31 ter Su-27 (poleg preprečevanja oskrbe čečenskih upornikov iz zraka) je bilo uničevanje mostov, stavb ter ostalih objektov označenih s strani enot na kopnem. Te misije so nepretrgoma spremljale

---

³³ Kot sta poročala *Krasnaya Zvezda*, 2. marca 1995 in *OMRI Daily Digest*, 3. marca 1995, je takratni minister za obrambo Gračev javno priznal pomanjkljivo sodelovanje med vojsko, enotami Ministrstva za notranjo varnost, Enotami za obrambo meje in osebjem Federalne obveščevalne službe, kakor tudi med različnimi rodovi vojske. Priznal je slabo izurjenost častniškega kadra na področju poveljevanja in nadzora (ang. »Command and Control) podrejenim enotam, opozoril pa je tudi na slabo bojno učinkovitost raketne artilerije, opreme za izvidovanje ter slabo izobrazbo in motivacijo ruskih enot (Baranovsky 1995: 243).

³⁴ Napetosti so se povečale, ko so enote MO obtožile pripadnike MNZ, da v nevarnejših predelih Groznega zaostajajo.

³⁵ Kaj je pomenilo slabo vreme, ki onemogoča učinkovito delovanje letalstva, zgovorno govorijo sledeče številke: rusko letalstvo naj bi izvedlo kar 75-85% od zahtevanih nalog za podporo, uničilo številne utrjene položaje in omejevalo mobilnost in oskrbo čečenskih sil. V posameznih dneh so nad mestom izvedli tudi nad 200 poletov. Vsako slabo vreme nad mestom je tako omejilo uporabo ogromne rušilne moči ruskega letalstva (v dneh s slabimi pogoji so nad mestom lahko opravili samo 3-4 ali 6-8 poletov v primerjavi z 80-200 v boljših pogojih). To je silam na tleh jemalo možnost te podpore in posledično s tem upočasnjevalo napredovanje. Takrat so morali uporabiti več žive sile (najobčutljivejši del ruskih sil), kar je seveda vodilo v povečanje ruskih izgub med vojaki (Hajšek 2005: 31)

³⁶ Su-24M je letelo na višini 4,000-5,000 metrov, nosilo pa 500-kg bombe z laserskim oziroma TV vodenjem rakete tipa Kh-25 ML (AS-10). Lasersko vodene 1,500-kg bombe so bile uporabljene le občasno.

komunikacijske in vremenske težave, ki so imele včasih katastrofalne posledice. Zabeleženih je bilo namreč več primerov, ko so ruska letala namesto uporniških enot zadela svoje³⁷.

V drugi polovici januarja 1995 so se ruske sile reorganizirale in vzpostavile boljšo koordinacijo med enotami različnih rodov. Na bojišče so poslali dodatne padalske enote, marine in bolj izurjene enote redne sestave. Pri osvajanju Groznega jim je pomagala množična uporaba artilerije in letalstva³⁸. Ruske sile so svoje delovanje močno podprle z uporabo rušilne moči letalskih sil. Pokazala se je velika uporabnost helikopterjev (ognjena podpora, transport ljudi, evakuacije in oskrba), saj so ti preračunano opravili 40% nalog podpore, ki so jih zahtevali od letalstva (Hajšek, 2005: 31). Spomladi so ruske enote okupirale še mesta Argun, Gudermes in Šali. Oslabljeni čečenski uporniki so se umaknili na južna gorata območja (Hodgson 2003: 67; Jane's Information Group 1999: 546).

Razlogi za ruski neuspeh

Razlogi za neuspeh v prvi čečenski vojni niso bili nikoli uradno predstavljeni, lahko pa rečemo, da je bil poraz neizbežna posledica celotne strukture ter etosa ruske vojske. V drugi vojni se je generalštab osredotočil na izboljšavo pet področij (Galić 2000: 43):

- *vodenje in poveljevanje*: generali so bili mnenja, da so bili ravno problemi koordinacije s strukturami drugih ministrstev (kot je ministrstvo za notranje zadeve), kakor tudi podrejenost vojske notranjemu ministrstvu v času vojne, glavni vzroki neuspeha. Da bi ta problem ublažila, je ruska vlada ustanovila *Enotno grupacijo zveznih enot* (ang. »Unified Grouping of Federal Forces OGV«³⁹) za upravljanje z vsemi vojaškimi in varnostnimi enotami v Čečeniji v glavnih štirih operativnih območjih: severnem, vzhodnem, zahodnem in južnem (Kramer 2005: 12)⁴⁰;

---

³⁷ Rusko letalo je tako v enem primeru uničilo pet vozil 104-te ruske zračno-desantne divizije (Oliker 2001: 15–16).

³⁸ Marca 1995 je bilo v Čečeniji 105 helikopterjev. Od tega 55 Mi-24, ki pa so bili zaradi navigacijskih problemov neuporabni za bojevanje v pogojih slabe vidljivosti in nočno bojevanje (Lefebure 2002: 152).

³⁹ Rus. »Объединенная группировка войск«

⁴⁰ Ruske protiporniške in protiteroristične operacije v Čečeniji in ostalih območjih Severnega Kavkaza, vključno z operacijami OGV naj bi nadziral Regionalni operativni štab za nadzor protiterorističnih operacij v Severnem Kavkazu (Regional Operational Staff for Control of Counterterrorist Operations in the North Caucasus), ki je od julija 2003 podrejen notranjemu ministrstvu (MVD). Pred tem je bil regionalni operativni štab podrejen Zvezni obveščevalni službi (FSB), agenciji ki je bila dve in pol leti zadolžena za varnostna in protiteroristična delovanja v Čečeniji. Zamenjava operativne pristojnosti iz Ministrstva za obrambo na FSB

- *struktura mobilizacije in vodenje enot*: enote, ki so bile vključene v prvo čečensko vojno niso bile dovolj popolnjene in usposobljene za boj, zato so jih morali popolnjevati z vojniki drugih enot, ki pa so imele enake probleme. Rezultat so bile »kompozitne enote«, s katerimi je imela vojska malo možnosti za izvedbo vaj preden so jih poslali v bitko.
- *splošna usposobljenost*: ruska pehota ni bila usposobljena za boje v mestih in v hribovitih terenih. Njihova neustrezna bojna taktika je pripeljala do velikih izgub;
- *orožje in oprema*: velik del pritožb se je nanašal na kvaliteto ruskega orožja in potrebo po modernejši opremi. Kljub temu, da je bilo nekaj večjih pomanjkljivosti, posebno z opremo za radiozveze med enotami, je bilo glavno vprašanje kako obstoječo orožje in opremo pravilno izkoristiti;
- *informacijska vojna*: mogoče je bil največji problem pravzaprav v tem, da so bile vse te in ostale slabosti ruskih enot predstavljene domači in svetovni javnosti. Ruski generali namreč niso mogli razumeti zakaj ruska sredstva javnega obveščanja, še posebej televizija, niso na njihovi strani, kot je bilo to med vojno npr. v Afganistanu. Splošno priznana ugotovitev je, da je ruska vojska v Čečeniji izgubila »informacijsko vojno«.

Poraz ruske vojske v prvi čečenski vojni (1994-1996) je občutno vplival ne samo na spremembo sestave enot ruske vojske temveč tudi na spremembo taktike uporabe enot. Vse spremembe, izvršene v obdobju od 1997 do konca 1999 kažejo znaten napredek v ruskem dojemanju sodobne vojne, združeni uporabi vseh treh zvrsti vojske, kakor tudi enot notranjega ministrstva. Napredek se je najbolj kazal v hitrosti izvrševanja operacij ter zmanjšanju izgub v vrstah ruske vojske (Galić 2000: 45).

5.2.2 Druga čečenska vojna

Ruski pristop v drugi čečenski vojni leta 1999 je bil bistveno drugačen od tistega leta 1994. Najočitnejša sprememba je bila dolgo obleganje mesta Grozni podprto s težkim bombnim ter artilerijskim delovanjem pred vpadom v mesto s čimer so zavarovali vpadnice v

---

januarja 2001 naj bi predstavljala prehod iz vojnega delovanja v nizko-intenzivno protiteroristično misijo. Kljub temu pa je od takrat večina operacij ruskih enot bolj pravilno označena kot protiuoporniške (ang. »counterinsurgency«) (Kramer 2005: 12).

mesta severne Čečenije. Nekateri strokovnjaki so omenjeni pristop primerjali z zračnimi napadi zveze NATO v Srbiji in Črni gori leta 1999 (Oliker 2001: 41).

Ruska taktika

Zaradi neuspešne taktike v prvi čečenski vojni je RV tekom druge čečenske vojne organizirala način uporabe svojih sil za neposredno delovanje (Hajšek 2005: 30-31). Za razliko od prvega napada na Grozni (1994) je sedaj RV v mesto prodirala počasi in previdno. Tokrat tankovske enote niso vodile temveč sledile »udarnim skupinam« ter jim nudile ognjeno podporo (Oliker 2001: 45). Z uvedbo samostojnih »taktičnih odredov« (ang. »attack/storm detachment« – moči bataljona), kot glavnih taktičnih enot, so poskušali povečati lastno mobilnost. Tak odred se je delil na več »udarnih skupin« (ang. »assault groups«), ki so štejele 30-50 vojakov. Jedro teh čet so bile tričlanske skupine: strelec, strelec (RPG, bombomet, ali plamenomet RPO-A⁴¹), ostrostrelec. To skupino je podpiral dodaten par strelcev z avtomatskimi puškami, izza pehotnega zastora pa še 2-3 oklepniki ter samovozni protiletalski sistemi (ZSU-23-4 *Shilka*, 2S6 *Tunguuska*). Vsaka skupina/četa je imela podporo ene artilerijske baterije (topovi, minometi ali TOS-1). Pokazalo se je tudi, da *ruske artilerijske sile*, razvrščene v okolici mesta v skladu s klasičnimi pravili, niso bile sposobne uničiti hitro premikajočih se točkastih ciljev v mestu. Zato so Rusi svoje koncentrirane artilerijske brigade razbili na manjše enote in jih močno približali prvim linijam, pri čemer so tudi orožje večjih kalibrov pogosto namestili celo v neposredno podporo (Hajšek 2005: 30-31). Kljub temu je bila med leti 1999 in 2000 *artilerija* osnova ruskega bojevanja tako v Grozнем kot Čečeniji nasploh.

Podobno kot v obdobju 1994-1996 je veliko število žrtev in težko bojevanje močno vplivalo na *moralo vojakov* (Oliker 2001: 50-51). V obdobju dveh let v Čečeniji so ruske sile utrpeli skoraj polovico števila žrtev (6,000) v primerjavi z obdobjem desetih let v Afganistanu (14,000) (Cassidy 2003: 48). Konec decembra je namreč novinar v Mozdoku zapisal da v Grozнем ruski vojaki ne zdržijo več kot teden dni. Vsaka četa enot notranjega ministrstva je pred prihodom v mesto štela 50 pripadnikov. Do konca januarja se je to število v veliko primerih skrčilo le na 20-25 pripadnikov, kar kaže na 50 odstotno stopnjo izgub. Žrtve specialnih enot SOBR in OMON so bile manjše, kar pripisujejo izključno profesionalni popolnjenosti enot in boljši izurjenosti. Pomembna razlika med to in prejšnjo vojno je, kljub

---

⁴¹ Plamenometi Shmel RPO-A so se izkazali za uspešne ž v Sovjetsko-Afganistanski vojni pet let pred tem.

pogostim zlorabam drog in alkohola, da so imeli vojaki občutek da se borijo za dobro njihove domovine. Pogostejše rotacije, izboljšana oskrba ter prihod okrepitev (100,000 januarja 2000) je pomembno vplivalo na moralo vojakov (Oliker 2001: 50–51).

Izboljšave pri koordinaciji med različnimi enotami so bile le delno uspešne. Enoten sistem poveljevanja je bila očitna izboljšava. Število žrtev prijateljskega ognja je bilo manjše kot v obdobju 1994-1995. Zračne operacije so bile bolj usklajene s kopenskimi silami. Pod drugi strani pa so problemi nastajali med enotami MVD in MO ter med ruskimi enotami ter enotami čečenskih lojalistov. Nekompatibilnost nekaterih komunikacijskih sistemov ter neizkušenost poveljnikov je pripeljala do nezaupanja med različnimi skupinami. Kljub temu da je bila narava problemov enaka kot v prvi vojni je bil vpliv slednjih manjši, kar gre pripisati izboljšanemu urjenju (Oliker 2001: 51).

Izboljšave na področju komunikacij so bile zagotovljene tako z namestitvijo napredne tehnologije kakor z boljšim urjenjem. Ustanovljene *enote za specialno elektronsko bojevanje* so bile vključene v grupacijo enot ter razporejene po severnokavkaškem teritoriju. Njihova primarna naloga je bila odkrivanje čečenskih komunikacijskih mrež ter njihova nevtralizacija. Prvo čečensko vojno je namreč zaznamovalo več uporniških zased, ki so jih omogočile prestrežene informacije, kar so ruske sile pet let kasneje obrnile sebi v prid. Z zaščito lastnih frekvenc ter posredovanjem lažnih informacij so uspeli izpeljati več uspešnih zased (Oliker 2001: 51–52).

Pri delovanju *letalstva* sta bili opaženi dve bistveni razliki med zračnimi operacijami druge in prve vojne v Čečeniji. Ena je bila splošno povečanje zračnih sil, druga pa izboljšana koordinacija med zračnimi in kopenskimi silami. Uporabljenih je bilo več helikopterjev s katerimi so izvedli več kot polovico napadalnih misij (25-60 dnevno), izvajali pa so tudi opazovalne, transportne, reševalne ter oskrbovalne misije. Po nekaterih podatkih naj bi helikopterji in letala med vojno izvedli več kot 80 odstotkov bojnih misij, artilerijske enote pa le 15-17 odstotkov (Oliker, 2001:53). Podobno spremembo taktike lahko zasledimo tudi v Sovjetsko-Afganistanski vojni, ko so leta 1982 Sovjeti v bojih z Mudžehedini uporabili 300 bojnih helikopterjev Mi-24 ter bojna letala Mig-21, Mig-23 ter testirali SU-25⁴² (Cassidy 2003: 20, 34).

---

⁴² Ranljivost ruskih sil se je pokazala leta 1986, ko so Američani Mudžehedinom zagotovili protiletalske rakete *Stinger*, s katerimi so ruskim silam zadali hude izgube. Ruska vojska se je zopet zatekla k uporabi težke artilerije ter zračna bombardiranja (Cassidy 2003: 21).

Druga čečenska vojna je, na splošno, prinesla določen napredek, ki pa se je še vedno preveč nanašal na konvencionalno bojevanje. Tekom druge čečenske vojne se je ruska stran zanašala predvsem na tehnološke prednosti artilerije ter bombardiranja z daljših razdalj, da bi se izognila urbanemu bojevanju in številnim lastnim žrtvam (Cassidy 2003: 50).

Izboljšave v ruski taktiki

Pred drugo vojno v Čečeniji so Rusi natančno preučili napake, ki so botrovale neuspehu v prvi, posledica teh proučevanj pa je bila podlaga za izboljšave na več področjih (Oliker 2001, 11):

Priprave

- Premišljen načrt, čeprav pripravnejši za delovanje proti manjšim uporniškim skupinam kakor organiziran napad na branjeno metropolo, je narekoval bolj organizirane premike ter manj zbegane premike enot.
- Boljša, čeprav nepopolna obkolitev mesta.
- Izboljšano zagotavljanje oskrbe s hrano in zalogami je preprečilo stradanje ter pomanjkanje zalog vojakov v prvih linijah kakor v prvi vojni.
- Oster nadzor nad informacijami in novinarji ter vzporedno uspešno vodenje odnosov z javnostmi, kar je posledično zagotovilo javno domačo podporo.

Koordinacija

- Enotno poveljstvo pod MO je poenostavilo ter izboljšalo poveljevanje in nadzor.
- Močno izboljšana koordinacija in sinhronizacija med zračnimi in kopenskimi enotami.
- Boljše predhodno izvidništvo ter informacije o bojišču so omogočile boljše načrtovanje ter realizacijo.

Taktika

- Varnejša in učinkovitejša uporaba oklepnikov.
- Uporaba zračnih in artilerijskih napadov z večjih razdalj (namesto neposrednih bojev mož na moža) ni bila vedno učinkovita je pa pripomogla k zmanjšanju žrtev.
- Počasno in previdno manevriranje je nadomestilo nagle in tvegane napade.

- Zaradi pomanjkanja izurjenih ostrostrelcev so bili slednji premišljeno razporejeni.
- Namesto izpostavljanja vojakov je bilo množično uporabljeno artilerijsko in zračno obstreljevanje. To je na račun infrastrukture ter civilnih žrtev zmanjšalo število žrtev med vojaki.
- »Udarne skupine«, povečana avtoriteta mlajših poveljnikov ter manjše skupine so povečali učinkovitost ter preživetje.
- Posledica povečane uporabe specialnih enot v podporo večinoma naborniškimi motorizirano-strelskim enotam je bila izboljšala učinkovitost, zmanjšanje stopnje prijateljskih žrtev ter žrtev nasploh.

Napake v ruski taktiki

Ključna napaka, ki jo je storila ruska vojska med vojnama izhaja iz napačnih analiz urbanega bojevanja iz prve vojne (Oliker 2001: 13):

Neuspešne priprave na urbano bojevanje

- Pričakovanje ruske strani, da bodo zračni in artilerijski napadi vodili v odločilno zmago in pomanjkanje pogojnih načrtov.
- Ruski vojaki niso bili izurjeni za urbano bojevanje in so se morali znova učiti v naglici.

Napake v organizaciji

- Izboljšana koordinacija med enotami je večkrat odpovedala, kar je vodilo do obtoževanja med pripadniki enot MO, enot notranjega ministrstva ter enotami čečenskih lojalistov.
- Motorizirano-strelske enote so bile še vedno slabo izurjene.
- Tehnična oprema, posebno letalska, je bila zastarela, primanjkovalo pa je tudi rezervnih delov.
- Nezmožnost večine ruskih enot za uspešno nočno bojevanje.

5.2.3 Čečenska taktika

Čečenski uporniki so (v obeh vojnah, op.a.) uporabljali taktiko t.i. »aktivne obrambe s statičnimi in premičnimi utrjenimi točkami«. Večina sil se je nahajala v rezervi za protinapade, prvo črto pa je tvorilo razmeroma malo enot. Uporabljali so začasne in stalne obrambne utrjene točke, katerih uporaba je slonela na precejšnji notranji mobilnosti enot, ki je bila potrebna za razvrstitev in prerazvrščanje utrjenih točk obrambe. Ta pristop je zahteval visoko stopnjo koordinacije, zaradi česar se je pojavila potreba po ustrezni komunikacijski opremljenosti enot. Tako so čečenske sile razpolagale z eno ročno radio postajo/telefonom že na vsakih osem borcev (velikost oddelka). Čečenske sile je tako vodil glavni poveljnik (General Aslanbek Ismailov), pod njim so bili trije območni poveljniki. Vsak od njih je imel dve skupini po 500 ljudi (eno v bojih, drugo v rezervi). Vsaka skupina se je nato delila naprej v čete po 75 ljudi, te pa naprej v tri vode po 25 ljudi, vsak vod v tri grupe (celice) po osem ljudi. Čečenske uporniške sile so se močno upirale na mrežo ročnih telefonov (omogočila brigadnemu poveljniku povezavo z 20-60 posamezniki) in mrežo radio oddajnikov (omogočala sprejemanje 60-80 prejemnikom)⁴³. Kot glavna taktična enota je nastopala četa s tremi vodi. Eden vod izvaja neposreden udar, medtem ko ostala dva voda izvajata zavarovanje in blokado. Po delovanju se enote takoj razdrobijo v skupine in umaknejo ter se zopet združijo na drugi lokaciji. Vse to je omogočalo visoko stopnjo koordinacije, ohranjanje številnih majhnih samostojnih skupin (izkoristile so lahko možnost kanalizacijskega sistema in uporabljale taktiko »oklepanja« ruskih sil, t.i. »hugging«⁴⁴) ter izvajanje taktike gverilskega delovanja, hkrati pa je povečalo zaščito čečenskih borcev (zmanjšana učinkovitost podpornega delovanja in premoči v tehniki ruskih sil)⁴⁵ (Hajšek 2005: 32–34).

Kako pomembna je bila mobilnost za čečenske upornike govorijo dejstva, da so izkoriščali: (1) kar 164,2 km za človeka prehodnih kanalizacijskih jaškov (16,7% kanalizacijske mreže), ki je omogočal podzemne premike majhnih skupin do položaja zasede

---

⁴³ Telefonske zveze so potekale preko relejnih postaj v Dagestanu in Ingušetiji, saj so bile tiste v Čečeniji uničene.

⁴⁴ Majhne skupine čečenskih upornikov so se zadrževale v bližini ruskih enot, kar je omejevalo ruske artilerijske ognjene udare.

⁴⁵ Kako učinkovita je bila čečenska taktika razbijanja enot priča tudi dejstvo, da so sami Rusi začeli do neke mere posnemati to taktiko z oblikovanjem t.i. »trojk« (tričlanska skupina, ki jo tvorijo ostrostrelec, puškomitraljezec in vojak s protioklepnim orožjem ali plamenometom) in udarnih 4-5 članskih skupin (namenjene za vdore in čiščenje hiš) v okviru svojih enot.

in nato prikrit izmik. Pomena sistema so se zavedali tudi Rusi, ki so v prvi fazi v ta sistem najprej pošiljali skupine ruskih saperjev⁴⁶, vendar so ga uspele poškodovati samo do neke mere, kar pa ni zadostovalo za preprečitev njegove uporabe čečenskim upornikom. Zato so Rusi kasneje vanj začeli pošiljati majhne skupine pripadnikov elitnih sil *Spetsnaz*, ki so pripravljale zasede čečenskim borcev; (2) v času SZ zgrajen obsežen sistem okoli 650 atomskih zaklonišč, podzemnih zaklonišč in komunikacijskih centrov (uporabljali so okoli 130). Čečenski uporniki so bili v njih praktično nedosegljivi ruskemu podpornemu ognju, kar so izkoristili za poveljniška mesta, skladišča, počivališča, bolnice itd.; (3) obsežna območja stolpnic, centra industrijska območja; (4) sposobnost pomešanja čečenskih borcev s civilnim prebivalstvom (17 neborcev na enega upornika), ki je bila za preživetje čečenskih upornikov zelo pomembna, saj se je ruska stran ob pomanjkanju informacij za identifikacijo morebitnih upornikov med civilisti lahko naslonila zgolj na dokaj nezanesljivo metodo iskanja podplutbe na ramenih (kot posledico odsuna orožja pri strelu); (5) množično uporabo min (Hajšek 2005: 33–34).

5.2.4 Ruske izkušnje

V prvem desetletju po razpadu Sovjetske zveze, so bile OS RF vpletene v različne oblike vojaškega delovanja – od neposrednega bojevanja do mednarodnih opazovalnih misij – v več regionalnih ali lokalnih konfliktih kot katerekoli OS na svetu. Kljub določenim oviram kot so pomanjkanje sredstev, pomanjkanje političnega vodstva, nekompetentnost ter korupcija so izkušnje iz zgoraj opredeljenih lokalnih vojn vendarle imele večji vpliv na reorganizacijo Ruskih OS kot to priznava večina zahodnih in ruskih analitikov (Baev 2002: 189).

Druga čečenska vojna je pokazala novo moč ruske vojske, ki je med prvimi operacijami v Čečeniji med leti 1995 in 1996 nismo mogli opaziti. Nova doktrina uporabe sil ruske vojske se je kazala predvsem v novem načinu organiziranja združenih sil, boljši pripravljenosti vojakov ter primernejši uporabi orožja (Galić, 2000: 42). Rusko poveljstvo je tekom prve čečenske vojne spoznalo mnogo nepravilnosti, ki so jih po letu 1997 z vrsto reform skušali odpraviti. Politični in vojaški vodje so imeli pri tem različne vloge. Z ene strani so politiki zaradi obubožanja ruske ekonomije hoteli zmanjšati vojno breme. Maršal Igor Sergejev, takratni minister za obrambo, je skušal povečati izdatke za del oboroženih sil iz katerih je prihajal – strateške raketne sile, vse na račun ostalih zvrsti vojske. Vsi dogodki do

---

⁴⁶ T.j. pripadnike inženirske enote, ki kopljejo ozke in globoke jarke proti nasprotnikovim položajem

sredine leta 1999 so pokazali, da je cilj skupine zbrane okrog generala Anatolija Kvašnina, načelnika generalštaba, znatno izboljšati zmožnosti ruske vojske da se bori in zmaga v vojnah lokalnih razsežnosti. Njihov cilj je bil pripraviti oborožene sile za bojevanje v natančno določenih vojnah z maksimalnim zmanjšanjem lastnih žrtev (Galić 2000: 43).

Struktura in izurjenost OS

Lokalne vojne pogojujejo uporabo profesionalno izurjenih enot velikosti divizije ključnih pri intenzivnem pehotnem bojevanju ter fleksibilne enote velikosti bataljona za specialne operacije⁴⁷. Obrambni minister Gračev je predvidel reorganizacijo dveh motostrelskih divizij v enote za mirovne operacije, kar pa se je v prvi Čečenski vojni izkazalo kot neučinkovito. Poraz je namreč izpostavil potrebo po vsaj eni bojno usposobljeni diviziji/brigadi v vsakem vojaškem okrožju, kar se je uspešno izkazalo v drugi Čečenski vojni. Poglavitna izkušnja Čečenskih vojn je bila rotacija enot, ki je sedaj široko razširjena v pehoti (Baev 2002: 199–200).

Prvo čečensko vojno so zaznamovale ad-hoc enote, sestavljene večinoma iz neprofesionalnih naborniških vojakov, ki so bili neizurjeni ter neveščni pri uporabi orožja. Vojaki, ki so bili dodeljeni v omenjene enote preden so bili poslani v boj niso nikoli skupaj vadili, enote pa so bile pomanjkljivo popolnjene. Za razliko od prve, je drugo vojno v Čečeniji zaznamovala večja profesionalnost ruskih vojakov. Eden od kazalcev slabe pripravljenosti ruskih sil v prvi vojni je tudi visoka stopnja žrtev med častniki v primerjavi z vojaki. Kljub temu, da je bilo število žrtev v obeh vojnah primerljivo je število žrtev med častniki v drugi čečenski vojni močno upadlo. Podpora motostrelskim enotam so bile specialne enote, ki so tvorile jedro »taktičnih odredov«, slednji pa so bili sestavljeni predvsem iz pripadnikov enot v stalne pripravljenosti formiranih v obdobju med obema vojnama (Oliker 2001: 59–69).

Oborožitev

Težava OS RF ni samo v tem, da so opremljene z orožjem iz 1970-80-ih, temveč tudi v tem da slednje orožje ni primerno za bojevanje v lokalnih vojnah. Osnovne enote ruskih OS še vedno do neke mere še vedno ostajajo »težke«, njihova taktična ter prostorska mobilnost pa zaradi obrabe in slabega vzdrževanja transportnih sredstev dejansko upada. Največja potreba,

---

⁴⁷ Sprva je vodstvo OS RF predvidelo, da bodo zračno-desantne enote uspele ugoditi obema zahtevama, kar pa se je kasneje izkazalo kot neučinkovito.

ki jo pogojuje okolje lokalnih vojn je uporaba visoko-preciznih orožij in streliva, to pa je obenem največja šibkost ruskih OS. Kljub temu, da je poveljstvo VL RF poudarjalo povečano natančnost napadov v Čečeniji, so bili lasersko vodeni izstrelki le redko učinkovito uporabljeni. Letalstvo bi v primeru uporabe vodenih raket lahko cilje doseglo z veliko natančnostjo, vendar pa jih zaradi prevelikih stroškov ruske OS niso uporabile (Baev 2002: 199–200).

Z vojaškega stališča je močno izstopala tudi *potreba po stalni podpori kopenskimi enotami* s strani bojnih ter transportnih helikopterjev. Razlog za to je le skromna modernizacija vojnega letalstva RF v 1990-ih letih, medtem ko je število operativnih helikopterjev padlo z 2300 na 1700. Ruski bojni »vlečni konj« Mi-24 nujno potrebuje zamenjavo. V ta namen so razvili novo generacijo helikopterjev (vključno z Ka-50 »Black Shark⁴⁸«), ki so pripravljeni za serijsko proizvodnjo, kljub temu pa je proizvodnja večjega števila še vedno vprašljiva. Glavna težava VL RF je v bistvu nesposobnost uspešnega bojnega delovanja v nočnih oziroma pogojih slabega vremena. Kopenske sile za uspešno bojevanje v sodobnih bojiščih nujno potrebujejo učinkovito zračno podporo tako na ravni vojaka kakor tudi oklepnih in artilerijskih enot (Baev 2002: 200).

Vojaško letalstvo RF je bilo v drugi čečenski vojni v primerjavi s prvo opazno učinkovitejše. VL je imelo poglobljeno vlogo pri združenih operacijah in je učinkoviteje prispevalo na področju zračnega izvidovanja (uporabili so tudi brezpilotno letalo Pchela-1T). Zračne sile so bile uporabljene pogosteje, izboljšana pa je bila tudi koordinacija z ostalimi enotami na področju Čečenije. VL je po nekaterih podatkih v Čečeniji testiralo modernizirane bojne helikopterje Ka-50 »Black Shark« ter letala tipa Su-25T, primerna za delovanje v vseh vremenskih pogojih in opremljena z vodenimi raketami KH-25ML (Lefebure 2002: 153).

Poveljevanje in nadzor

Zaščiti informacij ter učinkovitim sistemom poveljevanja in nadzora je v sodobnem vojaštvu posvečene vse več pozornosti. V Rusiji najsodobnejšo informacijsko tehnologijo uporablja le Agencija vladnih komunikacij in informacij FAPSI, medtem ko vojska še vedno uporablja opremo proizvedeno v 1980-ih letih.

Rusko VL se je v lokalnih vojnah soočalo tudi s problemom pomanjkanja tehnične opreme izvidovanja ter prepoznavanja. Rusko VL je v Čečeniji uporabljalo brezpilotno letalo Pchela-1T, ki je posredovalo v večji meri neuporaben video signal in tako niti približno ne

---

⁴⁸ Ka-50 je bil domnevno preizkušen tudi v Čečeniji, kjer je v primerjavi z Mi-28 dosegal boljše rezultate.

more tekmovati z vlogo ameriškega »Predatorja« ter »Global Hawka« v Afganistanu in Iraku. Pomanjkanje ustreznih tehničnih sistemov za prepoznavanje, nezanesljiva taktična komunikacija ter slaba koordinacija med enotami različnih služb so glavni razlogi incidentov »prijateljskega ognja«, kot na primer leta 2000 v Groznm, kjer je za posledicami prijateljskega ognja umrlo 22 policistov. Kot trdi Baev (2002: 200-2001) ostaja nesporno dejstvo, da ruske OS še vedno uporabljajo zastarelo računalniško tehnologijo, kar jih v sodobnem varnostnem okolju postavlja v podrejen položaj ne samo v primerjavi z vojskami držav članic NATA, temveč tudi nekaterimi uporniški in terorističnimi organizacijami (Lefebure 2002: 153).

Nadzor nad mediji

Če uporaba artilerije ter letalstva NATA med kosovskim konfliktom za RV ni bila lekcija, to ne moremo trditi za medijsko kampanjo tekom čečenskih vojn. Vladni časopis je namreč opisal uveljavitev ostrega nadzora nad mediji kot enega redkih novih vidikov nacionalno-varnostne doktrine. Če so novinarji tekom prve čečenske vojne uživali neoviran dostop tako do ruskih vojakov kakor tudi upornikov na fronti, je med leti 1999 in 2000 ruska vlada uvedla oster sistem akreditacij ter spremstev. Na čase je v Groznm ali v bližini ruskih sil veljala popolna prepoved poročanja. Medtem ko si je ruska stran v prvi vojni le malo prizadevala za prikaz »svoje plati resnice« (za razliko od uspešno vodene uporniške medijske kampanje), so bile stvari v drugi vojni obrnjene. Novinarji so namesto z uporniški vodji na prvih linijah, intervjujali ruske poveljnike in vojake, ki so predstavili svojo plat vojne proti »terorizmu«. Rusi so namreč zavračali opredeljevanje operacije v Čečeniji kot vojno in jo opredelili kot »proti-teroristično operacijo«, kar se je med mediji močno uveljavilo (Oliker 2001: 63).

Tabela 5.2.4.1: Karakteristike obeh čečenskih vojn

LOKACIJA	NASPROTJE	OBDOBJE	STRANI V KONFLIKTU	ŠT. ENOT	ŠTEVILO ŽRTEV
Čečenija	Teritorij	1994-1996	Ruske vladne sile proti Čečenske sile	40,000 15,000	30,000
Čečenija	Teritorij	1999-	Ruske vladne sile proti Čečenske sile	100,000 8,000-25,000	3000 20,000

Vir: *Uppsala Conflict Database (2006a)*.

6. REFORME OBRAMBNEGA SISTEMA RUSKE FEDERACIJE

Kot država v celoti, so se tudi oborožene sile Ruske federacije soočile s pomembnimi reformami, ki so bile posledica geopolitičnih sprememb v svetu ter vzpostavitve nove ruske suverenosti. Ruske oborožene sile so bile v središču vzpostavitve nove paradigme ruske nacionalne varnosti. Politično vodstvo si je zadalo širok cilj kvalitativnih in kvantitativnih sprememb v oboroženih silah Ruske federacije, izvrševanje slednjih pa so oteževala omejena sredstva, nenehno soočanje s sociološko-ekonomskimi družbenimi spremembami, ter vojaško-politični interesi vladajočih elit.

6.1 Pravna podlaga in zakonodaja razvoja oboroženih sil

Vojaška reforma v Ruski federaciji je pomenila sklop kompleksnih ekonomskih, socialno-političnih, organizacijskih in tehničnih, strogo vojaških ter ostalih ukrepov vojaškega načrtovanja. Omenjena načela so bila prvič napisana za potrebe Gorbačovove perestrojke sredi 90-ih let prejšnjega stoletja.

Namen vojaške reforme je uskladiti vojaško organizacijo Ruske federacije s sodobnimi zunanjimi in notranjimi varnostnimi okoliščinami ter nalogami za zagotavljanje obrambne in nacionalne varnosti, kar vključuje tudi koriščenje ekonomskih in ostalih virov namenjenih za potrebe obrambe države. Preoblikovanje ruske vojaške organizacije se je začelo z ustanovitvijo sodobne ruske države, njenih oboroženih sil ter z ustanovitvijo ministrstev in oddelkov. Odločitve večjega pomena, ki se nanašajo na obrambni sistem sprejema Varnostni svet Ruske federacije, kateremu predseduje predsednik kot vrhovni poveljnik oboroženih enot Ruske federacije. Ukrepi reform se sprejemajo na podlagi usklajenih programov in ostalih načrtov oblikovanja in razvoja in zajemajo oborožene enote, ostale enote, vojaške formacije in organe ter ostale komponente vojaške organizacije (Russian Military Doctrine 2000).

Tekom vojaške reforme sta predsednik in zvezna skupščina dopolnila vrsto vitalnih pravnih aktov s področja, ki ureja strukturo odnosov med državnimi agencijami povezanimi z vojaško organizacijo države. Temeljni dokumenti, ki urejajo vojaško področje so:

- Zvezni zakon št. 61-FZ »o obrambi«, datiran 31. maj 1996;
- Zvezni ustavni zakon št. 1-FKZ »o vojnem pravu«, 30. januar 2002;
- Zvezni zakon št. 53-FZ »o vojaški dolžnosti in vojaškem služenju«, 28. marec 1998;

- Zvezni zakon št. 31-FZ »o pripravah za mobilizacijo in mobilizaciji v Ruski federaciji«, 26. februar 1997 in
- Zakon št. 4730-1 »o državnih mejah«, 1. april 1993.

Ostali pogloblitni dokumenti so:

- *Vojaška doktrina* (potrjeno s predsedniškim dekretom št. 706, 21. april 2000);
- Smernice državne politike Ruske federacije za vojaški razvoj do leta 2010 (potrjeno s predsedniškim dekretom, 7. avgust 2002) ter
- Pravilnik o obrambnem ministrstvu in generalštabu oboroženih enot Ruske federacije (potrjeno s predsedniškim dekretom št. 1357, 11. november 1998) (*The Priority Tasks of The Development of the Armed Forces of The Russian Federation 2003: 21*).

6.1.1 Vojaška doktrina Ruske federacije

Da bi dobili dejansko predstavo o ruskih pogledih in dojemanju varnostnih vprašanj bom v naslednjem poglavju skušal prikazati in primerjati navedbe doktrin iz leta 1993 in zadnje veljavne vojaške doktrine Ruske federacije sprejete 21. aprila 2000.

Ruska federacija do leta 1993 pravzaprav ni imela celovite vojaške doktrine. Obstajale so temeljne usmeritve v dokumentu »Temeljne smernice Ruske federacije«, ki ga je sprejel Varnostni svet Ruske federacije (2. november 1993) in istega dne odobril predsednik Jelcin (Uredba št. 1833). Zadnja veljavna vojaška doktrina iz leta 2000 pa je nastala na podlagi dokumenta o osnovah nacionalne varnosti Ruske federacije (november 1997), ki omenja da glavna grožnja ruski nacionalni varnosti ni več možnost zunanje agresije velikih razsežnosti, temveč da nevarnost predstavljajo gospodarski, etnični in družbeni problemi. Med zunanjimi viri ogrožanja so navedene lokalne vojne in oboroženi spopadi na območju, ki meji na Rusijo (navaja tudi možnost uporabe jedrskega orožja v teh spopadih) ter mednarodni terorizem. Kot odgovor na omenjene vrste groženj se zahteva, da se uvedejo ukrepi za izboljšanje gospodarske situacije, racionalizacija oborožene sile s poudarkom na jedrsko odvrčanje in da se vodi aktivna zunanja politika, s katero bi se povečal vpliv Rusije v mednarodnih organizacijah (Grizold 2000: 116). Pri razvoju nove doktrine je bilo veliko pozornosti namenjeno predvsem notranjim konfliktom, nekonvencionalnemu vojskovanju ter združenim operacijam sil MO ter ostalih enot, kar je bila posledica izkušenj prve čečenske vojne (de Haas 2003: 15).

21. aprila 2000 je ruski predsednik Vladimir Putin podpisal zadnjo vojaško doktrino Ruske federacije, ki je nadomestila doktrino iz leta 1993. Ta doktrina temelji na načelih zapisanih v Konceptu nacionalne varnosti Ruske federacije. Vojaška doktrina v svoji vsebini opredeljuje naravo in razloge modernih vojn, notranje in zunanje vojaške grožnje s katerimi se sooča Ruska federacija, organizacijo in financiranje Ruske vojske ter načela, ki zadevajo uporabo ruskih oboroženih enot. Upošteva tudi grožnjo s strani »ilegalnih oboroženih formacij« znotraj Rusije ter učinkovito uporabo mednarodnih sankcij (internet 12). Vojaška doktrina (2000) je sestavljena iz treh delov: vojaško-političnih načel, vojaško-strateških načel in vojaško-ekonomskih načel.

6.1.1.1 Vojaško-politična načela

Današnji in prihodnji razvoj vojaško-političnih razmerij zaznamuje kvalitativni napredek v sredstvih, oblikah in metodah vojaških konfliktov. Možnost dosega vojaško-političnih ciljev preko indirektnih operacij kaže na izjemno nevarnost modernih vojn in oboroženih konfliktov za ljudi in države kakor tudi ohranjanje mednarodne stabilnosti in miru. Ključno je torej, da se skuša moderne vojne in oborožene konflikte preprečiti in doseči mirno uskladitev nesoglasij že v zgodnjih fazah pojava oz. razvoja konfliktov.

Glavni dejavniki vojaško-političnih razmer so: zmanjšana verjetnost svetovnega spopada vključno z jedrsko vojno; krepitev regionalnih centrov moči; krepitev nacionalnih, etničnih in verskih ekstremizmov; oživljanje separatizma; eskalacija lokalnih vojn in oboroženih konfliktov; krepitev regionalnih oborožitvenih tekem; širjenje jedrskega in drugega orožja za množično uničevanje in sredstev za njihovo širjenje; zaostrovanje informacijskih nasprotovanj.

Bistven del in trenutna prioriteta naloga razvoja vojaške organizacije je izvršitev obširne vojaške reforme, ki jo pogojuje radikalna sprememba vojaško-politične situacije ter naloge in pogoji zagotavljanja vojaške varnosti Ruske federacije (Russian Military Doctrine 2000).

6.1.1.2 Vojaško-strateška načela

Ruska federacija vzdržuje bojno pripravljenost svojih oboroženih sil za bojevanje vojn in oboroženih konfliktov, izključno s ciljem preprečevanja in odvrčanja agresije, zaščito svoje suverenosti in neodvisnosti, ter zagotavljanja varnosti RF in njenih zaveznikov v skladu

z mednarodnimi pogodbami. Naravo sodobnih vojn (oboroženih konfliktov) določajo vojaško-politični cilji, sredstva za doseg teh ciljev in obseg vojaških operacij.

Vojaška doktrina predvideva naslednje tipe vojn:

1. glede na vojaško-politične cilje: pravične (ne nasprotuje ustanovni listini Združenih narodov in temeljnim normam ter načelom mednarodnega prava in se uporablja za namene samoobrambe) in nepravične (nasprotuje ustanovni listini ZN in temeljnim normam ter načelom mednarodnega prava, in se po definiciji agresije obravnava kot agresor),
2. glede na uporabljena sredstva: jedrske (in druge oblike orožja za množično uničevanje) in konvencionalne,
3. glede na obseg: lokalne⁴⁹, regionalne in svetovne.

OS in ostale enote Ruske federacije so lahko uporabljene za zaščito pred protiustavnimi akcijami ali ilegalnim oboroženim nasiljem, ki grozi celovitosti in suverenosti Ruske federacije, izvajanje misij v skladu z mednarodnimi pogodbami, ki jih je podpisala RF ter sodelovanje v ostalih misijah v skladu z zvezno zakonodajo. Bistveni načini uporabe OS in ostalih enot Ruske federacije so:

- strateške operacije, operacije in bojne operacije – v svetovnih (ang. »large-scale«) in regionalnih vojnah;
- operacije in bojne operacije – v lokalnih vojnah ter mednarodnih oboroženih konfliktih;
- združene specialne operacije – v notranjih oboroženih konfliktih, pri čemer velja poudariti da glede na novo doktrino lahko pri reševanju notranjih konfliktov sodelujejo tudi enote MO, pred tem pa je bilo to v izključni pristojnosti paravojaških sil notranjega ministrstva (de Haas 2003:14);
- protiteroristične operacije – v bojih zoper terorizem v skladu z zvezno zakonodajo;
- mirovne operacije.

---

⁴⁹ Lokalna vojna je v vojaški doktrini Ruske federacije (april 2000) definirana kot vojna v kateri se bojujejo skupine enot (sil) razvrščene na območju konflikta, ki so po potrebi okrepljene z enotami, silami ali podporo, premeščenimi iz drugih območij z namenom dopolnitve delno strateških namestitev oboroženih sil.

6.1.1.3 Vojaško-ekonomska načela

Glavni cilj vojaško-ekonomskih načel je zagotavljanje finančnih in materialnih sredstev državnim vojaškim organizacijam. Prioritete na področju vojaško-ekonomskih ukrepov so:

- pravočasna in popolna zagotovitev (v okviru obstoječih finančnih virov) finančnih sredstev za projekte organizacijskega razvoja, bojne in mobilizacijske pripravljenosti OS Ruske federacije ter drugih sil in potreb ostalih elementov državne vojaške organizacije;
- zagotovitev ekonomskih in finančnih sredstev za nadgradnjo strateških in konvencionalnih orožij ter vojaške in specialne opreme;
- zagotovitev ekonomskih in finančnih pogojev za razvoj in proizvodnjo visoko učinkovitega standardiziranega sistema poveljevanja in nadzora ter ostalih elektronskih in informacijskih sistemov;
- zagotavljanje življenjskega standarda pripadnikov OS in drugih sil RF ter njihovih družin.

6.1.1.4 Primerjava doktrin

General Svecin, maršal Sokolovski in drugi starejši sovjetski avtorji so v svojih delih dosledno uporabljali izraz »vojna doktrina«. Pod tem izrazom so pojmovali sistem zakonsko sprejetih in verificiranih pogledov in stališč države na cilje in značaj možne vojne, na pripravo (države in oboroženih sil) za to vojno, kakor tudi na metode njenega vodenja. Ta »fiksacija na vojno« je v novih definicijah izginila v celoti⁵⁰ (Žabkar 1994: 17). Nova doktrina (2000) je striktno »defenzivne narave z jasno namero braniti (ang. »defend«) nacionalne interese in zagotavljati vojaško varnost RF in njenih zaveznic (ang. »ally«⁵¹)«. Splošno razumljivo je, da se doktrina opredeljuje predvsem glede vojaških groženj (ang. »threats«) in odzivom nanje,

---

⁵⁰ V ruski doktrini (sprejeti novembra 1993) se osnovni dokument, ki doktrino označuje, še vedno imenuje »*Osnovni temelji vojne doktrine Ruske federacije*«. Vendar v tej doktrini ni poudarka na terminu »vojna«, ampak na uporabi vojaške sile. Iz definicije je razvidna obrambna naravnost vojne doktrine, ki ni omejena le na oborožene sile, ampak zajema tudi »druge vojske«. Med te spadajo obmejne enote in enote notranje varnosti, ki so v celoti podrejene Ministrstvu za notranje zadeve (Žabkar 1994: 17).

⁵¹ Dick (2000: 14) se v tem kontekstu sprašuje ali je nujno, da je zaveznik definiran s pogodbo ali je lahko to tudi država, ki jo Rusija priznava kot prijatelja, podpornico.

medtem ko se Koncept nacionalne varnosti obrača na širša vprašanja in odgovore nanje (Dick 2000: 14).

Pojmovanje nevarnosti/groženj

Seznam varnostnih problemov se med doktrino iz leta 1993 in novo doktrino bistveno ne razlikuje, klub temu pa je med doktrinama opazen ključni prestop v razlikovanju med nevarnostmi (ang. »dangers«) in grožnjami (ang »threats«). Prejšnja doktrina opredeljevala okoliščine v katerih je možnost vojne naravna (ang. »inherent«), nova doktrina pa se nanaša na okoliščine neposredne grožnje vojne, ki bi jo povzročile agresivne politične namere podprte s primernimi vojaškimi zmožnostmi ali namerami. Kljub temu si Dick (2000: 15) razlikovanje med »nevarnostmi« in »grožnjami« ter pozitivnih uvodnih komentarjih (doktrina je obrambne narave, op. a.) razlaga kot odsev ruskega zaznavanja, da NATO in nekatere ostale države gojijo sovražne namere do RF⁵².

Uporaba jedrskega orožja

Glede na Koncept nacionalne varnosti (1997), ki je prvo uporabo jedrskega orožja omejil na »primer grožnje obstanka Ruske federacije«, nova doktrina pa ta prag spušča in *dovoljuje uporabo jedrskega orožja* »kot odgovor na splošno agresijo s konvencionalnim orožjem v situaciji kritični za nacionalno varnost RF«. Prvič si tudi jasno pridržuje pravico do uporabe jedrskega orožja kot odgovor na vse napade z »orožjem za množično uničevanje«. Doktrina potrjuje svojo varnostno nezaupanje državam ne-imetnicam jedrskega orožja in potrjuje širitev svojega jedrskega »dežnika« na države zaveznice.

Vodenje oboroženih sil

Največja razhajanja v primerjavi doktrin opazimo ravno na *področju vodenja* pri zagotavljanju vojaške varnosti:

---

⁵² To opredeljuje predvsem z zmanjšanim vojaškim, ekonomskim in politično-ideološkim vplivom RF, ki se kaže v sledečih trendih: vojaško strateško ravnotežje se je obrnilo proti Rusiji (širitev NATA na vzhod, članice NATA pa razvijajo modernejše, kvalitetnejše vojske), zaradi neupoštevanja ABM (ang. »Anti-Ballistic Missile«) pogodb vidi v ZDA kršiteljico jedrskega ravnotežja moči, z vidika Rusije ZDA sodeluje in upošteva odločitve OZN ter OVSE le ko ji to ustreza, navedene notranje grožnje doktrini so že aktualne (Severni Kavkaz – Čečenija), obstaja realna možnost oživitve/začetka oboroženih konfliktov v Zakavkazju in Srednji Aziji – glavno interesno območje RF. Tudi na tem področju pa obstaja strah pred zunanjim vmešavanjem (Dick 2000: 15).

- Pozicija predsednika kot vrhovnega poveljnika OS je potrjena⁵³;
- Rusko ministrstvo za obrambo »koordinira« obrambne aktivnosti, pripravlja koncepte organizacijskega razvoja ter zagotavlja sredstva za Ministrstvo za obrambo ter ostale oborožene sile. Obrambni minister je glede na doktrino 1993 izvajal »neposredno vodenje« (ru. »neposredstvennoye rukovodstvo«) oboroženih sil.
- Generalštab je bil po doktrini iz leta 1993 »glavni organ za operativni nadzor«, odgovoren za operativno planiranje, pripravljenost, urjenje, mobilizacijo ter poveljevanje in nadzor OS. Sedaj so te naloge vezane tudi na ostale enote;
- Glavni štabi (operativno-strateški) vojaških okrožij izvajajo operativno poveljevanje in nadzor nad oboroženimi skupinami (sestavljenimi iz OS in ostalih formacij) znotraj vzpostavljenih meja in enotnim sistemom (Dick 2000: 16).

Omenjene spremembe pri vodenju oboroženih sil kažejo na izrazitejšo ločevanje med nalogami MO ter generalštaba. Ministrstvo za obrambo je odgovorno za politiko in generalštab za izvrševanje. Ministrstvo, še bolj pa generalštab tudi pridobivata pomembnost v primerjavi z ostalimi ministrstvi moči. Upoštevajoč notranja dogajanja (na Severnem Kavkazu, op.a.) in probleme z mejami s katerimi se srečuje Rusija lahko te ukrepe označim kot smiselne. Dick (2000: 17) meni, da ti ukrepi pomenijo pomemben politični premik od straha pred vojsko k določenemu zanašanju nanjo tudi v notranjih zadevah. Iz tega izhaja tudi spoznanje, da zunanje grožnje niso stvar preteklosti. Potrjen pa je tudi dolgo načrtovani polavtonomni status vojaških okrožij, predviden v vojaških reformah.

6.2 Sodobne grožnje ruski federaciji

Ruska federacija je leta 2003 izdala dokument *The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF*, ki velja za neke vrste dopolnilo doktrine iz leta 2000 in operacionalizira izkušnje ter doktrinarna načela na področju nalog in razvoja OS RF. V tem dokumentu kot neposredne grožnje interesom Ruske federacije navaja širok spekter groženj, katerih nevtralizacija je funkcija oboroženih sil Ruske federacije (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 45).

---

⁵³ Kljub temu pa sedaj »vodi« (ang. »heads«; ru. »vozglavlyayet«) vse varnostne aktivnosti namesto da opravlja celotno vodenje (ang. »exercising overall leadship«; ru. »obshocheye rukovodstvo«).

Glavne **zunanje grožnje**: namestitve sil in sredstev z namenom vojaškega napada na Rusko federacijo ali njene zaveznice; ozemeljske zahteve do RF; grožnja po politični ali vojaški polastitvi delov ozemlja RF; programi razvoja orožij za množično uničevanje, ki jih razvijajo države, organizacije in gibanja; vmešavanje v notranje zadeve RF s strani druge države ali organizacije, ki jo podpira druga država; demonstracija vojaške moči blizu meja RF; urjenje sil s provokativnimi nameni; oboroženi konflikti na mejah RF ali njenih zaveznikov, ki ogrožajo njihovo varnost; okrepitev sil, ki bi povzročile rušenje ravnotežja sil blizu mej RF ali njenih zaveznikov in bližnjih morij; širjenje vojaških blokov ali zvez, ki bi ogrozilo varnost RF in njenih zaveznikov; operacije mednarodnih radikalnih skupin, krepitev islamskega ekstremizma blizu meja RF; namestitve tujih sil (brez soglasja RF in varnostnega sveta OZN) na območju sosednjih in prijateljskih držav; oborožene provokacije, vključno z napadi na vojaško opremo nameščeno v drugih državah, kakor tudi opremo in zgradbe na državnih mejah RF ali mejah njenih zaveznikov; akcije, ki bi zavirale ruski sistem državnega ali vojaškega upravljanja, strateške jedrske sile, sistem zgodnjega opozarjanja, sistem raketne obrambe, sistem vesoljskega nadzora ali bojno stabilnost enot; akcije, ki bi ovirale dostop RF do strateških transportnih komunikacij; diskriminacija in kršitve pravic, svoboščin in legitimnih interesov državljanov RF v tujih državah; proliferacija opreme, tehnologije in sestavnih delov, potrebnih za proizvodnjo orožja za množično uničevanje ter njihovih dostavnih vozil.

Glavne **notranje grožnje**: uporaba sile z namenom spremembe ustavne ureditve in kršenje teritorialne integritete Rusije; načrtovanje, priprava in izvrševanje dejanj, katerih cilj je prekinitev ali motenje državnih organov, napadi na državne, ekonomske, vojaške in ostale ustanove ter informacijsko infrastrukturo; ustanovitev, oborožitev, urjenje in delovanje ilegalnih oboroženih formacij; ilegalno širjenje orožja, streliva, eksplozivnih materialov v RF; obsežno delovanje organiziranega kriminala, ki ogroža politično stabilnost RF; delovanje separatističnih in radikalnih versko-nacionalističnih gibanj v Rusiji.

Čezmejne grožnje (ang. »Transborder threats«) so politične, vojaško-politične in vojaške grožnje interesom in varnosti RF. Čezmejne grožnje, pri tem pa velja poudariti da pod tem pojmom prepoznamo neposredno vez s Čečenijo, so kombinacija elementov zunanjih in notranjih groženj, ki so notranje po obliki v bistvu pa zunanje (v smislu izvora, pobude oziroma udeležencev). Pomembnost čezmejnih groženj za varnost RF in vojaško načrtovanje se bo povečala. Čezmejne grožnje so: ustanavljanje, oboroževanje, podpora in urjenje oboroženih formacij in skupin v drugih državah z namenom razpošiljanja na ozemlje RF ali njenih zaveznic; delovanje subverzivnih (uničevalnih), separatističnih, nacionalističnih ali

verskih ekstremističnih skupin (ki jih (ne)posredno podpirajo tuji viri), ustanovljenih z namenom rušitve ustavne ureditve Rusije, grožnje teritorialni integriteti Rusije in varnosti njenih državljanov; čezmejni kriminal, ki ogroža vojaško-politično varnost Rusije ali stabilnost njenih zaveznikov; sovražno informacijsko delovanje do Rusije in njenih zaveznikov; delovanje mednarodnih terorističnih organizacij; trgovina z mamili (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 45–47).

Rusko vojaško načrtovanje na področju razvoja in uporabe OS v prvi polovici 21. stoletja bo odvisno od številnih *faktorjev negotovosti*. Slednji so opredeljeni kot situacija, konflikt ali politični in vojaško-politični proces, katerega razvoj lahko resno spremeni geopolitično situacijo v regiji primarnih interesov RF ali neposredno ogroža varnost RF. Najpomembnejši faktorji negotovosti za potrebe vojaškega načrtovanja RF so: razvoj notranjih razmerij v ključnih državah sveta, razvoj dogodkov v državah SND, situacija v regijah, ki mejijo na države SND in razvoj dogodkov na področju jedrskega delovanja (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 48–49).

6.3 Osnovna načela reform obrambnega sistema ruske federacije

Kljub različnim mnenjem strokovnjakov glede pristopov k vprašanju reform obrambnega sistema Ruske Federacije se je pojavil določen konsenz o osnovnih načelih ki naj jim reforme sledijo:

1. Kot prvo se tako omenja načelo nujnosti žrtvovanja količine – števila osebja (leta 2005 je to število znašalo 1.212.700 pripadnikov OS, s tem pa je po uradnih podatkih tudi končano krčenje števila pripadnikov OS), vojaških enot, orožja, obrambnih položajev in objektov za vojaško produkcijo – na račun kvalitete (Military Balance, 2005: 104; The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003, 22). To predvideva boljša orožja in opremo, boljše življenjske namestitvene in materialne standarde, boljšo vadbeno in bojno pripravljenost, zmogljivosti vzdrževanja in oskrbe, poveljevanja in nadzora ter informacijsko-zbiralnih sistemov. Del tega načela je tudi potreba po postopnem prehodu s splošnega naborniškega sistema popolnjevanja enot k sistemu manjših prostovoljnih profesionalnih enot, usposobljenih za rokovanje z modernim orožjem in bojevanje v vojnah novih tipov. Za doseg te ciljev je bil sprejet Zvezni program prehoda na poklicno vojsko za

nekatero enote in formacije (2004-2007)⁵⁴. Program namerava spremeniti javno mnenje o vojaški strukturi in vojaki, finančnih in materialnih virih za plačilo njihove službe ter vzpostavitev privlačnih delovnih pogojev zanje. V obdobju 2004-2007 naj bi postopno pogodbeno zaposlili 147.500 mož, za kar so namenili 79,1 milijarde rubljev⁵⁵ (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 80–81).

2. Drugič, kot rezultat spremenjenega varnostnega okolja Rusije, izhaja potreba po preusmeritvi oboroženih enot RF od priprav na globalne, vseobsežne, dolgotrajne jedrske in konvencionalne vojne na krajše lokalne in regionalne konflikte (Arbatov, 1999:201). Dokument o prioriteth nalogah razvoja OS RF predvideva urjenje OS RF za neposredno sodelovanje v sledečih vrstah oboroženih konfliktov: lokalne vojne, regionalne vojne in globalne vojne. Pri tem izhajajo iz predpostavke, da je globalna vojna sicer manj verjetna, lahko pa lokalne vojne pod določenimi pogoji dosežejo stopnjo regionalne in končno tudi globalne vojne (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 65–66).
3. Tretje načelo ravno tako izhaja iz sprememb v zaznavi groženj podprtih s strani večine prebivalstva, ne pa vladajoče politično-vojaške elite. Obstaja potreba po spremembi prizadevanj planiranja strateških možnosti od tradicionalnih globalnih ali Zahodno-Evropskih groženj, k južnim (s tem razumemo Transkavkaške in Centralno-Azijske) in kasneje grožnjam Daljnega vzhoda (Arbatov 1999: 201).
4. Končna točka najširšega soglasja je, da naj imajo jedrske sile najvišjo prioriteto v ruskih oboroženih silah. To je razumljeno kot nadomestilo za absolutno in relativno zmanjšanje državnih konvencionalnih zmožnosti ter nove ranljivosti njenega geopolitičnega položaja. Prav tako je razumljeno kot »dežnik« za izvedbo vojaške reforme in edina preostala zapuščina statusa in vloge sovjetske supersile v

---

⁵⁴ Ang. »Federal target Program of Transition to recruiting contract servicemen«

⁵⁵ Program predvideva tudi dodatne bonuse (3.300 rubljev) za bojno urjenje pod posebnimi pogoji, za tiste v Čečeniji bo ta bonus višji še za 5,000 rubljev mesečno. Skupaj bi tako lahko vojak prvo leto prejel 6,000 rubljev mesečno, tisti v Čečeniji pa 15,000 rubljev (približno 535 ameriških dolarjev) (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 81).

mednarodnih odnosih. Skladno s pogodbo SOR⁵⁶ RF do 31. decembra 2012 ne sme posedovati več kot 1,700-2,200 jedrskih glav. Do leta 2007-2008 naj bi strateške raketne enote ne šteje več kot deset raketnih divizij. Tako bi lahko zmanjšali finančne in materialne izdatke, ki jih bodo namenili razvoju učinkovitih raketnih sistemov (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 71).

6.4. Obdobja reform obrambnega sistema ruske federacije

Termin »vojaška reforma«⁵⁷ je v Rusiji navadno razumljena širše od termina »reforma oboroženih sil«. Slednja namreč opredeljuje doktrinarne in strateške naloge, strukturo, sestavo, organiziranost, opremo ter usposobljenost oboroženih služb in sil ministrstva za obrambo Ruske federacije. Vojaška reforma pa poleg naštetega vključuje še reforme ostalih enot in formacij, reforme obrambno-industrijskih ter mobilizacijskih struktur, reforme vojaškega sistema za rekrutiranje in socialno varstvo, reforme porazdelitve moči in vpliva med vladnimi vejami glede vojaških vprašanj, reforme financiranja obrambnega in varnostnega sistema, kakor tudi reforme organizacije izvršilne veje ter ministrstva za obrambo (Arbatov 1999: 196).

Tabela 6.4.1: Štiri obdobja transformacije ruskih oboroženih sil

ČASOVNO OBDOBJE	AKTUALNO DOGAJANJE	POLITIČNI KONTEKST	NAJPOMEMBNEJŠA TEŽAVA	NALOGA ZA VOJSKO
Avgust 1991–december 1993	Vojaški udar	Utrditev Jelcinovega režima	Soočenje v Moskvi	Umikanje, zmanjševanje, pomirjanje (peacemaking)
Januar 1994 – september 1996	Parlamentarne volitve	Jelcinova ponovna izvolitev	Vojna v Čečeniji	Bojevanje, pomirjanje
Oktober 1996 – September 1999	Mir v Čečeniji	Boj za nasledstvo	Finančna kriza	Prestrukturiranje, pomirjanje
Oktober 1999 - 2004	Invazija Čečenije	Utrditev Putinovega režima	Vojna v Čečeniji	Bojevanje, Razkazovanje moči

Vir: Baev, K. Pavel (2004): *The trajectory of the Russian Military: Downsizing, Degeneration, and Defeat*. V: Miller, E. Steven; Trenin, V. Dimitri (ur.): *The Russian Military: Power and Policy*. American Academy Studies in Global Security. Cambridge: MIT Press.

6.4.1 Prvo obdobje: avgust 1991– december 1993

Baev (2004: 45–47) meni, da je nemogoče vedeti ali bi se Sovjetska Zveza lahko izognila kolapsu. Jasno pa je, da je bil usoden udarec zadan s propadom udara med 19. in 21. avgustom leta 1991, za kar so mnogi krivili vojsko. Dolgotrajna krivda vojske, ker je

⁵⁶ Pogodba o omejevanju strateških napadalnih raket (Ang. »Strategic Offensive Reductions Treaty«)

⁵⁷ Ang. »Military reform«

sodelovala pri poskusu udara, pa bo še vrsto let vplivala na njene odzive glede ruskega hitro spreminjajočega se političnega okolja.

Jelcin je imel le omejeno obdobje za odločitev kaj bo z ogromnim sovjetskim vojaškim mehanizmom, ki ga je podedoval. Leta 1992 je Jelcin razglasil svojo odločitev o prevzemu dveh (bivših) sovjetskih najmočnejših institucij – Ministrstva za obrambo in generalštaba – za katera se je odločil namesto možnosti ustanovitve novega, civilno – nadzorovanega sistema vojaškega poveljevanja. Kot vrhovni poveljnik je Jelcin ukazal korenito zmanjšanje obsega obrambnih struktur, vendar je pri tem pazil da ni zmanjšal osrednjega vojaškega aparata, ki se je razvil v okoren ustroj z veliko privilegijev. Namesto tega je poskrbel za lojalnost svoje vojaške elite in sigurnost ključnih institucionalnih interesov, kljub temu pa je moralo vrhovno poveljstvo izvršiti dva brezpogojna predsedniška ukaza:

1. *korenito zmanjšati število pripadnikov vseh vej oboroženih sil in*
2. *pospešiti umik enot iz področja Vzhodne Nemčije, kakor tudi področja novonastalih post-sovjetskih držav. Kljub kršenju osnovnih postulatov sovjetske vojaške doktrine, so slednji ukazi zahtevali ponovno ocenitev (prevrednotenje) groženj Ruski federaciji. V tem oziru je bilo vojaško vodstvo prisiljeno prikrivati svojo »tradicionalno« konfrontacijo z Zahodom ter priznati, da so glavni viri groženj Rusiji bodisi interni bodisi izhajajo iz prostora bivše Sovjetske zveze (Baev 2004: 46–47).*

6.4.2 Drugo obdobje: Prva čečenska vojna

Da bi povečalo svoj vpliv, je vodstvo ruske vojske *razširilo definicijo »notranjih groženj«* na način, ki je v definiciji *vključeval tudi konflikte na prostoru bivše Sovjetske zveze*. Posledica tega je bil strm dvig diplomatske aktivnosti obrambnega ministra Gračeva v prvi polovici leta 1994. Gračevi poskusi »projekcije moči« so imeli za posledico zmerno pozitivne rezultate nekaj ad hoc mirovnih operacij, ki jih je leta 1992 Rusija začela od Pridnestrja do Tadžikistana. Podpora ministromi diplomaciji sta bili dve pehotni diviziji, označeni kot enoti za vzdrževanje miru (ang. »Peacekeeping Units«). Medtem pa so bile v teku nagle priprave za ustanovitev mobilnih enot. Omenjene aktivnosti so indirektno odsevale pomembne premike v vojaški percepciji svojega poglobitnega poslanstva. Čeprav je vojska v mnogih pogledih spominjala na »birokratsko konzervo« bivše Sovjetske zveze, pa Ministrstvo za obrambo in

generalštab nista bila povsem brezbrizna glede *potencialne grožnje širjenja »lokalnih vojn«* (Baev 2004: 50).

Neuspeh ruske vojske v spopadih s čečenskimi uporniki je občutke samoohranitve le še okrepila. Pomanjkanje podpore čečenski misiji med prebivalci Rusije je v ruski vojski pustilo občutek izdanosti in odtujenosti. Vrhovno poveljstvo, ki sprva tudi ni bilo naklonjeno napotitvi enot v Čečenijo je domnevalo, da bo to še ena mirovna operacija. Prav zaradi tega je bila ujeta nepripravljena na silovit odpor s katerim so se soočile ruske enote v Groznom. Ena glasnejših idej, ki jo je prioritetno izpostavil obrambni minister Gračev pred vojno pa je bila potreba po spremembi Severnega Kavkaza v glavno vojaško okrožje, ki bo lahko varovalo Rusijo pred naraščajočo nestabilnostjo v regiji. Večina enot premeščenih na omenjeno območje (npr. 7. padalsko-desantna divizija iz Kaunasa, Litva v Novorosijsk, Rusija) pa je tedaj že izgubila večino svoje bojne sposobnosti (Baev 2004: 51).

Pomembno vlogo v tem kontekstu je odigral Anatolij Kulikov (takrat namestnik notranjega ministra), ki je odkrito nasprotoval začetnim načrtom intervencije v Čečeniji⁵⁸. Medtem je 26. januarja 1995 postal poveljnik združenih sil MNZ in MO, julija pa notranji minister RF. Prav zaradi čečenskega vprašanja pa je prišel v nasprotje z generalom Aleksandrom Lebedom, ki je zagovarjal tezo naj ruske enote za določen čas zapustijo Čečenijo z namenom da se ponovno organizirajo. Kulikov je bil vpleten v Čečensko vojno od samega začetka ter vztrajal, da ruske sile v Čečeniji ostanejo, pri tem pa ga je podprl tudi predsednik Jelcin. Kulikov je obenem odkrito nasprotoval tudi vojaški reformi. Leta 1998 je na Akademiji za vojaške znanosti javno izrazil dvom o hkratnem zmanjšanju števila pripadnikov OS ter ohranitvi vojaške bojne sposobnosti. V nasprotju s predsednikom (in Nacionalno-varnostnim konceptom 1997) je tudi predlagal naj Rusija ne analizira zgolj lokalnih konfliktov temveč naj vojsko pripravi na obsežnejše meddržavne konflikte, prav tako pa je zavračal tezo o ukinitvi naborniškega sistema (Thomas 1998).

Začetek prve čečenske vojne je tako prinesel nenadno prekinitev prestrukturiranja oboroženih sil (in pokopal idejo o ustanovitvi mobilnih enot), ker je bila Rusija prisiljena mobilizirati vse strateške rezerve, da bi vzdržala boje v Čečeniji⁵⁹. Jelcin je po zmagi na volitvah razglasil zmago v čečenski vojni. Stališče o reformi obrambnega sistema, ki je bilo

---

⁵⁸ Predlagal je takojšnjo popolno obkolitev Groznega (Thomas 1998)

⁵⁹ Da bi si zagotovil ponovno izvolitev, je predsednik Jelcin obljubil konec splošnega nabora do leta 2000. (Baev 2004: 51).

uvodoma predstavljeno zaradi Jelcinove utrditve zaupanja med častniki in kasneje zaradi čečenske vojne, pa je zgubilo kredibilnost (Baev 2004: 51–52).

6.4.3 Tretje obdobje: Obdobje med čečenskima vojnama

Ruski mirovni sporazum s Čečenijo, podpisan septembra leta 1996, je bil potrditev ruskega poraza. Vojaški poraz v Čečeniji bi moral zagotoviti podlago za analitično samooceno in izboljšanje ruske vojske. Po drugi starani pa je zanimivo kako malo intelektualne energije in organizacijskega prizadevanja je vrhovno poveljstvo usmerilo v oblikovanje lekcij iz pretekle izkušnje. Kremelj je zamenjal vodstva oblastnih struktur (vključno z Koržakovim in Gračevim) in dal proste roke za rešitev ključnih problemov najprej Aleksandru Lebedu, ki pa je svojo kariero zaključil že sredi oktobra leta 1997. Vojska je kasneje pod vodstvom novega obrambnega ministra, generala Igorja Rodionova začela s ponovno oceno svojih institucionalnih interesov. Njegov glavni cilj je bil promocija programa ponovne izgradnje ruskih konvencionalnih sil, poudarjanje grožnje širitve zveze NATO pa je še podprlo njegovo pozicijo (Baev, 2004: 52-53). Rodionov program je zadeval mnogo problemov vojske, vendar je imel eno pomanjkljivost, potreboval bi visoka vlaganja, ki pa so bila zaradi prazne državne blagajne preprosto nerealna⁶⁰. Rodionova je nadomestil maršal Igor Sergejev (Thomas 1998)

Med ministrovanjem Sergejeva je svoj plan vojaških reform predložil tudi Andrei Kokošin, akademik, ki je veliko pisal o nacionalno-varnostni strategiji ZDA. Kokošinu je uspelo pripraviti paket reform (Jelcin jih je odobril leta 1997), ki so vključevale zmanjševanje števila pripadnikov oboroženih sil (posebno divizij, ki so bile popolnjene le 20-25 odstotno) in nekatera dolgo razpravljajoča prestrukturiranja (kot spojitev ruskih sil zračne obrambe in vojnega letalstva). Napredek reform je bil omejen s finančno situacijo avgusta leta 1998, padcu katere je sledila globoka politična kriza (Baev, 2004: 53).

Po odhodu Kokošina je Sergejev spet predstavil svojo verzijo preoblikovanja obrambnega ministrstva. Sergejeva prioriteta je bila izgradnja ruske strateško-zastraševalne

---

⁶⁰ Rodionov je prišel v spor z Varnostnim svetom RF, ki je na zasedanju januarja 1997 predlagal takojšen začetek vojaške reforme z razpoložljivimi sredstvi, ki naj bi zajemala 30 odstotno povprečno zmanjšanje pripadnikov vseh oboroženih struktur (vojaških oboroženih sil, enot notranjega ministrstva in obmejnih enot). Rodionov je temu nasprotoval in za začetek reforme oboroženih sil od vlade zahteval 15 odstotkov BDP, kar bi pomenilo, da bi vsa razpoložljiva sredstva vlada namenila za vojsko in ne ekonomski razvoj (Golts 1997, dostopno na <http://www.fas.org/news/russia/1997/msg00027e.htm>, 2. februar 2006).

sposobnosti ter konsolidacija strateških jedrskih sil pod enim poveljem. Da bi dokazal svojo teorijo, se je ponovno obrnil na ocenitev groženj s strani NATA.⁶¹ Sergejev plan je imel dva ključna problema. Prvič, strateška moč ni bila več uporabna v svetu rastočih nekonvencionalnih varnostnih izzivov. Drugič pa Sergejev ni imel dovolj časa ali mogoče dovolj poguma da predlaga bistven, drugi del svojega načrta, t.j. zmanjševanja (ang. »downsizing«) in posodabljanja (ang. »modernizing«) ruskih konvencionalnih sil, s čimer bi nedvomno prišel v spor z generalštabom. (Baev, 2004: 54-55). Sergejev se je kot obrambni minister trudil povečati izdatke za strateške raketne enote (katerim je pred tem tudi poveljeval), cilj skupine častnikov zbranih okoli načelnika generalštaba Kvašnina pa je bil izboljšati zmožnosti ruske vojske za bojevanje v lokalnih vojnah (Galić 2000: 43).

6.4.4 Četrto obdobje: Druga čečenska vojna

Putinovo prvo leto v Kremlju je bilo v znamenju ponovnih ocen varnostnih groženj Ruski federaciji ter širjenju doktrinarnih dokumentov, pri čemer se je naslanjal na že obstoječe doktrinarne navedbe, vključno s Konceptom nacionalne varnosti iz leta 1997. Putinov odziv na nevarnosti, tveganja in grožnje je bila odločitev, da poviša vojaški proračun, kar je v osnovi odrazilo zavedanje glede finančne problematike. S povišanjem sredstev za vojsko je prišlo do javnega nasprotovanja med obrambnim ministrom Sergejevom in načelnikom generalštaba Kvašninom (julij in avgust 2000) (Baev 2004:55–56). Načelnik generalštaba Kvašnina je predlagal naj strateške raketne enote kot enotno vejo do leta 2003 ukinejo⁶². Razlog za to reformo ne bi bil niti zmanjšanje obrambnega proračuna (Kvašnina je zagovarjal povečanje) niti zmanjšanje števila pripadnikov OS (obdržati so hoteli 1,2 milijona pripadnikov). Kvašnina namen je bil zgolj prerazporediti sredstva iz jedrskih v konvencionalne sile, natančneje kopensko vojsko. Sergejev je po drugi strani skušal združiti vse jedrske sile (vključno s tistimi iz mornarice in VL) pod enotno poveljstvo zunaj generalštaba, odgovorno enemu njegovih pomočnikov (Galeotti 2000: 8). Kvašnina je nato sprožil obtožbe, v katerih je za neuspeh v Čečeniji krivil pomanjkanje sredstev (Baev 2004:

---

⁶¹ Sergejev plan je popolnoma sovpadal z začetkom napadov zveze NATO na Srbijo marca 1999, ki je sprostil val proti-zahodne države v Moskvi.

⁶² Število medcelinskih raket naj bi skladno s Pogodbo o omejevanju strateškega orožja (ang. »Strategic Arms Reductions – START 2«) zmanjšali iz 780 na 380, ostale strateške zmogljivosti pa bi premestili v ostale zvrsti (kopenske sile, vojno letalstvo in mornarico. Po ocenah naj bi odpustili približno 140,000 od 240,000 pripadnikov strateških sil, ostalih 100,000 pa bi premestili v druge zvrsti. (Galeotti 2000: 8)

57). Vpliv slednjega javnega spora je bil dovolj močan, da je Putinu preprečil takojšnjo reorganizacijo oboroženih sil. Iz vsega omenjenega pa je predsednik Putin zaključil dvoje:

1. problem dolgotrajne narave vojne v Čečeniji in
2. preveliko vojaško premoč zahoda.

Putinov prvi zaključek je bil, da morajo biti ruske sposobnost za bojevanje v »lokalnih vojnah« močno povečane. Drugič, možnost konfrontacije z Združenimi državami Amerike in NATO-m mora biti zmanjšana ali izničena⁶³(Baev 2004: 57–58).

Marca 2001 je postal obrambni minister Sergej Ivanov, oktobra 2003 pa je njegovo ministrstvo izdalo Temeljne smernice razvoja OS RF (ang. »The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF«) s katero so napovedali konec dosedanjih oblik reform (Pallin 2004: 54). V obrambni proračun je bilo leta 2004 namenjenih 14 milijard ameriških dolarjev, kar je 1,6 milijarde več kot leto prej. Zmanjševanje števila vojaštva je končno doseglo tudi najvišje sloje. Leta 2003 je bilo v ruski vojski še vedno 10,000 generalov, leta 2004 pa le še 7,200, kar pomeni velik prihranek pri plačah. Še bolj pomemben je simboličen premik, ki za razliko od predhodnih načrtov načanja tudi najvišje sloje oboroženih sil. Ivanov je načel tudi vprašanje prevelikega števila šol in akademij, skupaj 79 (od tega 57 pod neposrednim pokroviteljstvom MO). Največje vprašanje se pojavlja glede popolne profesionalizacije vojske, saj naj bi do leta 2008 s pogodbenimi vojaki popolnili četrtno vseh enot (Galeotti 2004a: 54–55).

11. junija 2004 je ruska Duma (328 glasov za in 4 proti) sprejela zakon, s katerim je generalštab podredila obrambnemu ministru. Ivanov je že pred tem objavil namero o zmanjšanju pristojnosti generalštaba, ki od sedaj ne bo več odločal o političnih in administrativnih odločitvah glede OS, ampak bodo se bodo njegove pristojnosti nanašale na vojaška načrtovanja ter urjenje. Generalštab bo tako postal »pamet vojske«, medtem ko se je do sedaj ukvarjal ne samo z vojaško reformo temveč z vsemi pomembnejšimi obrambnimi vprašanji, vse do predstavljanja vojaških stališč glede zunanje politike (Pallin 2004: 54). Julija

---

⁶³ To je poizkušal doseči z ukinitvijo vseh načrtov za razširitev in integracijo strateških sil. Poleg tega je umik ZDA od Pogodbe o omejevanju jedrskih raket (ang. »*Antibalistic Missile Treaty*«) iz leta 1972 označil kot maj pomemben ter poudaril pomen Pogodbe o zmanjševanju strateškega napadalnega orožja (ang. »*Treaty of Strategic Offensive Reductions*«) iz leta 2002, ki naj bi iz mednarodnega okolja odpravila strateško zastraševanje (Baev 2004: 57–58).

2004 je bil Kvašnin odstavljen, nov načelnik generalštaba pa je postal Juri Balujevski⁶⁴, kar kaže na preobrat h dominantnejši vlogi ministra (Galeotti 2004b: 46–47).

Tabela 6.4.4.1: Reforme OS RF z vidika ministrovanja MO RF

Minister	Obdobje	PODROČJE REFORME
Pavel GRAČEV	maj 1992 - julij 1996	zmanjševanje, pomirjanje, osnutek sil za hitro posredovanje
Igor SERGEJEV	maj 1997 - marec 2001	konsolidacija, razvoj jedrskih sil
Sergej IVANOV	april 2001 -	profesionalizacija, zmanjševanje, civilni nadzor

Vir: Lastna izdelava

6.5 Terorizem in nove usmeritve

Teroristični napad na New York in Washington D.C. (september 2001) je pogosto prikazan kot ključna točka preobrata v odnosih Rusije do zahodnega sveta⁶⁵. Teroristični napadi so bili tako ključni pri oblikovanju in razglasitvi Putinovega mnenja o nesmiselnosti konfrontacije z Združenimi državami in NATO-m ter želje po oblikovanju resnejšega odnosa. Omenjeni dramatični premik pa je istočasno prisilil vojsko v ponovni premislek in definiranje svojih ciljev ter bodoče sestave svojih enot in pripeljala do globokih pomislekov in dvomov o tem, ali bo čečenska vojna ključna pri definiranju ključnih potreb ruske vojske v prihajajočih letih (Baev 2004: 58–59). Leta 2003 se je število terorističnih napadov povečalo za 56 odstotkov. Večina napadov je bila zabeležena na območju *južnega zveznega okrožja* (območje severnega Kavkaza in Čečenije) in so del dolgotrajne gverilske vojne na tem območju. Med leti 2002-2003 je bilo v napadih na vojaške cilje ubitih 4,749 pripadnikov ruske vojske (največ od začetka konflikta) (Military Balance 2003/04: 86).

1. septembra 2003 je poveljevanje enotam v Čečeniji prevzelo notranje ministrstvo (prej je enotam v Čečeniji poveljevala FSB), kljub temu pa je število žrtev pripadnikov enot notranjega in obrambnega ministrstva ostalo visoko. V Čečeniji je kljub napovedanemu umiku ostalo 11,000 pripadnikov notranjega ministrstva (MVD), 30,000-40,000 pripadnikov MO ter neobjavljeno število pripadnikov zvezne varnostne agencije FSB (Military Balance, 2005: 101). V prihodnje obstaja tudi strah pred napadi na strateške cilje, kot so naftovodi, plinovodi ter jedrske kapacitete RF, ki bi po eni strani pomenili enormne energetske izgube za

⁶⁴ Za razliko od njegovih predhodnikov, Balujevski na terenu ni nikoli poveljeval enoti večji od čete (Galeotti 2004b: 47)

⁶⁵ Nobeden dogodek ni imel večji vpliv na Putinov odnos do vojske kot 11. september (Herspring 2002, dostopno na http://161.58.193.170/pubs/view/rer_001_007_001.html .

RF, po drugi strani pa možnost teroristov, da pridobijo sredstva za izdelavo orožij za množično uničevanje (Galeotti 2004a: 54–55). Načelnik generalštaba Juri Balujevski po terorističnih napadih odkrito govoril o preventivnih napadih na teroristične baze (ter ostale grožnje nacionalni varnosti), kar odkrito kaže na namero o zagotavljanju varnosti RF tudi zunaj njenih meja (Galeotti 2004b: 46).

Aktualna vojaška doktrina RF iz leta 2000 je bila izdana pred terorističnimi napadi na New York, Washington D.C., Moskvo, Severno Osetijo itd. Omenjeni dogodki so korenito spremenili pogled na mednarodno politiko. Ruska varnostna vprašanja so se preusmerila iz kritik širitve NATA in dominantne vloge ZDA k realnejšim vprašanjem širjenja bilateralnih in multilateralnih varnostnih sodelovanj, ki zajemajo obveščevalno dejavnost, združena vojaška urjenja ter operacije in enote mešanih struktur (Galeotti 2004b: 46).

6.6 Reorganizacija

Problem makro-prestrukturiranja celotnega nacionalno-varnostnega sistema je multidimenzionalni vidik za katerega je v prvi vrsti odgovorno vojaško vodstvo, pa je bil prav gotovo obstoj približno dveh ducatov uradno pooblaščenih »vojsk« v eni državi (pri tem niso vključene privatne vojske), katerih funkcije so mnogokrat prekrivale. Ključni problem pri reformi oboroženih enot, je torej optimizacija njihove operativne in administrativne makrostrukture, ki še vedno odseva različne birokratske kompromise, dosežene tekom ustanavljanja sovjetskega vojaškega stroja (Baev 1998: 177).

6.7.1 Osnovne strukturne spremembe

Oborožene sile Ruske federacije so imele v svoji sestavi prvotno pet zvrsti:

- Strateško-raketne enote (Strategic Rocket Forces),
- kopensko vojsko (Ground Forces),
- vojaško letalstvo (Air Force),
- enote strateške zračne obrambe (Strategic Air Defence) ter
- mornarico (Navy);

ter tri veje:

- vojaške vesoljske enote (Military-Space Forces),
- raketne enote za vesoljsko obrambo (Missile-Space Defence Forces) ter

- padalske enote (Paratroop Forces);

Danes so OS Ruske federacije sestavljene iz treh zvrsti. Taka ureditev bolje ustreza trenutnim potrebam, omogoča boljšo bojno učinkovitost, poenostavlja sodelovanje med zvrstmi ter znižuje stroške poveljevanja. OS Ruske federacije imajo danes:

tri zvrsti:

- Kopenska vojska
- Vojaško letalstvo⁶⁶ in
- Vojna mornarica (ima štiri flote in eno flotilo)

in tri veje:

- strateške raketne sile,
- vesoljske sile in
- zračno-desantne sile.

Oborožene sile RF imajo tudi druge enote, ki niso vključene v nobeno od zvrsti, kot so logistične, gradbene in enote za nastanitev vojakov. Izboljšava strukture teh enot se bo nadaljevala do leta 2010 (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 22).

6.7.2 Vojaška okrožja

Oborožene sile RF so bile sprva organizirane v osmih vojaških okrožjih in štirih ladjevjih. Leta 1998 je bilo Transbaikalsko vojaško okrožje združeno s Sibirskim vojaškim okrožjem, kar je pomenilo zmanjšanje števila vojaških okrožij z 8 na 7 (Arbatov, 1999:204), kasneje pa sta se združila tudi Privolško in Uralsko vojaško okrožje tako da so OS RF danes razvrščene v 6 okrožij (glej prilogo B) (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 23–24).

Baev (1998: 179) je širitev vojaških okrožij (ki jih je potrdil Jelcin z dekretom leta 1997) označil kot smiselne predvsem iz dveh razlogov:

- a) ker so bili štabi okrožij ustanovljeni za poveljevanje 2-3 krat več bojnim enotam, kot jih je trenutno na razpolago;

---

⁶⁶ Vojaško letalstvo (Air Force) in enote strateške zračne obrambe (Strategic Air Defence Forces) – so bile združene (1998) pod skupno poveljstvo vojaškega letalstva (Arbatov 1999: 203–204),

- b) večja vojaška okrožja bodo manj vpletena v različna regionalna nesoglasja, ker bo vsako od okrožij obsegalo 7-10 oblasti in republik z različnimi političnimi delovanji. Kljub temu pa že v neposredni prihodnosti obstaja strah pred tem, da bi povečana vojaška okrožja postala samozadostne enote, ki bi jih le težka kontrolirali iz centra.

6.7.3 Zmanjševanja števila pripadnikov OS

Zmanjševanje števila pripadnikov oboroženih sil RF se je odvijalo v več stopnjah. Prva stopnja je zajemala obdobje med leti 1992-1996, ko se je število pripadnikov OS zmanjšalo iz 2,75 na 1,6 milijona. Avgusta 2003 (konec druge stopnje) je ruska vojska štela 1,16 milijona pripadnikov ter leta 2005 dober milijon pripadnikov OS. S tem je bil tudi zaključen osnovni proces zmanjševanja števila pripadnikov OS Ruske federacije (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 22).

Posebno vprašanje je tudi število častnikov v primerjavi z ostalimi pripadniki OS. Razmerje med častniki in skupnim številom pripadnikov OS Ruske federacije znaša 0,1%, kar v primerjavi z ostalimi službami RF, kjer zakon predvideva vojaško službo, predstavlja nizek odstotek (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 24–25)⁶⁷.

6.7.4 Civilni nadzor oboroženih sil

Aprila 2004 je bil v Dumi predlagan (sprejet 11. junija 2004) amandma Zakona o obrambi, s katerim je bila občutno zmanjšana vloga generalštaba pri nadzoru OS RF. Predhodno besedilo je navajalo, da »poveljevanje in nadzor nad OS izvaja minister za obrambo prek ministrstva za obrambo ter generalštaba«, novo besedilo pa poveljevanje in nadzor nad OS nalaga ministru za obrambo samo prek MO. Izpuščena je tudi navedba zakona, da je generalštab »glavni organ, ki izvaja operativni nadzor nad OS Ruske federacije«. Generalštab se bo tako v prvi vrsti ukvarjal z načrtovanjem ter poveljevanjem, ki se bo izvajalo preko glavnih štabov posameznih zvrsti OS. Obrambni minister Ivanov je 17. avgusta

---

⁶⁷ Na ministrstvu RF za izredne razmere znaša to razmerje 0,44%, v Zvezni varnostni službi FSB (vključno z Zvezno obmejno službo) pa 0,13% (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 25).

2004 na predsednika naslovil tudi dekret, s katerim naj bi zmanjšal število namestnikov iz deset na štiri. Od prvih dveh bi bil eden načelnik generalštaba (Military Balance 2004/05: 97).

6.7.5 Profesionalizacija

Osnovno in najpomembnejše vprašanje reforme obrambnega sistema Ruske federacije še vedno ostaja problem profesionalizacije ter vprašanje opustitve naborniškega sistema (Military Balance 2005/06: 151). Delna profesionalizacija ruskih oboroženih sil je posledica prepleta različnih družbenopolitičnih, demografskih, socialnih in tehnoloških dejavnikov. Med demografskimi dejavniki izstopa padajoče število rojstev, kar zmanjšuje število morebitnih nabornikov⁶⁸. Temu se je z odpiranjem in postopno demokratizacijo družbe pridružil nov vrednostni sistem, v katerem služenje vojaškega roka ni družbena vrednota, kar skupaj s slabim stanjem v oboroženih silah oziroma slabim položajem nabornikov v njej (zlorabe, nasilja, »dedovščina« in drugo) in do leta 2004 možnostjo sodelovanja v vojaških operacijah v Čečeniji vodi do množičnega zavračanja oziroma izogibanje služenju vojaškega roka. Med tehnološkimi dejavniki izstopa predvsem uvajanje sodobnih oborožitvenih sistemov, ki zahtevajo visoko usposobljen kader, kar pa zdajšnji naborniki niso. Zato je ruski politično-vojaški vrh sprejel program delne profesionalizacije ruskih OS, ki naj bi zaradi omejenih finančnih virov in pomanjkanja izkušenj s pogodbenim popolnjevanjem enot le prvi korak k popolni profesionalizaciji. Pomembna politična cilja programa sta tudi umik nabornikov iz Čečenije in skrajšanje vojaškega roka leta 2008 s 24 na 12 mesecev (Grošelj 2005: 24).

Ministrstvo za obrambo Ruske federacije je avgusta 2003 predstavilo dokument Zvezni ciljni program popolnjevanja posameznih enot oboroženih sil RF s pogodbenimi vojaki v letih 2004-2008. Namen programa je zagotoviti prehod na poklicno popolnjevanje enot stalne bojne pripravljenosti ruskih oboroženih sil, obmejnih vojsk FSB in notranjih vojsk ministrstva za notranje zadeve (Grošelj, 2005: 24). Omenjeni program predvideva postopno profesionalno popolnitev 80 vojaških enot in formacij⁶⁹, skupaj 147,500 vojakov, po naslednjem časovnem, stroškovnem in številčnem zaporedju:

---

⁶⁸ Število 18-letnih moških, sposobnih za služenje vojaškega roka z leti močno upada, kar se kaže v demografski bazi nabornikov, ki je leta 2003 znašala 1,6 milijona, leta 2007 pa naj bi ta znašala le še 800,000 (Military Balance 2004/05: 98)

⁶⁹ V to je vključenih 72 enot ruskih oboroženih sil, tri enote zveznih obmejnih vojsk in 5 enot vojsk notranjega ministrstva ((The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 80-81).

- 2004 – 9,7 milijarde rubljev⁷⁰; 15,700 mož;
- 2005 – 20,9 milijarde rubljev; 24,500 mož;
- 2006 – 21,7 milijarde rubljev; 26,800 mož;
- 2007 – 26,8 milijarde rubljev; 50,600 mož (The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF 2003: 81).

Kljub uradnim planom dejanske številke prostovoljnega vključevanja v pogodbeno sestavo ne dosegajo predvidenih ciljev. Konec leta 2004 se je na območju vojaškega okrožja Moskve v pogodbeno sestavo vpisalo le 17% od predvidenega števila vojakov, na območju vojaškega okrožja Severni Kavkaz je to število doseglo 45%, delež pogodbenih pripadnikov v vojaškem okrožju Volga-Ural pa je znašal 25% zastavljenega števila (Military Balance 2005/06: 151).

Socialni ukrepi

Splošni cilj socialnih ukrepov je izboljšanje bivalnih pogojev vojakov pogodbenikov, njihovega socialnega in materialnega položaja. Tako so v okviru izboljšanja bivalnih pogojev predvideni rekonstrukcija obstoječih in gradnja novih vojaških objektov, dvig življenjskega standarda v vojašnicah ter izboljšanje materialnega in socialnega položaja vojakov (Grošelj 2005: 24).

Neprimernost obstoječih objektov so se pokazale pri poskusnem popolnjenju 76. zračno-desantne divizije. Program predvideva rekonstrukcijo 957.630 kvadratnih metrov obstoječih vojaških objektov, ki bodo imeli nastanitvene zmogljivosti za 70.490 vojakov. Poleg tega je predvidenih 909.720 kvadratnih metrov novogradenj, v katerih bo mogoče namestiti dodatnih 64.980 vojakov. V tem sklopu bo zgrajenih še 252 pomožnih objektov (klubov, športnih dvoran, savn in drugo). Za naložbe naj bi porabili približno 24 milijard rubljev oziroma 820 milijonov ameriških dolarjev (Grošelj 2005: 24).

Pomemben cilj ukrepov je izboljšanje socialnega in materialnega položaja vojakov pogodbenikov, kar naj bi povečalo zanimanje za vojaški poklic oziroma zaposlitev. To naj bi dosegli z denarnimi dodatki (dodatki za tveganja ali za mesto službovanja, kompenzacije družinskim članom za selitve in drugo) ter nedenarnimi ugodnostmi (zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, možnost zdravljenja družinskih članov v vojaških medicinskih

---

⁷⁰ Menjalni tečaj za dolar je leta 2004 znašal približno 30 rubljev za en ameriški dolar.

ustanovah, pomoč družinskim članom pri zaposlovanju, izobraževanju in podobno). Za ta sklop ukrepov je predvidenih 38,5 milijarde rubljev oziroma 1,32 milijarde ameriških dolarjev (Grošelj 2005: 24).

Tabela 6.7.5.1: Odnos do vojaške službe

	1998	2000	2002
	%	%	%
Bi želeli da vaš sin, brat, mož ali bližnji sorodnik služi v vojski?			
Da	13	19	22
Ne	84	75	72
Zakaj ne želite da vaš sorodnik služi v vojski? (možnih več odgovorov)			
1. Možnost smrti ali poškodb v vojnah podobnim Čečenski	30	48	44
2. Zmerjanje novincev ter nasilje v vojski	40	34	35
3. Težki pogoji, slaba hrana in nevarnost za zdravje	21	27	23
4. Slab ugled ter nezanimanje za vojsko	25	21	20
5. Poniževanje ruskih nabornikov	20	18	19
6. Propadanje morale ter zloraba pijače in drog v vojski	19	15	16
7. Kriminalizacija vojske	15	12	10
8. Leta preživeta v vojski so izgubljena	11	8	8
9. Ostali razlogi	3	2	1
10. Ne vem	10	12	11

Vir: Orr, M.J. (2002): *Manpower Problems of the Russian Armed forces*. Sandhurst: Conflict Studies Research Centre.

Uresničevanje programa

Po besedah predsednika Putina si Rusija ne more privoščiti popolne prostovoljne vojske, zato si je do leta 2007 zastavila cilj, s katerim bi profesionalizirali 17 odstotkov oboroženih sil. Ostajajo namere o popolni profesionalizaciji specialnih enot mornariške pehote, enot notranjega ministrstva ter obmejnih enot. Tako kot v Tadžikistanu in Abhaziji bojo v operacije in tujino pošiljali le profesionalne vojake. (Military Balance 2004/05: 98). Popoln prehod na popolnjevanje s pogodbeniki sta do zdaj izvedli dve enoti ruske vojske, in sicer leta 2003 76. zračno-desantna divizija v Pskovu in konec leta 2004 42. motostrelska divizija v Čečeniji (Grošelj 2005: 32). Po posameznih vojaških okrožjih naj bi leta 2005 profesionalizirali še nekatere enote:

- severnokavkaško vojaško okrožje: leta 2005 samostojni tankovski bataljon, samostojni artilerijski bataljon, 200. samostojni motostrelski polk, samostojni specialni brigadi, 205. samostojno motostrelsko kozaško brigado in 503. motostrelsko brigado. Do konca leta 2007 naj bi profesionalizirali tudi 77. samostojno brigado mornariške pehote kaspijske flotilje, nekaj polkov 19. divizije, med katerimi bo prvi 135. motostrelski polk, novo oblikovani gorski brigadi (za potrebe podpore varovanja ruske

južne meje z Gruzijo in Azerbajdžanom), jurišno-desantni polk, raketni brigadi in raketno brigado zračne obrambe. V celoti naj bi v severnokavkaškem vojaškem okrožju konec leta 2005 službovalo 10.047 pogodbenikov, leta 2007 pa skupaj 45.701 mož;

- daljnovzhodno vojaško okrožje: samostojni tankovski bataljon, bataljona RKBO (radiološko, biološko in kemično obrambo), samostojni artilerijski bataljon, samostojni transportni bataljon, samostojna padalsko-desantna bataljona, raketni bataljon zračne obrambe, motostrelski bataljon in 345. motostrelski bataljon;
- sibirsko vojaško okrožje: tankovski polk, motostrelski polk in padalsko-desantni bataljon leta 2005;
- moskovsko vojaško okrožje: motostrelski polk, samovozna minometna divizion 45. artilerijske brigade, bataljona 27. RKB-brigade, samostojno transportno četo in 98. gardno zračno-desantno divizijo (znano tudi kot lavnovska divizija);
- privološko-uralsko vojaško okrožje: 34. motostrelsko divizijo, 31. samostojno zračno-desantno brigado, 15. samostojno motostrelsko brigado, 1232. in 1233 samostojna inženirsko-pionirska bataljona, 363. izvidniški bataljon RKBO in 366. RKB-bataljon ter 980. samostojno transportno četo;
- leningrajsko vojaško okrožje: 138. samostojno motostrelsko brigado, samostojni bataljon 336. brigade mornariške pehote in samostojni bataljon 61. brigade mornariške pehote (Grošelj 2005: 32-33).

Težavnost profesionalizacije

Poleg že omenjenih negativnih demografskih trendov na težavnost profesionalizacije vpliva tudi slaba kakovost kandidatov in sicer nizka izobrazba, slabo zdravstveno stanje, kriminalna preteklost itn (Grošelj 2005: 33). Tako je bil leta 2004 le vsak drugi nabornik zdravstveno sposoben za služenje vojaškega roka, 20 odstotkov nabornikov je dokončalo samo osnovno izobrazbo, 5 odstotkov pa je bilo že kazensko ovadenih (Military Balance 2004/05: 98). Do sredine leta 2004 je bilo po podatkih generalnega vojaškega tožilca zaradi kriminala in korupcije obsojenih 7300 pripadnikov ruske vojske, med njimi je bilo 800 častnikov in 100 visokih uradnikov Ministrstva za obrambo obtoženih prevar in zlorab državnih sredstev v skupnem obsegu 17 milijonov ameriških dolarjev. Po podatkih ruskega obrambnega ministrstva pogodbeniki storijo 8,9 odstotka vseh kaznivih dejanj v ruskih OS

(Grošelj, 2005: 33)⁷¹. Zaradi omenjenih razlogov v rusko vojsko sprejemajo tudi državljane nekdanje Sovjetske zveze⁷², ki lahko po treh letih službovanja v ruski vojski pridobijo status državljan Ruske federacije (Military Balance 2004/05: 98).

Če povzamemo, je proces profesionalizacije OS Ruske federacije tehnično in finančno obsežen in zahteva precejšnje spremembe ne le v organizaciji oboroženih sil, temveč tudi v načinu delovanja in razmišljanja vojakov, podčastnikov in predvsem častnikov. Cilj opisanega programa je povečanje bojne pripravljenosti dela ruske vojske oziroma oblikovanje jedra profesionalnih enot, ki bo sposoben zaščititi ruske nacionalne varnostne interese. Analiza popolnjevanja enot v vojaških okrožjih opozarja na prevladujoč položaj severnokavkaškega vojaškega okrožja. To je razvidno tako iz števila enot, ki se bodo profesionalizirale, še bolj pa iz podatka, da bo kar 45.700 pogodbenikov ali 34,4 odstotka vseh služilo na tem vojaškem območju. S tem je Ruska federacija nedvoumno opozorila na odločenost, da zaščiti nacionalno-varnostne interese na svojih južnih mejah in glede na specialni brigadi tudi zunaj njih (Grošelj 2005: 33).

6.7.6 Vojaška poraba

Na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko so evropske članice NATA le te zmanjšale le za 10 odstotkov, medtem ko je nekdanja Sovjetska zveza, ki se je medtem preoblikovala v Skupnost neodvisnih držav, v istem času obrambne stroške zmanjšala za 38 odstotkov, vse ostale evropske države nečlanice blokov pa so svoje obrambne stroške zmanjšale za 20 odstotkov⁷³ (Kotnik-Dvojmoč 2002: 69–70).

V desetletju po koncu hladne vojne namreč beležimo dve večji spremembi v regionalnih deležih svetovne vojaške porabe. Najpomembnejši premik beležimo na območju vzhodne Evrope, kjer je razpad bivše Sovjetske zveze in Varšavskega pakta povzročil zmanjšanje deleža vojaške porabe v omenjeni regiji iz 34% leta 1989 na 7% leta 1999. Omenjena regija je tako glede vojaške porabe prešla iz prvega na četrto mesto. Regijska

---

⁷¹ Slabo kakovost kandidatov potrjuje tudi podatek vojaškega tožilca, da je bila kar tretjina pogodbenikov v 76. zračno-desantni diviziji odpuščena zaradi kršenja vojaške discipline. Podobne težave naj bi se pojavljale še v drugih profesionalnih enotah (Grošelj 2005: 33)

⁷² Odločitev za takšno popolnjevanje temelji deloma na strahu, da bo odziv ruskih državljanov slab in ne bo omogočil popolnitve predvidenih enot, deloma pa na pozitivnih izkušnjah s takšnim popolnjevanjem enot ruskih oboroženih sil na območju nekdanje SZ (Tadžikistan, Armenija in deloma Gruzija) (Grošelj 2005: 33).

⁷³ Upoštevati je treba, da to ne velja za nekatere države na ozemlju nekdanje Jugoslavije.

povprečna letna stopnja zmanjšanja je tako med leti 1989-1999 znašala 19,3 odstotka. Po končnem strmem upadu Sovjetske zveze je Rusija svojo realno vojaško porabo zmanjšala za približno polovico, kar po ocenah znaša iz 73 milijard dolarjev leta 1992 na 35 milijard dolarjev leta 1999, to pa je še vedno predstavlja več kot polovico porabe celotne regije (World Military Expenditures and Arms Transfers 2003: 1–4).

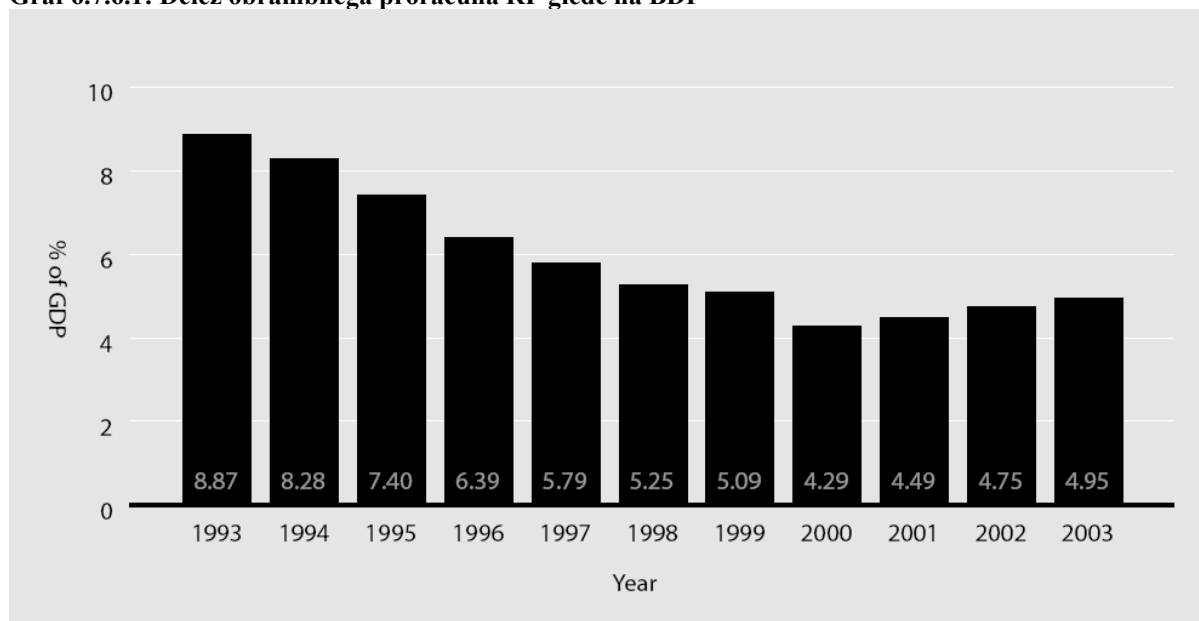
Tabela 6.7.6.1: Primerjava obrambnih izdatkov NATA, evropskih držav (ne članic NATA) in Rusije

	Obrambni izdatki									pripadniki OS (000)	Rezervna ses. (000)	Paravojaške sile (000)
	ameriški \$ (v milijon)			am. \$ per capita			% BDP					
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003			
NATO	474,816	545,926	626,033	594	678	773	2.5	2.6	2.8	3,721,0	3,932,1	741,5
Evropa (ne NATO)	24,658	26,811	30,148	136	148	168	1,7	1,7	1,7	991,5	4,599,2	478,8
Rusija	46,100	50,800	65,200	318	352	455	4,5	4,8	4,9	960,6	2,400	499,1

Vir: The Military Balance (2004/2005). London: International Institute for Strategic Studies (IISS).

Tekom prejšnjega desetletja so bile reforme obrambnega sistema RF skoraj izključno usmerjene na zmanjševanje porabe vseh zvrsti oboroženih sil (Military Balance 2004/2005: 294). Prvo zvišanje obrambnega proračuna (glej graf 6.7.6.1) po koncu hladne vojne beležimo leta 2001. Zvišanje sredstev, kar je omogočala tudi takratna stopnja gospodarske rasti, je bilo skladno z doktrino predsednika Putina o zvišanju vojaških plač za 50%, kar bi pripomoglo k promociji vojaškega poklica (Military Balance 2002/2003: 273). Prihod Putina na predsedniški položaj je tako očitno pospešil korak reform ruskih oboroženih sil, ki pri svojem načrtovanju zmanjševanja števila pripadnikov OS upošteva tudi aktualno ekonomsko-finančno sposobnost države (Cooper 2001: 322). Minister za obrambo Ivanov je novembra 2004 oznanil konec večjih »kompleksnih strukturnih sprememb«, obenem pa dodatno povečanje obrambnih izdatkov argumentiral s povečanim vlaganjem v vojaško urjenje ter izboljšanje bojne pripravljenosti OS. V Oborožitvenem programu 2002-2010 so bila namenjena še dodatna finančna sredstva, namenjena raziskavam in razvoju ter nakupu novih oborožitvenih sistemov. Uradni obrambni proračun je tako leta 2003 znašal 344 milijarde rubljev, leta 2004 se je zvišal na 411 milijarde rubljev, kar pomeni realno zvišanje vojaške porabe iz 2,59% na 2,69% BDP (Military Balance 2004/2005: 294).

Graf 6.7.6.1: Delež obrambnega proračuna RF glede na BDP

Vir: *The Military Balance (2004/2005)*. London: International Institute for Strategic Studies (IISS).

Pri opredeljevanju stopnje vojaške porabe RF moramo biti pozorni in upoštevati tako uradni proračun ministrstva za obrambo ter dodatno vojaško porabo (glej tabelo 6.7.6.3), ki pa ni zajeta v proračunu MO. Uradni nacionalni vojaški proračun RF je leta 2003 znašal 2,59 % BDP RF (glej tabelo 6.7.6.2), pri tem pa moramo upoštevati da slednji ne zajema vojaških pokojnin, financiranja vojaške reforme, paravojaških sil ter ostalih postavk, ki so očitno povezane z vojaškimi izdatki, vendar se ne financirajo iz proračuna ministrstva za obrambo. Šele upoštevanje postavk dodatne vojaške porabe ter sredstev pridobljenih iz prodaje orožja pokaže realno letno vojaško porabo RF (leta 2003 4,95% BDP) (Military Balance 2004/2005: 294–98).

Za potrebe Zveznega ciljnega programa popolnjevanja posameznih enot oboroženih sil RF s pogodbenimi vojaki, ki naj bi se končal leta 2008 je bilo namenjenih 79,1 milijarde rubljev oziroma 2,73 milijarde ameriških dolarjev. Večina denarja bo porabljena v okviru proračuna ministrstva za obrambo, in sicer 68,4 milijarde rubljev oziroma 2,35 milijarde ameriških dolarjev. V proračunu ministrstva za notranje zadeve bo 8,6 milijarde rubljev oziroma 296 milijonov ameriških dolarjev, v proračunu FSB pa 2,1 milijarde rubljev oziroma 72 milijonov ameriških dolarjev (Grošelj 2005: 25).

Tabela 6.7.6.2: Primerjava uradnih obrambnih proračunov RF za leti 2003 in 2004

(milijoni rubljev)				
	2003	%	2004	%
Proračun Ministrstva za obrambo				
Osebj	141,075	43	161,057	41
Urjenje & oprema	55,246	17	64,601	17
Preskrba	55,200	17	61,083	16
Raziskave & razvoj	45,485	14	55,074	14
MO	1,526	0	1,504	0
Ostalo	27,032	8	46,082	12
Skupaj	325,564	100	389,401	100
Ostali programi državne obrambe:				
Vojaški programi Minatoma	13,012		16,826	
Mobilizacija enot in urjenje ex-forces	4,160		4,687	
Dejavnosti v mirovnih operacijah & Kolektivni varnosti	1,435		214	
Dejavnosti za zagotovitev ekonomske državne varnosti	352		342	
Skupni proračun nacionalne varnosti	344,523		411,472	
BDP	13,050,000		15,278,000	
Nacionalna obramba kot % BDP	2,64		2,69	

Vir: *The Military Balance (2004/2005)*. London: International Institute for Strategic Studies (IISS).

Tabela 6.7.6.3: Dodatna vojaška poraba RF

Dodatna vojaška poraba		
(milijoni rubljev)		
	2003	2004
Vojaška znanost	ni podatka	ni podatka
Enote notranje varnosti	18,489	21,530
Obmejne enote	24,065	29,993
Državna varnost	47,992	49,736
Vojaške pokojnine	67,720	66,605
Pokojnine oddelka državne varnosti	40,027	44,173
Dekomisija vojaške opreme	10,759	10,364
Ekonomska mobilizacija	500	1,100
Vojaška reforma	15,800	7,245
Oskrba zaprtih vojaških regij	14,066	14,061
Zaščita in reševanje	21,208	26,258
Vojaška nastanitev	6,000	ni podatka
Mednarodne pogodbene obveznosti	1,587	1,392
Skupna vojaška poraba	612,736	683,929
Plus		
Prihodki od izvoza orožja	\$ 3,4 mrd.	ni podatka

Vir: *The Military Balance (2004/2005)*. London: International Institute for Strategic Studies (IISS).

Kljub razlikam pri uradnem in neuradnem prikazovanju vojaških proračunov kakor vojaške porabe Ruske federacije lahko ocenim, da je finančna vzdržnost nujna za izvedbo reform obrambnega sistema Ruske federacije. Značilnost prvih treh obdobj reform OS RF je bilo v neuskkljenosti zadanih reform s finančno podprtostjo, ki je bila le navidezna. Šele predsednik Putin je upošteval tudi aktualno ekonomsko-finančno sposobnost države ter s tem pospešil korak reform ruskih oboroženih sil.

7. VERIFIKACIJA HIPOTEZ in ZAKLJUČEK

Temeljno hipotezo, ki se glasi: »*Obe čečenski vojni sta odločilno vplivali na nadaljnji razvoj dela ruskega obrabnega sistema*«, lahko potrdim. Kljub močno zmanjšanem deležu vojn med konflikti po koncu hladne vojne je opazen paradoks izbruha konfliktov v Evropi, kar je posledica razpada več-nacionalnih držav. Večina konfliktov v tem obdobju se je odvijala znotraj držav. Pomembna značilnost večine sodobnih vojn in oboroženih spopadov iz tega obdobja je tudi, da so v svojem razvoju večkrat prehajali iz oboroženih spopadov v vojno in obratno ter so bili posledica kombinacije kompleksnih medsebojnih socialno-političnih, ekonomskih, nacionalnih in verskih nasprotij.

V prvem desetletju po koncu hladne vojne se je Ruska federacija soočila z dvema vojnama v Čečeniji, ki sta razkrili pravo podobo takratnega ruskega obrambnega sistema. Organiziranost takratnih ruskih oboroženih sil ni mogla uspešno delovati v sodobnih vojnah, ki so izbruhnile po razpadu dvopolnega ravnotežja. S tem je bil tudi dosežen težaven miselni preskoku, v smislu priznanja minimalne verjetnosti soočenja ruske vojske v svetovnih oziroma medblokovskih vojnah, kar je bilo ključno za začetek reforme obrambnega sistema.

Miselnemu preskoku je sledilo tudi normativno-pravno priznanje realnega stanja. Tradicionalno protizahodno naravnost ruskega obrambnega sistema je postopoma zamenjalo sodobno razumevanje zagotavljanja varnostno-obrambne problematike v smislu primarnega zagotavljanja varnosti in stabilnosti na lokalni ter regionalni ravni, kar je razvidno tudi iz nove vojaške doktrine Ruske federacije iz leta 2000. Ruska federacija je leta 2003 izdala tudi dokument *The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF*, ki velja za neke vrste dopolnilo doktrine iz leta 2000 in operacionarizira izkušnje ter doktrinarna načela na področju nalog in razvoja OS RF.

Prvo izvedeno hipotezo, ki se glasi: »*Izkušnje prve čečenske vojne so bile ključni povod prestrukturiranja oboroženih sil Ruske federacije za delovanje v sodobnih lokalnih vojnah*,« lahko v celoti potrdim. Vojni v Čečeniji sta bili prvi sodobni lokalni vojni s katerimi so se soočile obrambne sile Ruske federacije po razpadu Sovjetske zveze. Slednje zaznamujejo predvsem neuniverzalnost, prostorska omejenost, asimetričnost ter spreminjajoča se stopnja intenzivnosti oboroženih spopadov. Čečenski uporniki so uporabljali netradicionalno strategijo asimetričnega vojskovanja proti kateri oborožene sile Ruske federacije niso bile niti ustrezno organizirane niti izurjene. Sodobne lokalne vojne za uspešno vojaško reševanje pogojujejo manjše, profesionalne in visoko izurjene vojske. Vojni v Čečeniji sta tako zahtevali visoko koordinacijo med enotami ter uspešno uporabo sodobnega

visoko-preciznega orožja. Omenjen napredek v vojaški tehniki je posledično pogojeval večjo izobrazbo in izurjenost vojakov, kar pa je bilo mogoče doseči le s profesionalizacijo vojaškega poklica in opustitvijo splošnega vojaškega nabora. Kompleksnost sodobnih lokalnih vojn in nujnost prilagoditve takratnega obrambnega sistema Ruske federacije za uspešno zagotavljanje varnosti Ruske federacije je tako vzpodbudila kasnejši razvoj reform obrambnega sistema Ruske federacije.

»Izkušnje prve čečenske vojne so se odražale v delovanju ruske vojske v drugi čečenski vojni.« Kljub temu, da razlogi za neuspeh v prvi čečenski vojni niso bili nikoli uradno predstavljeni lahko ugotovim, da je bil poraz posledica celotne strukture in organiziranosti obrambnih sil Ruske federacije. Razlogi za neuspeh v prvi vojni so se kazali na področju vodenja in poveljevanja, ki so se kazali v slabi koordinaciji med enotami, strukturi mobilizacije in vodenja enot, saj enote niso bile ustrezno popolnjene in izurjene, rezultat pa so bile »kompozitne enote«, ki so brez ustrezne izvedbe vaj imele le malo možnosti za uspeh. Orožje in oprema sta se izkazala kot neučinkovita v nočnih in neugodnih vremenskih pogojih, kljub temu pa je ostalo glavno vprašanje kako obstoječe orožje in opremo pravilno izkoristiti. Poleg omenjenih vojaških razlogov pomemben vidik neuspeha v Čečeniji predstavlja izgubljena informacijska vojna, s tem povezano negativno javno mnenje ter nizka morala vojakov na terenu.

Pred drugo vojno v Čečeniji so Rusi preučili napake, ki so botrovale neuspehu v prvi, kar je bila podlaga za izboljšave na več področjih. Izboljšave so zajele področje same priprave na drugo vojno, ki so se kazale že pri načrtovanju napada, kar je imelo za posledico bolj organizirane premike enot. Izboljšano je bilo tudi zagotavljanje oskrbe ter povečan nadzor nad informacijami. Naslednje področje izboljšav je bila koordinacija. Poveljevanje in nadzor je bilo v drugi čečenski vojni organizirano pod enotnim poveljstvom ministrstva za obrambo, kar je omogočilo boljšo koordinacijo in sinhronizacijo med zračnimi in kopenskimi enotami, posledica tega pa je bilo manjše število lastnih žrtev. Zadnje področje izboljšav pa se je nanašalo na taktiko in odpravo napak na terenu. Ta sklop je zajemal učinkovitejšo uporabo oklepnikov, artilerije, ostrostrelcev ter zračne podpore. Povečano fleksibilnost in učinkovitost so dosegli z ustanovitvijo manjših »udarnih skupin« ter večjo uporabo specialnih enot.

Kljub temu, da napake v organiziranju in delovanju oboroženih sil Ruske federacije, izpostavljene v prvi čečenski vojni niso bile v celoti odpravljene, lahko drugo izvedeno hipotezo potrdim.

Tretjo hipotezo, ki se glasi: *»Čečenski vojni sta v okviru reform obrambnega sistema Ruske federacije v največji meri vplivali na reforme zvrsti kopenske vojske ter delno*

vojaškega letalstva,« lahko potrdim. Razumem jo v smislu potrditve doktrinarnega načela, da Ruska federacija glavne nacionalno-varnostne grožnje vidi v omejenih lokalnih vojnah in terorističnih napadih ter s tem potrjuje svojo doktrinarno obrambno naravnost. Tradicionalno odkrito vojaško nasprotovanje je nadomestil nevidni sovražnik, ki za dosego ciljev uporablja asimetrično vojskovanje. S tega vidika državno varnost ni več mogoče zagotoviti z jedrskim zastraševanjem kar se je izkazalo tudi v čečenskih vojnah. Ruska federacija je tako prioriteto reformirala zvrst kopenske vojske ter delno vojaško letalstvo. Sodobni varnostni izzivi pa poleg obrambne dejavnosti vojske pogojujejo tudi učinkovito obveščevalno dejavnost ter sodelovanje več zvrsti oboroženih sil. Kot odziv na negativne izkušnje čečenskih vojn je Ruska federacija poenotila sistem poveljevanja ter izboljšala koordinacijo tako med enotami kakor obveščevalno dejavnostjo.

Reforme obrambnega sistema Ruske federacije skoraj niso zajele mornarice kakor tudi strateških raketnih sil. Slednji sta bili podvrženi zgolj obširnemu zmanjševanju in ne reformam. Vzrok za to lahko najdemo v mednarodnih konvencijah, finančni nevzdržnosti vzdrževanja ter doktrinarnih načelih Ruske federacije. Kljub odkritemu priznavanju pomena »jedskega ščita« za Rusko federacijo, cilji reform obrambnega sistema niso bili usmerjeni na omenjena področja temveč na zagotavljanje sodobne varnosti v okvirih učinkovitih odgovorov na lokalne vojne in teroristične napade.

Ne le čečenske, temveč sodobne lokalne vojne na splošno v obdobju po razpadu Sovjetske zveze so imele pomemben vpliv na oborožene sile Ruske federacije ne le po obsegu temveč tudi po vsebini. Posledice slednjih niso bile le žrtve na bojiščih temveč so močno vplivale tudi na vojaško kulturo, ki se je morala sprijazniti z novo realnostjo. Sodobne grožnje in varnostni izzivi so prevzeli novo podobo, ki so bili diametralno nasprotje odkrite dvopolne ureditve. Toge masovne armade sovjetskega značaja niso bile primerne za delovanje proti nevidnemu sovražniku in so za uspešno delovanje pogojevale modernizacijo. Sledila je krvava izkušnja, najprej v Afganistanu, po razpadu Sovjetske zveze pa v Čečeniji. Vojaški neuspeh in nizka javna podpora tekom prve čečenske vojne sta pokazala realno sliko obrambnih sil Ruske federacije ter apatičen odnos državljanov do vojaške službe. Kljub temu, da so nekateri vojaški strokovnjaki opozarjali in ponujali določene rešitve, reforme oboroženih sil Ruske federacije zaradi različnih interesov znotraj vladajočih politično-vojaških elit in finančne omejenosti niso zaživele. Šele predsednik Putin je upošteval tudi aktualno ekonomsko-finančno sposobnost države ter s tem pospešil korak reform ruskih oboroženih sil. Ruska federacija je leta 2003 izdala dokument *The Priority Tasks of the*

Development of the Armed Forces of the RF, s uresničitvijo katerega so napovedali konec dosedanjih oblik reform.

8. LITERATURA

8.1 Knjige in Zborniki

1. Arbatov, G. Alexei (1999): Russia: military reform. *SIPRI Yearbook 1999*, 195–212. Oxford University Press.
2. Baev, K. Pavel (2004): The Trajectory of the Russian Military: Downsizing, Degeneration, and Defeat. V: Miller, E. Steven in Trenin, V. Dimitri: *The Russian Military: Power and Policy*. American Academy Studies in Global Security. MIT Press.
3. Baev, Pavel (1998): The Russian Military Today: What Kind of Reform is Implementable. V: Tunjić, Filip (ur.): *War*, 168–186. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Center za strateške študije.
4. Baev, Pavel (2001): Russia's Policies in the Southern Caucasus and the Caspian Area. *European Security* 10(2), 95–110.
5. Baev, Pavel (2002): The Plight of the Russian Military: Shallow Identity and Self-defeating Culture. *Armed Forces & Society* (29)1, 129–146.
6. Baranovsky, Vladimir (1993): The post-soviet Armed conflicts. *SIPRI Yearbook 1993*, 93–107. Stockholm International Peace Research Institute.
7. Baranovsky, Vladimir (1994): Conflict developments on the territory of the former Soviet Union. *SIPRI Yearbook 1994*, 169–203. Stockholm International Peace Research Institute.
8. Baranovsky, Vladimir (1995): Russia and its neighbourhood: conflict developments and settlement efforts. *SIPRI Yearbook 1995*, 231–264. Stockholm International Peace Research Institute.
9. Bebler, Anton (1985): Carl von Clausewitz: O vojni. Ljubljana: *Časopis za kritiko znanosti*. (75/76), 3–4.
10. Bhatti, R. (2002): Azerbaijan Struggles to Maintain a Shaky Stability. V: Markus U.; Nelson, D. N. (2002): *Eurasian Security Yearbook*, 83–84. Virginia: Brassey's Inc.
11. *Brassey's Eurasian Security Yearbook: 2002 Edition*. Washington D.C.: Brassey's Inc.
12. Chanaa, Jane (2002): *Security Sector Reform: Issues, Challenges and Prospects*. London: The International Institute for Strategic Studies.

13. Chufirin, G. (2000): Russia: separatism and conflict in the North Caucasus. *SIPRI Yearbook 2000, Armaments, Disarmament and International Security*, 157–180. Oxford University Press.
14. Chufirin, G. (1999): The Caspian Sea Basin: the security dimensions. *SIPRI Yearbook 1999, Armaments, Disarmament and International Security*, 213–234. Oxford University Press.
15. Cooper, Julian (2001): Russian military expenditure and arms production. *SIPRI Security Yearbook*, 321–322. Oxford University Press.
16. De Neverds, Renee (1994): *Russia's Strategic Renovation*. London: The International Institute for Strategic Studies.
17. Dermot Bradley (1991): War. *IMADE*, 2885-2906.
18. Eržen, Jernej (2005): *Uporaba asimetričnega načina vojskovanja (študija primera Čečenije)*. Ljubljana: FDV.
19. Freedman, Lawrence (1994): *War*, New York: Oxford University Press.
20. Grizold, Anton in Ferfila, Bogomil (2000): *Varnostne politike velesil*. Ljubljana: FDV Profesija.
21. Grizold, Anton (1999): *Evropska varnost*. Ljubljana: FDV.
22. Grizold, Anton (1999): *Obrambni sistem republike Slovenije*. Ljubljana: VPVŠ.
23. Grošelj, Klemen (2005): Mirovne operacije na območju Skupnosti neodvisnih držav. V: Jelušič, Ljubica (ur.): *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, 125–144. Ljubljana: FDV.
24. Hajšek, Sašo (2005): *Vpliv urbanega okolja na sodobno bojevanje (študija primerov Vukovarja, Groznega in Falluje)*. Ljubljana: FDV.
25. *Jane's Sentinel Security Assessment: Russia and the CIS*. Couldson: Jane's Information Group.
26. Kobal, Gregor (1996): *Narava oboroženih konfliktov po hladni vojni: primer območja nekdanje Sovjetske zveze*. Ljubljana: FDV.
27. Kotnik – Dvojmoč, Igor (2002): *Preoblikovanje oboroženih sil sodobnih evropskih držav*. Ljubljana: FDV.
28. Kramer, Mark (2005): The Perils of Counterinsurgency, Russia's War in Chechnya. *International Security* (29)3. Dostopno na <http://www.ksg.harvard.edu/webform/intlsec/29.3%20pdfs/Kramer.pdf> (10.oktober 2006).

29. Lieven, Dominic in McGarry, John (1993): Ethnic conflict in the Soviet Union and its successor states. V: McGarry J. in O'Leary B. (ur.): *The politics of ethnic conflict regulation*, 62–83. London: Routledge.
30. Lindgren, Karin (1991): Patterns of Armed conflict, V: Karin Lindgren (ur.): *States in Armed Conflict 1989*. Uppsala University, Department of Peace and Conflict Research.
31. Manachinsky, Alexander (1998): War or/in Conflict? V: Tunjić, Filip (ur.): *War*, 57–71. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Center za strateške študije.
32. Markus, Ustina (2002): Tajikistan's Shaky Peace. V: Nelson, Daniel N. in Markus, Ustina (ur.): *Brassey's Eurasian Security Yearbook*, 141–154. Washington D.C.: Brassey's.
33. Miller, E. Steven (2004): Moscow's Military Power: Russia's Search for Security in an Age of Transition. V: Miller, E. Steven in Trenin, V. Dimitri (ur.): *The Russian Military: Power and Policy*, 1–41. American Academy Studies in Global Security. MIT Press.
34. Nelson, Daniel N. in Markus, Ustina (2002): Central Asia. V: Nelson, Daniel N. in Markus, Ustina (ur.): *Brassey's Eurasian Security Yearbook*, 111–112. Washington D.C.: Brassey's.
35. Olikier, Olga (2001): *Russia's Chechen Wars 1994-2000: Lessons from Urban Combat*. RAND.
36. Orr, M. J. (2002): *Manpower Problems of the Russian Armed forces*. Sandhurst: Conflict Studies Research Centre. Dostopno na www.defac.ac.uk/colleges/csrc/document-listings/russian/D62 (25. avgust 2006).
37. Rodgers, J. (2000): *Chechnya: Destruction defying description*. BBC News Online. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/world> (25. oktober 2006).
38. Rubin, R. Barnett (1994): *The Fragmentation of Tadjikistan*, 71–91. IISS, Oxford University Press..
39. Seely, Robert (2001): *Russo-Chechen conflict, 1800-2000: A Deadly Embrace*. London: Frank Cass Publishers.
40. Simon, Jeffrey (1991): *European Security Policy After Revolutions of 1989*. Washington D.C.: The National Defence University Press.
41. *Slovar slovenskega knjižnega jezika* (2002). Ljubljana: SAZU.
42. Smith, Dan (2003): *The Atlas of war and Peace*. London: Earthscan Publications.

43. Sollenberg M. in Wallenstein P. (2001): Patterns of major armed conflicts, 1990-2000. *SIPRI Yearbook 2001, Armaments, Disarmament and International Security*, 52–60. Oxford University Press.
44. Sollenberg M. in Wallenstein P. (2005): Patterns of major armed conflicts, 1990-2004, *SIPRI Yearbook 2005, Armaments, Disarmament and International Security*, 121–129. Oxford University Press.
45. Stenhouse, Mark (1995): Turmoil in the Transcaucasus. V: Defence`95. *International Defence Review* (26)3, 41–45.
46. Stoytchev, Stoytcho (1998): A new look on the Character and Classification of eventual War Conflicts in the Southeast Europe at the end of XXth and at the beginning of XXIst Century. V: Tunjić, Filip (ur.): *War*, 26–40. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Center za strateške študije.
47. *The Military Balance 1992/1993*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
48. *The Military Balance 1999/2000*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
49. *The Military Balance 2000/2001*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
50. *The Military Balance 2001/2002*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
51. *The Military Balance 2002/2003*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
52. *The Military Balance 2003/2004*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
53. *The Military Balance 2004/2005*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
54. *The Military Balance 2005/2006*. International Institute for Strategic Studies, Oxford University Press.
55. Trenin, Dimitry (2001): *The End of Eurasia: Russia on the Border Between Geopolitics and Globalization*. Carnegie Endowment for International Peace. Dostopno na <http://www.carnegie.ru/en/pubs/books/2129dt0103all.pdf> (10. februar 2006).

56. Tsypkin, Mikhail (2003): *Rudderless in a Storm: The Russian Navy, 1992-2002*. V: Aldis, Anne C. in McDermott, Roger N. (ur.): *Russian Military Reform 1992-2002*. London: Conflict Studies Research Centre.
57. Weisbrode, Kenneth (2001): *Central Eurasia: Prize or Quicksand?* New York: The International Institute for Strategic Studies.
58. Zakharov, Vladimir (1998): A Problem of the Military Security in the Developing World System. V: Tunjić, Filip (ur.): *War*, 137–155. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Center za strateške študije.
59. Žabkar, Anton (2003): *Marsova dediščina: Temelji vojaških ved, 1. knjiga*. Ljubljana: FDV.
60. Žabkar, Anton (2004): *Marsova dediščina – Metode in smeri razvoja*. Ljubljana: FDV.

8.2 Raziskave in strokovni članki

1. Cassidy, Robert M. (2003): *Russia in Afganistan and Chechnya: Military Strategic Culture and the Paradoxes of Asymmetric Conflict*. Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.
2. Dick, Charles J. (2000): Russia's New Doctrine takes Dark World View. *Jane's Information Group* 12(1), 14–19.
3. Evangelista, Matthew (2003): Chechnya's Russia Problem. *Current History*. Dostopno na <http://www.mrhailey.org/comparative/chechnia.pdf> (23. junij 2005).
4. Galeotti, Mark (2000): Russia's military reforms? *Jane's Intelligence Review* 12(9), 8–9.
5. Galeotti, Mark (2003): »Putin Reintroduces Centralised Intelligence«. *Jane's Intelligence Review* (15)5, 52–53.
6. Galeotti, Mark (2004a): Putin under prssure from rise in terrorism. *Jane's Intelligence Review* 16(4), 54–55.
7. Galeotti, Mark (2004b): Russia's Emerging security Doctrine. *Jane's Intelligence Review* 16(11), 46–47.
8. Galić, Mario (2000): Iskustva iz čečenskih ratova. *Hrvatski vojnik* 10(59), 42–45.
9. Grošelj, Klemen (2005a): Delna profesionalizacija ruskih oboroženih sil (1. del). *Slovenska vojska* (13)14, 24–25.

10. Grošelj, Klemen (2005b): Delna profesionalizacija ruskih oboroženih sil (2. del). *Slovenska vojska* 13(15), 32–33.
11. Herspring, Dalo R. (2002): Putin and Military Reform: Some First Hesitant Steps. *Russia and Eurasia Review* (10)2002. Dostopno na http://161.58.193.170/pubs/view/rer_001_007_001.html (12. november 2005).
12. Hodgson, Quentin E. (2003): Is the Russian Bear Learning? An Operational and Tactical Analysis of the Second Chechen War 1999-2002. *The Journal of Strategic Studies* 26(2).
13. Kulikov, Anatoliy S. (1999): Trouble in North Caucasus. *Military Review* 79/4, 41-51. Dostopno na <http://leav-ww.army.mil/fmso/documents/trouble/trouble.htm> (20. marec 2006).
14. Pallin, Carolina V. (2004): Iraq War prompts debate over Russian Military Reform. *Jane's Intelligence Review* 16(8), 54-55.
15. Pfetich, Frank R. (2000): *Conflictbarometer 2000*. Heidelberg: Heidelberg Institute on International Conflict Research, University of Heidelberg. Dostopno na http://www.hiik.de/de/barometer2000/konfliktbarometer_2000.pdf (10. februar 2006).
16. Pfetich, Frank R. (2001): *Conflictbarometer 2001*. Heidelberg: Heidelberg Institute on International Conflict Research, University of Heidelberg. Dostopno na http://www.hiik.de/de/index_d.htm (10. februar 2006).
17. Pfetich, Frank R. (2002): *Conflictbarometer 2002*. Heidelberg: Heidelberg Institute on International Conflict Research, University of Heidelberg. Dostopno na http://www.hiik.de/en/index_e.htm (10. februar 2006).
18. Pfetich, Frank R. (2003): *Conflictbarometer 2003*. Heidelberg: Heidelberg Institute on International Conflict Research, University of Heidelberg. Dostopno na http://www.hiik.de/en/index_e.htm (10. februar 2006).
19. Pfetich, Frank R. (2004): *Conflictbarometer 2004*. Heidelberg: Heidelberg Institute on International Conflict Research, University of Heidelberg. Dostopno na http://www.hiik.de/en/index_e.htm (10. februar 2006).
20. Pfetich, Frank R. (2005): *Conflictbarometer 2005*. Heidelberg: Heidelberg Institute on International Conflict Research, University of Heidelberg. Dostopno na http://www.hiik.de/en/index_e.htm (10. februar 2006).
21. Soban, B. (2005): Posluh za ruske kritike. *Sobotna priloga, Delo*. 10. decembra 2005, 5–6.

22. *Report of the Forty-Second Strategy for peace 2001: US Strategies for Regional Security*. Warrenton: Airlie Conference Center.
23. Žabkar, Anton (1994): Od internacionalizma k rusocentrizmu. *Revija Obramba* 26(8), 14–17.
24. Nicholson, M. (1999): Towards a Russia of the Regions. *Adelphi paper 330*.
25. Orr, Michael (1993): The Civil War in Tadjikistan. *Jane`s Intelligence Review* 5(4), 181–184.
26. Rubin , R. Barnett (1994): The Fragmentation of Tadjikistan. *Survival* (35)4, 71–91.
27. Wallenstein, Peter in Axell, Karin (1993): Armed conflict at the end of Cold War, 1989-92. *Journal of peace Research* 30(3), 331–346.

8.3 Dokumenti

1. *National Security Concept*, sprejet 10. januarja 2000. Dostopno na <http://www.fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/gazeta012400.htm> (23. junij 2006).
2. *Russian Military Doctrine*, sprejeta 2. novembra 1993. Dostopno na <http://www.fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/russia-mil-doc.html> (23. junij 2006).
3. *The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF*, izdano 20. februarja 2003. Dostopno na www.mil.ru/AZVSRF_Eng_1.pdf (10. januar 2006).

8.4 Internetni viri

1. *About Commonwealth of Independence States*. Dostopno na <http://cisstat.com/eng/cis.htm> (24. december 2005).
2. Brown A. (2001): *Reform, Coup and Collapse of Soviet Union*. Dostopno na http://www.bbc.co.uk/history/war/coldwar/soviet_end_01.shtml (12. oktober 2006).
3. *CIA World Yearbook 2005*. Dostopno na <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/rs.html> (3. marec 2005).
4. Čibej, Boris (2004a): Demokracija brez zavor in krmilnega mehanizma. *Delo, Sobotna priloga*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,49&t=pdf&d=20041016&p=8&id=21ab

- [1bc9e9c57e10eefdc6ce038517c104&source=Sobotna%20priloga](http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=535f33eeec29651d78de278e57e7732204&source=Delo) (16. oktober 2004).
5. Čibej, Boris (2004b): Ali FSB postaja KGB? *Delo*. Dostopno na http://www.delo.si/index.php?sv_path=43,50&id=535f33eeec29651d78de278e57e7732204&source=Delo (16. julij 2004).
  6. Golts A. (1997): *Igor Rodionov in Search of an Enemy*. Dostopno na <http://www.fas.org/news/russia/1997/msg00027e.htm> (2. februar 2006).
  7. Herspring, Dale R. (2002): Putin and Military Reform: Some First Hesitant Steps. *Russia and Eurasia Review*, dostopno na http://161.58.193.170/pubs/view/rer_001_007_001.html (3. marec 2006).
  8. Commonwealth of Independent States. Dostopno na http://www.cis.minsk.by/English/Engl_home.htm (22.2.2006).
  9. Military Doctrine of Russian Federation. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/doctrine.htm> (16. junij 2005).
  10. Rogov, Kirill (2006): Old State Is Back. *Kommersant*. Dostopno na <http://www.kommersant.com/page.asp?id=639687> (6. januar 2006).
  11. *Russia: A Country Study*. Dostopno na <http://web.archive.org/web/20030210152405/lcweb2.loc.gov/frd/cs/rutoc.html> (23. oktober 2005).
  12. *Russian Military Doctrine*, sprejeta 21. aprila 2000. Dostopno na <http://www.freerepublic.com/forum/a394aa0466bfe.htm> (23. junij 2006).
  13. *Shamil Basayev: Chechen warlord*, 30. septembra 1999. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/460594.stm> (27. september 1999).
  14. *SIPRY Yearbook 2004*. Dostopno na http://www.sipri.org/contents/conflict/MAC_patterns.html (24. januar 2005).
  15. Thomas, L. Timothy (1998): *Anatoliy Sergeevich Kulikov: Policeman, Power Minister, Deputy Prime Minister...Politician?* Fort Leavenworth: Foreign Military Studies Office. Dostopno na <http://www.fas.org/irp/world/russia/mvd/kulikov.htm> (2. februar 2006).
  16. *Uppsala Conflict Database (2006a)*. Uppsala: Uppsala Universitet, Department of Peace and Conflict Research. Dostopno na <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=19> (8. junij 2006)

17. *Uppsala Conflict Database (2006b)*. Uppsala: Uppsala Universitet, Department of Peace and Conflict Research. Dostopno na <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=205> (2. marec 2006).
18. *Uppsala Conflict Database (2006c)*. Uppsala: Uppsala Universitet, Department of Peace and Conflict Research. Dostopno na http://www.pcr.uu.se/database/definitions_all.htm (2. marec 2006).
19. *Uppsala Conflict Database (2006d)*. Uppsala: Uppsala Universitet, Department of Peace and Conflict Research. Dostopno na <http://www.pcr.uu.se/database/conflictSummary.php?bcID=202> (20. februar 2006).
20. *World Military Expenditures and Arms Transfers 2003*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/wmeat9900/18723.pdf> (3. december 2005).

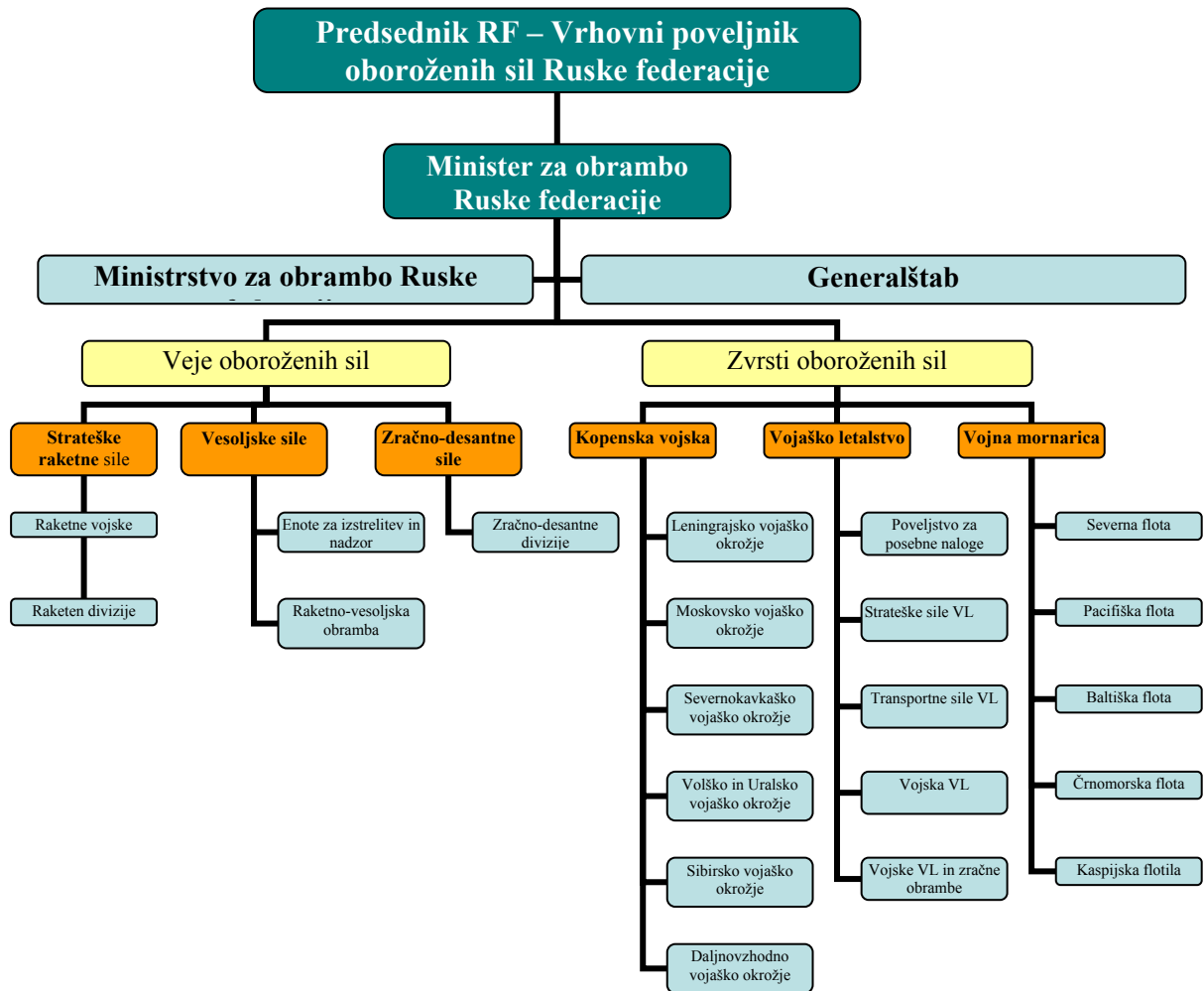
9. PRILOGE

Priloga A: Analiza sodobnih lokalnih vojn in oboroženih spopadov, predstavljena v dokumentu Temeljne razvojne smernice razvoja OS Ruske federacije

Leto	Število nasprotujočih enot	Orožje in oprema	Značilnosti bojevanja in št. mrtvih	Rezultati
1 Egipt-Sirija, Izrael; 1973	Egipt – 400.000 Sirija – 130.000 Izrael – 115.000	*Egipt: 2000 tankov, 400 bojnih letal, 200 helikopterjev, 200 bojnih ladij. *Sirija: 1300 tankov, 400 bojnih letal, 50 helikopterjev, 27 bojnih ladij. *Izrael: 2000 tankov, 500 bojnih letal, 90 helikopterjev, 58 bojnih ladij.	*Bojevanje se je odvijalo v zraku, na kopnem ter a morju, pri tem pa so prevladovala operacije v zraku ter množična uporaba raketnega orožja. Spopadale so se koalicije držav. *36.000	Izraelske oborožene enote so porazile Egiptovsko- Sirska koalicijo ter zavzele teritorij.
2 Argentina, 1982	Velika Britanija – 8.000 Argentina – 11.000	*VB: 50 bojnih ladij, 2 jedrski podmornici, 70 ladij, 70 letal, 80 helikopterjev, 30 tankov, 100 topov *Argentina: 90 tankov	*Bojevanje se je odvijalo na morju ter kopnem, prevladala je množična uporaba posrednih, nekontaktnih oblik vojskovanja, uporaba rožja dolgega dosega in elektronskih učinkov ter aktivno informacijsko vojskovanje z dezinformiranjem javnega mnenja. *800	S posredovanjem politične podpore ZDA je Velika Britanija dosegla blokado morskega teritorija.
3 Irak: 1991	Koalijsijske sile pod vodstvom ZDA- 410.000 Irak – 545.000	*Koalijsijske sile: 1.250 vojnih letal, 1.700 bojnih helikopterjev, 91 ladij vključno s 6 letalonosilkami *Irak: 4.000 tankov, 2.500 oklepnih bojnih vozil in bojnih vozil pehote, 2.700 enot artilerijskega orožja	*Prevladovalo je bojevanje v zraku, ki je bilo koordinirano preko satelitov. Ključno vlogo je odigrala informacijska vojna ter dezinformiranje javnosti v različnih državah ter svetu nasploh. *1.200-2.500	Poraz iraških enot v Kuvajtu.
4 Indija – Pakistan; 1996	Indija – 1.175.000 Pakistan – 590.000	*Indija: 900 bojnih letal, 600 bojnih helikopterjev, 41 ladij *Pakistan: 400 tankov, 250 bojnih vozil pehote in oklepnikov, 350 bojnih letal	*Prevladovala so kopenske operacije ter uporaba zračno-desantnih in posebnih enot. *1.000 – 1.500	Vojaška zmaga ni bila dosežena.
5 Jugoslavija; 1999	Jugoslavija – 110.000 NATO – 30.000-40.000	*Koalijsijske sile: 1.100 bojnih letal, 1.500 bojnih helikopterjev, 71 ladij vključno s 5 letalonosilkami *Jugoslavija: približno 100 protiletalskih raketnih sistemov, 150 enot protiletalske artilrije	*Prevladovalo je satelitsko nadzorovano bojevanje v zraku ter informacijsko bojevanje. Množično so bila uporabljena sredstva posrednih, nekontaktnih oblik vojskovanja, uporabljena so bila orožja dolgega dosega ter aktivno informacijsko vojskovanje in dezinformiranje javnosti v različnih državah ter svetu nasploh. *Uporabljena so bili najsodobnejši oborožitveni sistemi ter vojaška oprema. *2.000 – 2.500	Poraz jugoslovanskih sil ter popolna zrušitev vojaškega in političnega nadzora.
6 Afganistan; 2002	Koalijsijske sile pod vodstvom ZDA – 30.000-40.000 Afganistan – 12.000	*Koalijsijske sile: 20 bojnih ladij, 100 bojnih letal, specialne enote *Afganistan: 100 tankov, lahka oborožitev	*Prevladovalo je bojevanje na kopnem in v zraku s pretežno uporabo specialnih enot ter pomembno vlogo informacijskega bojevanja. Koalijsijske sile so enotam poveljevale preko satelitskih sistemov, uporabljale pa so tudi satelitska sredstva za prepoznavanje. *1.000 – 1.200	Glavnina talibanskih sil je bila porazena.
7 Irak; 2003	Koalijsijske sile pod vodstvom ZDA – 300.00-400.000 Irak – 450.000	*Koalijsijske sile: 20 bojnih ladij, do 360 ladijsko vodenih raket, 70 bojnih letal, artilerija KoV. Skupaj – približno 130 bojnih letal, 350 tankov, 250 bojnih vozil pehote *Irak: 124 protiletalskih raketnih sistemov, 468 orožij za protizračne obrambe, Vojno letalstvo – 221 bojnih letal, 96 protiletalskih raketnih sistemov, 1.208 protiletalskih topov	* Satelitsko nadzorovano bojevanje se je večinoma odvijalo v zraku ali na kopnem. Ključno vlogo je odigrala informacijska vojna, koalijsijske sile pa so močno povečale vlogo satelitskih sistemov za prepoznavanje. Množično so bila uporabljena sredstva posrednih, nekontaktnih oblik vojskovanja, uporabljena so bila orožja dolgega dosega ter aktivno informacijsko vojskovanje in dezinformiranje javnosti v različnih državah ter svetu nasploh. V veliki meri so bile aktivirane zračno-desantne in specialne enote ter enote marincev. *1.500	Poraz iraških oboroženih sil in sprememba političnega režima.

Vir: *The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF*, izdano 20. februarja 2003. Dostopno na www.mil.ru/AZVSRF_Eng_1.pdf (10. januar 2006).

Priloga B: Organizacija OS Ruske federacije

Vir: *The Priority Tasks of the Development of the Armed Forces of the RF*, izdano 20. februarja 2003. Dostopno na www.mil.ru/AZVSRF_Eng_1.pdf (10. januar 2006).